

ปัญหาข้อกฎหมายอันเกิดจากสัญญาสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่าง
บริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายถูกกับบริษัทที่รับประกันภัย
รถยนต์ฝ่ายผิด

แพรวอาภา ขวาลีมาภรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2554

**Legal Issues Related To the Use of the Knock for Knock Agreement
Between Insurance of the Innocent Party and the Insurer of the
Party at Fault in Auto Accident**

PRAWAPA CHAWALEEMAPORN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

เลขทะเบียน.....	0218612
วันลงทะเบียน.....	- 5 ต.ค. 2554
เลขเรียกหนังสือ.....	346.086092
	พ.ศ. 2554
	[2554]
	๑๒

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากบรรดาอาจารย์ ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้ความห่วงใยช่วยเหลือ ผู้เขียนขอน้อมรำลึกในพระคุณทุกท่านและปรารภณา ที่จะแสดงความกตเวทิตูณ ทุกโอกาสที่สามารถทำได้

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ต่อท่านอาจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำ ให้คำชี้แจง อธิบาย ตลอดจนตรวจร่างวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ต่อท่านอาจารย์อำนวย สุกเวชย์ อดีตนิดิกร 9 กรมการ ประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ที่ได้ให้ความเมตตาารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ได้สละเวลาอันมีค่า โดยให้คำแนะนำ จัดวางเนื้อหา โครงสร้าง ให้ความรู้ ความคิด ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ท่านศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้กรุณา รับเป็นประธานคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ รองศาสตราจารย์ พินิจ ทรัพย์มณี ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำวิจารณ์ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณวิบูลย์ นครจารุพงษ์ ที่ได้ช่วยค้นคว้าและแปลเอกสารบทความ ต่างประเทศ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีคุณค่าและเป็นประโยชน์อยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตูณ แก่ บิดา มารดา และนางสาวชั้น วิไลวงษ์ ผู้ที่คอยเลี่ยมดูมาตลอด ครูบาอาจารย์ ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ข้าพเจ้า ขอขอบคุณ ธิดา ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดี หากมีข้อผิดพลาดบกพร่องอยู่บ้าง ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

แพรวอาภา ขวาลิมภรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ณ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับ การประกันภัย สัญญาสวัสดิการระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน.....	7
2.1 ความเป็นมาของการประกันภัยรถยนต์.....	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการประกันภัยรถยนต์.....	7
2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ.....	8
2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ.....	9
2.3 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์.....	10
2.3.1 หลักส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย.....	10
2.3.2 หลักสุจริตอย่างยิ่ง.....	13
2.3.3 หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง.....	19
2.3.4 หลักการเจตนา.....	22
2.3.5 หลักสาเหตุใกล้ชิด.....	25
2.3.6 หลักการรับช่วงสิทธิ.....	26
2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำสัญญาและเกี่ยวกับการแสดงเจตนา.....	28
2.4.1 หลักอิสระในการทำนิติกรรมสัญญา หรือเสรีภาพในการทำนิติกรรมสัญญา.....	28

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4.2	ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของหลักอิสระหรือเสรีภาพในการทำนิติกรรมสัญญา	29
2.4.3	ฐานะในทางกฎหมายของหลักอิสระและเสรีภาพในการทำนิติกรรมในระบบกฎหมายไทย.....	29
2.5	ความเป็นมาแนวคิดเกี่ยวกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน.....	30
2.5.1	ความเป็นมาของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัย.....	30
2.5.2	แนวคิดของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัย.....	32
2.5.3	สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัย.	33
3.	มาตรการเกี่ยวกับการสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยตามกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับของประเทศอังกฤษ.....	35
3.1	ความหมายของการประกันภัยรถยนต์.....	35
3.1.1	ด้านทฤษฎี.....	36
3.1.2	ภัย.....	37
3.1.3	ความแตกต่างของการประกันภัยกับการพนัน.....	38
3.1.4	การประกันวินาศภัยและการประกันภัยค้ำจุน.....	40
3.1.5	ข้อแตกต่างระหว่างประกันภัยค้ำจุนกับประกันวินาศภัยทั่วไป.....	42
3.2	ลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และมาตรา 437.....	44
3.3	สาระสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย.....	51
3.3.1	ลักษณะสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง.....	51
3.3.2	สถานะของสิทธิเรียกร้อง.....	53
3.3.3	สถานะของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ.....	63
3.3.4	ลักษณะของการรับช่วงสิทธิ.....	70
3.3.5	ความแตกต่างระหว่างการรับช่วงสิทธิตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 226 และมาตรา 880.....	76
3.4	สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยของประเทศอังกฤษ.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4.1 การประกันภัยของประเทศอังกฤษ.....	78
3.4.2 การสละสิทธิรับช่วง (เรียกร้อยแทน) ของประเทศอังกฤษ.....	82
3.4.3 ลักษณะและสาระสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกัน ภัยด้วยกันตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ.....	82
4. วิเคราะห์ปัญหาการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันด้วยกัน.....	86
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายต่างก็ลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิด เหตุ” ว่าเป็นฝ่ายถูกหรือเป็นฝ่ายผิด จะถือว่าผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายตกลง ประนีประนอมยอมความกันด้วยหรือไม่.....	87
4.2 ปัญหาการพิสูจน์ความรับผิดชอบในกรณีที่ค่าเสียหายมีจำนวนมากกว่าจำนวน ค่าเสียหายที่บริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย.....	88
4.3 ปัญหาในกรณีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้รับความคุ้มครองเนื่องจากเข้าข้อยกเว้น ในกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ที่คุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์มีข้อยกเว้น การคุ้มครองรวม 5 ข้อ.....	89
4.4 ใบยืนยันการเกิดเหตุที่ใช้ในขณะนี้ เป็นกรณีที่กำหนดให้ผู้เอาประกันและผู้กรณี ที่ทั้งสองฝ่ายถือปฏิบัติทำนองกับเงื่อนไขในกรมธรรม์ แต่ไม่มีกฎหมายบังคับ ว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน ควรจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ได้รับ ความเห็นชอบ.....	90
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	92
5.1 สรุป.....	92
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	93
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก.....	99
ประวัติผู้เขียน.....	117

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาข้อกฎหมายอันเกิดจากสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายถูกกับบริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายผิด
ชื่อผู้เขียน	แพรวอาภา ขวาลีมาภรณ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์อำนวย สุกเวชย์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

โดยที่บริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ได้นำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทรับประกันภัยด้วยกันมาใช้ บังคับระหว่างกัน โดยบริษัทที่รับประกันภัยฝ่ายถูกจะไม่มี การรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยไปเรียกร้องค่าเสียหายเอาจากผู้รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายผิด ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหา การนำคดีขึ้นสู่ศาลในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ และแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายการตรวจติดตาม รวมทั้งเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบอุบัติเหตุ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรและอื่นๆ โดยบริษัทได้มอบ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ให้ผู้เอาประกันภัยของบริษัทเพื่อใช้ในกรณีที่รถยนต์ที่เกิดอุบัติเหตุชนกันและรถยนต์ทั้งสองคันต่างก็มีประกันภัยประเภทหนึ่งด้วยกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงการนำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันด้วยกันมาใช้ โดยบริษัทได้กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ ในกรณีที่รถยนต์ที่มีการประกันภัยประเภทหนึ่งสองคันชนกัน ก็ให้ผู้ขับขี่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันเองว่าฝ่ายใดผิดและฝ่ายใดถูก แล้วลงชื่อในใบยืนยันการเกิดเหตุ หลังจากนั้นต่างฝ่ายต่างไปเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเอาที่บริษัทประกันภัยที่แต่ละฝ่ายได้เอาประกันภัยไว้ การดำเนินการดังกล่าวทำให้สามารถแยกออกจากกันได้ทันที โดยไม่รอให้พนักงานสินไหมของบริษัทมาตรวจสอบอุบัติเหตุ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย

ผลจากการศึกษาพบว่า การนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ยังมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ การที่บริษัทได้กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยลงชื่อยอมรับผิดถูกกันเอง อาจทำให้ผู้เอาประกันภัยเข้าใจผิดว่า การที่ตนได้ลงลายมือชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ดังกล่าว เป็นการตกลงประนีประนอมยอมความซึ่งกันและกันด้วย จึงไม่ดำเนินการเรียกร้องเอาที่ฝ่ายผิดในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่า

ค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากบริษัทที่ตนเอาประกันภัยไว้มีจำนวนน้อยกว่าที่เสียหายจริง และแม้หากจะไม่สำคัญผิด หากมีดำเนินการเรียกร้องเอาประกันภัยกับคู่กรณีที่เป็นฝ่ายผิด แต่ฝ่ายผิดไม่ยอมชดใช้ ส่วนที่เกินกว่าที่บริษัทประกันภัยชดใช้ให้ อาจทำให้ผู้เอาประกันฝ่ายถูกสามารถพิสูจน์ความรับผิดชอบของคู่กรณีได้ยาก เพราะเมื่อแยกรถที่ชนกันทันที โดยไม่มีการตรวจสอบเบื้องต้นว่า ทำให้ยากลำบากในการนำสืบ อีกทั้งบางกรณีเป็นอุบัติเหตุที่เข้าช้อยกเว้นการคุ้มครอง เช่น ฝ่ายถูกไม่มีใบอนุญาตขับรถยนต์ กรณีเช่นนี้ฝ่ายถูกจะไม่สามารถเรียกร้องเอาประกันภัยกับบริษัทที่ตนเอาประกันภัยไว้ได้ ต้องเรียกเอาประกันภัยกับคู่กรณีที่เป็นฝ่ายผิด แต่ผู้ขับขี่ไม่ได้อ่านช้อยกเว้นในกรมธรรม์ประกันภัยมาก่อน จึงไม่ทราบ และนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ ทำให้อาจไม่สามารถติดตามเอาประกันภัยฝ่ายผิดได้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอแนะให้

1. เพิ่มเติมข้อความใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยระบุไว้ให้ชัดเจนว่า การที่ผู้เอาประกันภัย และคู่กรณีลงลายชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ระบุไว้เป็นฝ่ายถูก หรือฝ่ายผิดเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ไม่ถือว่าเป็นการประนีประนอมยอมความและสามารถเรียกค่าเสียหายส่วนที่เกินวงเงินประกันได้
2. เพิ่มเติมข้อความใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยระบุไว้ให้ชัดเจนว่า ให้ผู้เอาประกันภัยสังเกตด้วยสายตาแล้วเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากรถยนต์ที่เฉี่ยวชน มีมากกว่าความรับผิดชอบวงเงินประกันภัย ให้หลีกเลี่ยงไม่นำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ แล้วเรียกเจ้าหน้าที่สินไหมของบริษัทประกันภัย และเจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรวจที่เกิดเหตุ
3. เพิ่มเติมข้อความใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยระบุช้อยกเว้นการคุ้มครองตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ไม่ให้นำมาใช้บังคับ โดยนำช้อยกเว้นของกรมธรรม์ระบุไว้ใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ให้ชัดเจน
4. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ให้สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนด้วย

Thesis Title	Legal Issues Related To the Use of the “Knock for Knock Agreement” Between Insurer of the Innocent Party and the Insurer of the Party at Fault in Auto Accident
Author	Prawapa Chawaleemaporn
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Kanlaya Tansiri
Thesis Co-Advisor	Amnuay Supaveeh ,Instructor
Faculty	Law
Year Submitted	2010

ABSTRACT

Auto insurance companies in Thailand have introduced the use the “Knock for Knock Agreement” when auto accident occurred. Under this scheme, the insurer of the innocent party in the accident shall not be subrogated to the right of the insured to pursue claims against the insurer of the party at fault. The purpose of this practice is to prevent the case that cannot be settled from being taken to court or to avoid traffic snarl in the area where the accident occurred. Moreover, the concept has been designed to save the costs incurred from the inspection of incident scene, legal proceeding and personnel-related expenses. Under this scheme, the auto insurance company would provide the “Knock for Knock Agreement” to be used by its insured in an accident where both parties have first class insurance coverage.

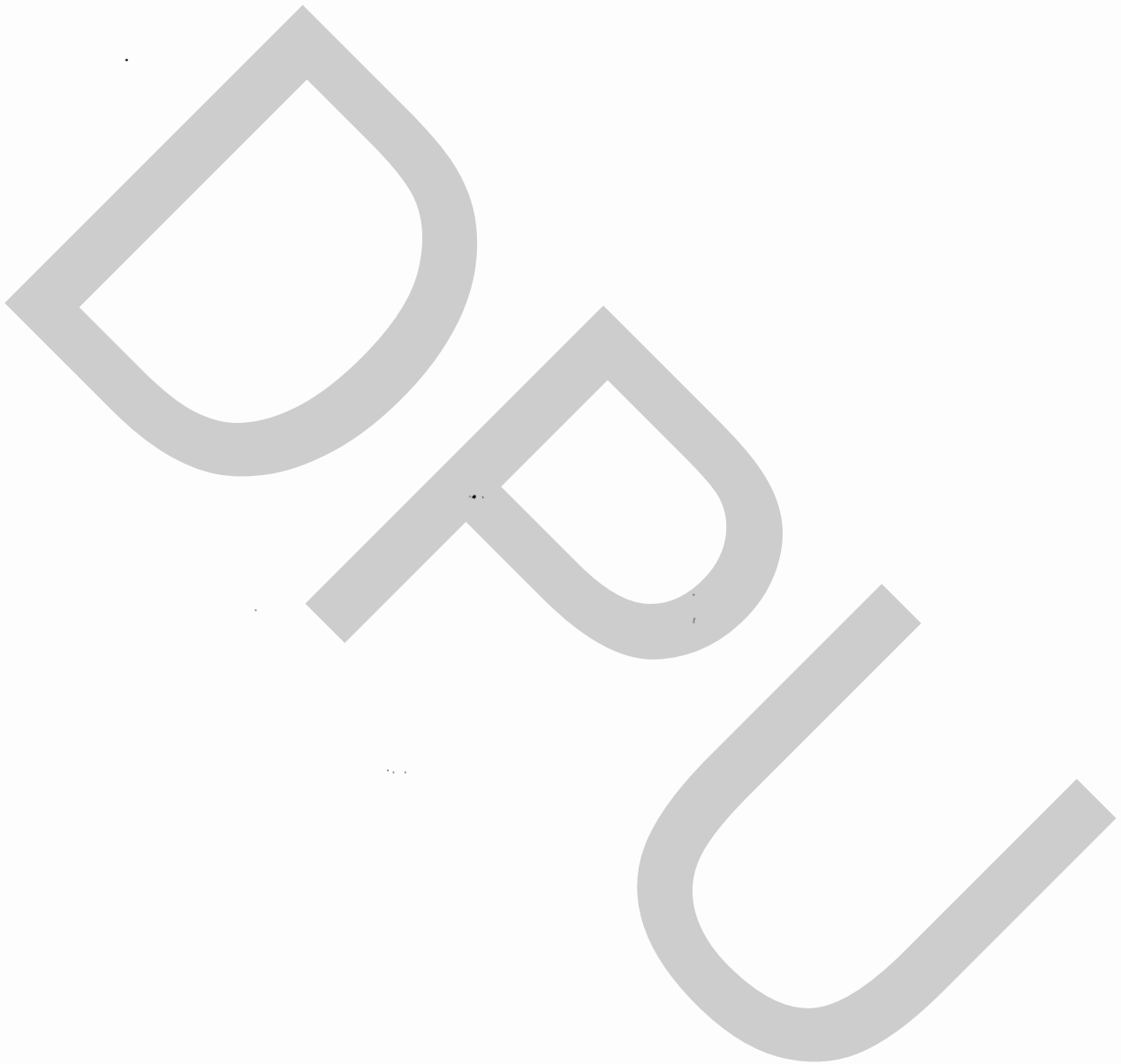
The purpose of this thesis was to conduct a study and to analyze the effects of the “Knock for Knock Agreement” in which the insurance company requires the insured to use the “Claim Form”. In an accident where the cars of parties involved in the accident, are under first class auto insurance coverage, they would decide among each other who would be the innocent or the at-fault party. Then, they would sign to confirm the incurrence of the accident. After that, each of the involved parties would pursue claims for loss compensation from their insurers. The exchange of “Claim Form” would enable the parties involved in the accident to leave the scene of incident quickly without having to wait for the arrival of the claim officer from their insurance companies. The study is conducted through a comparison with the “Knock for Knock Agreement”, practiced among auto insurance companies in the United Kingdom.

The results of the study showed that the use of the “Knock for Knock Agreement” have several drawbacks. The situation where insurance companies allow their insured who involved in an accident to decide among themselves who is to become the “innocent party” and the “at fault party”, may mislead the insured into believing that their signing of the “claim form” is a compromise or a settlement of the case and did not proceed to pursue a claim against the party at fault if it is found later that the amount of received compensation did not cover the actual loss. And even without such misunderstanding, if a legal proceeding is taken against the party at fault who refused to pay the amount that the insurer did not cover, it may be difficult for the innocent party to prove the liability of the party at fault. The fact that the two parties involved in the accident left the scene immediately without any preliminary examination of the accident also makes it harder to prove the case. And in the cases where exclusion clauses are applicable, for example, in the incident where the party not at fault drove the vehicle without a driver’s license, the innocent party wouldn’t be able to pursue claim for compensation from his or her insurer and must demand compensation from the party at fault. But more often than not, most drivers do not read the “exclusion clause” in insurance policy carefully. They, therefore, unknowingly use the “claim form” only to find out later that they cannot make the other party liable for their fault.

This thesis, therefore, recommends the following changes.

1. Add more wordings into the “Claim Form” to make it clearer to the insured that the signing of the “claim form” to identify therein who is the party not at fault or the party at fault in an accident shall not be construed that the parties have made a compromise or a settlement and that they are entitled later on to claim for an amount of loss compensation, exceeding the insurance coverage.
2. Add more wordings into the “Claim Form” to warn the insured to make a visual assessment of the damage. If it is evident that the damage is more than the insurance coverage, the insured should avoid using the “Knock for Knock” agreement and should, instead, call the claim officer of the insurer and the police to inspect the accident.
3. Add more wordings into the “Claim Form” to clearly inform the insured of all “exclusions” in the policy.

4. Make an amendment to the Insurance Act, B.E. 2535 by adding a provision to require that all "Knock for Knock Agreement" and "claim form" must be approved by the Insurance Commissioner.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีความต้องการสร้างความสะดวกสบายและเศรษฐกิจให้ทัดเทียมอารยะประเทศ ทำให้อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นความสำคัญและความจำเป็นในการใช้ยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางติดต่อค้าขาย และประกอบธุรกิจมีมากขึ้น ปริมาณของรถยนต์เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ แต่ถนนที่ใช้ในการเดินทางไม่สามารถปรับตัวให้เพิ่มมากขึ้นทันกับการเพิ่มขึ้นของปริมาณรถยนต์ ทำให้การจราจรติดขัด เมื่อมีรถยนต์เป็นจำนวนมาก อุบัติเหตุอันเกิดจากรถยนต์ย่อมเพิ่มมากขึ้นไปด้วย

ในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุรถยนต์ 2 คัน เฉี่ยวชนกัน ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ต้องมีการพิสูจน์ความรับผิดชอบว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายประมาท โดยฝ่ายที่ประมาท ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้อีกฝ่ายหนึ่ง ถ้ารถทั้งสองคันต่างทำการประกันภัยด้วยกัน บริษัทที่รับประกันฝ่ายถูกเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยแล้ว สามารถรับช่วงสิทธิไปได้เบี้ยเอาประกันภัยที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายผิดได้

โดยปกติเมื่อมีอุบัติเหตุรถยนต์เฉี่ยวชนกัน ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้บริษัทประกันภัยของตนทราบ เพื่อจะได้ส่งเจ้าหน้าที่สินไหมมาพิสูจน์ความรับผิดชอบ และประเมินค่าเสียหาย ถ้าตกลงกันได้ ก็ให้แยกรถออกจากกัน ในกรณีไม่สามารถตกลงกันได้ ทำให้การจราจรติดขัด รถไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ การเดินทางไปทำงานปกติใช้เวลา 1 ชั่วโมง แต่ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ต้องใช้เวลาในการเดินทางเพิ่มมากขึ้นเป็น 2 เท่า

ด้วยเหตุดังกล่าว บริษัทประกันภัยด้วยกัน จึงได้มีแนวคิดที่จะมีการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน (KNOCK FOR KNOCK AGREEMENT) เพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของบริษัทประกันภัย ประหยัดงบประมาณของทางราชการ เป็นการลดการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สินไหม และผู้พิพากษา โดยบริษัทประกันภัยมีมาตรการให้รถที่เกิดอุบัติเหตุเฉี่ยวชนกัน ให้แยกรถออกจากกันทันที

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน (KNOCK FOR KNOCK AGREEMENT) เกิดจากการตกลงระหว่างบริษัทประกันภัยรถยนต์กับบริษัทประกันภัยรถยนต์ด้วยกันเพื่อให้เกิดข้อตกลงมาตรฐานที่จะขกเว้นการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายประกันภัย โดยได้ตกลงทำสัญญาไว้ต่อกันประมาณ 71 บริษัท ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2539 กล่าวคือบริษัท

ประกันภัยรถยนต์ของผู้ขับขี่แต่ละฝ่ายต่างรับผิดชอบ ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยฝ่ายตน¹ และจะไม่มีกรเรียกร้องค่าเสียหาย ระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันอีก โดยไม่คำนึงว่าอุบัติเหตุความเสียหายนั้น จะเป็นความผิดของฝ่ายใด ทั้งนี้ผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายมีสิทธิที่จะเลือกใช้วิธีตามสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันนี้หรือไม่ก็ได้ ไม่มีสภาพบังคับ

จากการศึกษาในส่วนของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันจะมี “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเมื่อผู้เอาประกันทำสัญญาประกันภัยภาคสมัครใจประเภทหนึ่งจะมี “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” แนบมาด้วย

วิธีปฏิบัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุ ให้ผู้ขับขี่ทั้งสองฝ่ายนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ และกรอกข้อความลงในเอกสาร โดยแยกเป็น 2 กรณี คือ

- 1) กรณีผู้ขับขี่ทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้
 - (1) กรอรายละเอียดต่างๆ ลงในใบยืนยันการเกิดเหตุ ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญที่บริษัทประกันภัยจัดส่งมอบให้พร้อมกรมธรรม์ประกันภัย
 - (2) ให้ผู้ขับขี่ทุกฝ่าย ลงลายมือชื่อในเอกสารสำคัญแล้วแลกเปลี่ยนเอกสารสำคัญต่อกัน
 - (3) ทำการแยกออกจากที่เกิดเหตุได้ทันที
 - (4) ให้นำเอกสารสำคัญที่ได้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ติดต่อกับบริษัทประกันภัยที่ได้เอาประกันไว้
 - (5) ขอรับเอกสารสำคัญฉบับใหม่
- 2) กรณีผู้ขับขี่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้
 - (1) ติดต่อบริษัทประกันภัยเพื่อทำเรื่องหมายเกิดเหตุ แล้วเคลื่อนรถยนต์ออกจากที่เกิดเหตุ
 - (2) แจ้งบริษัทประกันภัย หรือบริษัทสำรวจความเสียหายทันที

จากการศึกษา ในส่วนของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน ระหว่างบริษัทประกัน เมื่อเกิดอุบัติเหตุ และมีการนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้อาจเกิดปัญหาได้สี่ประการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาการที่ผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายต่างลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ว่าเป็นฝ่ายถูก หรือเป็นฝ่ายผิด จะถือว่าผู้เอาประกันทั้งสองฝ่ายตกลงประนีประนอมยอมความกันด้วยหรือไม่

¹ ธานี วรภัทร. (2541). สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์. หน้า 29.

เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้เอาประกันทั้งสองฝ่าย นำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้โดยตกลงกันว่า ฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก และฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แล้วลงลายมือชื่อในเอกสารดังกล่าว แลกเปลี่ยนเอกสารสำคัญต่อกัน เมื่อผู้เอาประกันทั้งสองฝ่ายนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ จะถือว่าผู้เอาประกันทั้งสองฝ่าย ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850 หรือไม่ และ จะมีผลกระทบไปถึงการที่ผู้จับจีรถคันที่เอาประกันภัยในการเรียกค่าเสียหายส่วนที่เกินความรับผิดชอบตามวงเงินประกันภัยจากคู่กรณีได้หรือไม่

ประการที่สอง ปัญหาการพิสูจน์ความรับผิดชอบในกรณีที่ค่าเสียหายมีจำนวนมากกว่าจำนวนค่าเสียหายที่บริษัทต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย

ปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบ ในกรณีที่ค่าเสียหาย มีจำนวนมากกว่า ค่าเสียหายที่บริษัทต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยเมื่อผู้เอาประกัน ทั้งสองฝ่าย นำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ แล้วแยกออกจากที่เกิดเหตุ โดยถือเป็นการดำเนินการตามสัญญาสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกัน และบริษัทรับประกันภัยจะรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นกับตัวรถยนต์ภายใต้จำนวนเงินที่เอาประกัน แต่ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้น มีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันไว้ บริษัทประกันภัยจะรับผิดชอบความเสียหายดังกล่าวนั้นเพียงใด และการที่ผู้เอาประกันต้องเรียกร้องค่าเสียหายส่วนที่เกิน จากคู่กรณี หากไม่สามารถตกลงกันได้ต้องนำข้อพิพาทดังกล่าวขึ้นสู่ศาล ซึ่งในทางนำสืบที่กำหนดว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นต้องเป็นผู้นำสืบ” ผู้เอาประกันจะเกิดปัญหาในการนำพยานหลักฐานเข้ามาสืบ เพราะขณะเกิดเหตุไม่ได้แจ้งความลงบันทึกประจำวัน หรือเรียกเจ้าหน้าที่สันนิษฐานมาดูแลที่เกิดเหตุเพื่อลงบันทึกและถ่ายภาพ

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะเข้าข้อยกเว้นในกรมธรรม์ประกันภัยที่คุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์ ข้อยกเว้นการคุ้มครองมี 5 ข้อ ได้แก่

- 1) อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการขับขี่โดยบุคคลซึ่งในขณะที่ขับขี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด ไม่น้อยกว่า 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์
- 2) อุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้รถยนต์ในทางที่ผิดกฎหมาย เช่น ใช้รถยนต์ไปปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือใช้ยาเสพติด
- 3) อุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้รถยนต์ในการแข่งขันความเร็ว
- 4) การใช้รถยนต์นอกอาณาเขตคุ้มครอง
- 5) การขับขี่โดยบุคคลที่ไม่เคยได้รับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ใดๆ หรือเคยได้รับ แต่ถูกตัดสิทธิตามกฎหมาย หรือใช้ใบขับขี่รถจักรยานยนต์ไปขับขี่รถยนต์

สมมติว่าผู้เอาประกันฝ่ายถูกขับรโดยไม่มีใบอนุญาตขับชีรยนต์ เข้าช้อยกเว้นการคุ้มครองบริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายถูกข้อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกัน กรณีเช่นนี้ ย่อมจะไม่สามารถนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้ ซึ่งผู้เอาประกันก็มักไม่ได้อ่านเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย กรณีเช่นนี้อาจทำให้ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกได้รับความเสียหาย

ความไม่ครบถ้วนของข้อความใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” บกพร่องโดยไม่มีช้อยกเว้นที่ไม่น่า “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ ต่างกับกรมธรรม์ประกันภัยที่มีช้อยกเว้นที่กรมธรรม์ไม่คุ้มครอง 5 ข้อ ในกรณีที่มีการนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ แล้วเกิดอุบัติเหตุขึ้น ถ้าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเข้าช้อยกเว้นตามกรมธรรม์ประกันภัย แต่ใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ไม่ระบุช้อยกเว้นไว้ ช้อยกเว้นที่กรมธรรม์ประกันภัยไม่คุ้มครอง จะนำมาใช้เป็นช้อยกเว้นใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ได้หรือไม่

ประการที่สี่ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่ใช้ในขณะนี้ เป็นกรณีที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัย และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ถือปฏิบัติทำนองเดียวกับเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย แต่ยังไม่มีความหมาย บังคับว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนเหมือนเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย ควรจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น แม้สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน จะเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็ว และลดปัญหาการจราจร และลดการนำคดีที่ขึ้นสู่ศาลแต่ในทางปฏิบัติการนำมาใช้ในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำมาใช้ที่สามารถปฏิบัติได้จริง จึงควรมีการศึกษา เพื่อพัฒนาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้หมดไป ดังเช่นการประกันภัยรถยนต์ในประเทศอังกฤษที่ได้ประสบปัญหามาก่อน และได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยและสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันของประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับของ ประเทศอังกฤษ

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการต่างๆเกี่ยวกับการประกันภัยและสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยของประเทศไทย เปรียบเทียบกับของ ประเทศอังกฤษ

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบที่มีต่อผู้เอาประกัน ในการเรียกค่าสินไหมทดแทน เมื่อนำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันมาใช้

1.2.4 เพื่อศึกษาและพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในส่วนเกี่ยวกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายให้ใช้ได้ครอบคลุม เป็นประโยชน์แก่คู่กรณีทุกฝ่าย

1.3 สมมติฐานการศึกษา

การที่บริษัทผู้รับประกันภัยรถยนต์ ได้ตกลงเข้าทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ของบริษัทผู้รับประกันภัยด้วยกัน โดยหากรถยนต์สองคันชนกันก็ให้ผู้เอาประกันภัยลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” และระบุในเอกสารดังกล่าวว่าเป็นฝ่ายถูกและเป็นฝ่ายผิดตามแต่กรณี แล้วแยกออกจากกันโดยไม่มีการตรวจสอบผิดถูกในเบื้องต้น อาจทำให้ผู้เอาประกันภัยเกิดความเข้าใจว่าตนเองและคู่กรณีได้ตกลงประนีประนอมยอมความสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันด้วยเช่นกัน หากภายหลังปรากฏว่าค่าเสียหายที่บริษัทผู้รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายถูกจะต้องชดเชยให้มีจำนวนน้อยกว่าค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเพราะเหตุที่เมื่อมีการชนกันแล้วแยกรถที่ชนกันทันที โดยไม่มีการตรวจสอบเบื้องต้นว่า ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด ทำให้เกิดปัญหาในการนำสืบความผิด ถูก ในกรณีที่ฝ่ายผิดไม่ยอมชดเชยให้ อีกทั้ง “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ยังมีข้อบกพร่องที่ไม่ระบุข้อยกเว้นความคุ้มครองในกรมธรรม์ให้ปรากฏ เพราะในกรณีเช่นนี้จะไม่สามารถนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้ เนื่องจากไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุง “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ อีกทั้งได้เสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยประกันวินาศภัย โดยเพิ่มบทบัญญัติ ให้นำหนังสือสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน และ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” รวมทั้งเอกสารอื่นใดที่ออกตามสัญญาดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อนจึงจะนำออกใช้ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำการศึกษาวิเคราะห์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ทั้งของประเทศไทยและของประเทศอังกฤษ ศึกษาถึงหลักเกณฑ์การทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประนีประนอมยอมความ การประกันภัย ลักษณะละเมิด ลักษณะหนี้ และกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยวิจัยเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) โดยการศึกษาจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยและของประเทศอังกฤษ

เกี่ยวกับกฎหมายประกันภัย กฎหมายละเมิด พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย และกฎหมายอื่นๆ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ใกล้เคียง ตำราวิชาการสิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทฯ ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในด้านการประกันภัย แล้วนำมาวิเคราะห์อย่างมีระบบและสรุปให้เห็นชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยและสัญญาสละสิทธิเรียกร้องของประเทศไทยศึกษาเปรียบเทียบกับของประเทศไทย

1.6.2 ทำให้ทราบมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันของประเทศไทย เปรียบเทียบกับของประเทศไทย

1.6.3 ทำให้ทราบปัญหาและผลกระทบที่มีต่อผู้เอาประกันในการเรียกค่าสินไหมทดแทน เมื่อนำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันมาใช้

1.6.4 ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายในส่วนเกี่ยวข้องกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกัน ให้ใช้ได้อย่างครอบคลุม เป็นประโยชน์แก่คู่กรณีทุกฝ่าย

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับ การประกันภัยและสัญญาสถานะสิทธิ เรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน

ในบทนี้จะกล่าวถึง ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ การประกันภัย ลักษณะสำคัญของการประกันภัย โดยกล่าวถึงความเป็นมาประวัติของการประกันภัยรถยนต์ ความหมายของการประกันภัย ประเภทของการประกันภัยรถยนต์ หลักพื้นฐานการประกันภัย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำสัญญาและความคิดเกี่ยวกับการแสดงเจตนา และกล่าวถึงความเป็นมา แนวคิดของสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยตามกฎหมายประกันภัย และลักษณะสำคัญของสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน

2.1 ความเป็นมาของการประกันภัยรถยนต์

ธุรกิจการประกันภัยในประเทศไทยได้ดำเนินการมานานแล้ว เริ่มแรกส่วนใหญ่เป็นตัวแทนบริษัทประกันภัยของชาวต่างประเทศ เช่น ห้างบอเนียว ฯลฯ ต่อมาประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยและความผาสุกแห่งสาธารณชนเมื่อ พ.ศ. 2475 กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจประกันภัยต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยออกใช้บังคับเพื่อควบคุมและส่งเสริมให้ธุรกิจประกันภัยมีความนิยมาแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับของประชาชนพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 ประกาศใช้บังคับมาจนถึง ปี พ.ศ. 2535 จึงได้ยกเลิก โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 แทน ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมและได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 บังคับใช้

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการประกันภัยรถยนต์

การประกันภัยรถยนต์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.2.1 การประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ

2.2.2 การประกันภัยรถยนต์ ภาคบังคับ

โดยมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไป

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ ภาคสมัครใจ (VOLUNTARY CAR INSURANCE)

การประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ คือการประกันภัยรถยนต์ประเภทซึ่งผู้เป็นเจ้าของรถยนต์จะทำประกันภัยรถยนต์หรือไม่ก็ได้ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานในการทำสัญญา ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เอาประกันภัย ที่จะเลือกซื้อความคุ้มครองจากบริษัทประกันภัยตามความเสี่ยงภัยของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกัน เมื่อเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถยนต์ บริษัทก็จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ โดยกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์แบ่งเป็น 3 ประเภทดังมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1.1 กรมธรรม์ประเภทคุ้มครองรวมหรือที่รู้จักและเรียกกันว่ากรมธรรม์ประเภทที่ 1 (Comprehensive Cover) ซึ่งกรมธรรม์ประเภทนี้จะให้ความคุ้มครองครอบคลุมมากที่สุด กล่าวคือ ครอบคลุมทั้ง 4 ความคุ้มครอง ทั้ง ความรับผิดชอบต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของบุคคลภายนอก ผู้โดยสารในรถและทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ส่วนรถยนต์ที่เอาประกันภัย กรมธรรม์จะให้ความคุ้มครองรถยนต์สูญหายไฟไหม้ และความเสียหายที่เกิดแก่รถยนต์จากทุกสาเหตุ เช่น ชน คั่ว การกลั่นแกล้ง การนัดหยุดงาน และภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม เป็นต้น

2.2.1.2 กรมธรรม์ประเภทคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และคุ้มครองความสูญหายของรถยนต์และรถยนต์ที่ถูกไฟไหม้นั้น (Third Party Fire and Theft) หรือรู้จักและเรียกกันว่ากรมธรรม์ประเภทที่ 2 คือ กรมธรรม์ที่ให้ความคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกและความสูญหายของรถยนต์เช่นเดียวกับการคุ้มครองรวม แต่ในการให้ความคุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์ กรมธรรม์จะให้ความคุ้มครองเฉพาะความเสียหายอันเป็นผลมาจากไฟไหม้เท่านั้น

2.2.1.3 กรมธรรม์ประเภทคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก หรือที่เรียกว่ากรมธรรม์ประเภทที่ 3 (Third Party Liability) คือกรมธรรม์ที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะความรับผิดชอบต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของบุคคลภายนอกผู้โดยสารในรถ และความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอกส่วนรถยนต์ที่เอาประกันภัยจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองใดๆ

ทว่าในปัจจุบันบริษัทประกันภัยบางบริษัท มีการออกกรมธรรม์แบบใหม่ เป็นกรมธรรม์ประเภทคุ้มครองความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และคุ้มครองความเสียหายของรถยนต์ที่เอาประกันเนื่องจากการชนกับยานพาหนะทางบกวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท แต่ไม่รวมกรณีรถยนต์สูญหายหรือไฟไหม้ หรือที่เรียกว่ากรมธรรม์ประเภท 3 บวก

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ¹

การประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ คือการประกันภัยที่กฎหมายบังคับให้เจ้าของรถยนต์ต้องจัดให้มีการประกันความเสียหายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซึ่งได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยอันเกิดจากรถหรือจากสิ่งของที่บรรทุกหรือติดตั้งในรถนั้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ มี 3 แนวคิดดังมีรายละเอียดดังนี้

2.2.2.1 หลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยจะต้องมีการพิสูจน์ความรับผิดชอบนั้นตามกฎหมายลักษณะละเมิดให้เสร็จสิ้นก่อนซึ่ง บริษัทจึงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ประสบภัยได้ เพราะการประสพภัยดังกล่าวนี้เป็นการประกันภัยจำแนกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 888 ข้อเสียของการประกันภัยตามแนวคิดนี้คือ การพิสูจน์ความรับผิดชอบให้เสร็จสิ้นเสียก่อนซึ่งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน ทำให้ผู้ประสบภัยต้องรับภาระค่าเสียหายในการรักษาพยาบาล หรือกรณีตายก็รับภาระค่าปลงศพ ด้วยตนเองไปพลางก่อนจนกว่าการพิสูจน์ความรับผิดชอบจะเสร็จสิ้น

2.2.2.2 หลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ความรับผิดชอบนั้น (Pure No Fault) คือการประกันภัยตามแนวคิดนี้เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของการประกันภัยตามแนวคิดแรก การประกันภัยตามแนวคิดนี้จึงกำหนดให้ มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ความรับผิดชอบด้วยเหตุนี้ จึงไม่ต้องนำกฎหมายลักษณะละเมิดมาใช้ จึงให้ผู้รับประกันภัยต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ประสบภัยทันที ทว่าการประกันภัยตามแนวคิดนี้มีข้อเสียคือผู้รับประกันภัยไม่อาจรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยได้ เพราะเหตุที่ไม่มีการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัย ทำให้ผู้ทำละเมิดอาจลอยนวลไปได้ อันเป็นการขัดกับหลักกฎหมายละเมิด

2.2.2.3 หลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามหลัก Modified No Fault การประกันภัยตามแนวคิดนี้ เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของการประกันภัยตามแนวคิดที่หนึ่งและแนวคิดที่สอง โดยการรวมแนวคิดที่หนึ่งและแนวคิดที่สองเข้าด้วยกัน กล่าวคือมีการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นไปก่อนตามจำนวนที่จำเป็นก่อน โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความรับผิดชอบก่อน เมื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบเสร็จสิ้นแล้วจึงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติม ส่วนที่เกินจากค่าเสียหายเบื้องต้น จึงไม่ตัดสิทธิหรือยกเลิกความรับผิดในทางละเมิด ผู้ได้รับความเสียหายยังมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายลักษณะละเมิดได้

¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2504). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. (เอกสารประกอบคำบรรยายของสถาบันประกันภัยไทย). หน้า 64-66.

หลักเกณฑ์ของการประกันภัยภาคบังคับมีดังนี้คือ

1) เป็นหลักการไม่แสวงหากำไรจากการรับประกันภัยภาคบังคับคืออัตราเบี้ยประกันภัยที่บริษัทผู้รับประกันภัยเรียกเก็บจะไม่สร้างกำไร แต่จะไม่ทำให้บริษัทขาดทุน เรียกว่า No Loss No Profit ซึ่งหลักการนี้เป็นเพียงนโยบายของรัฐยังไม่ได้บรรจุไว้ในกฎหมาย

2) เป็นหลักการที่เสริมการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น เนื่องจากในบางกรณีมีช่องว่างของกฎหมายในการเยียวยาผู้ประสบภัย เช่น รถคันที่ก่อภัยไม่ได้เอาประกันภัยไว้ชนแล้วหนีผู้เสียหายไม่สามารถจำได้ เนื่องจากสลับไปจึงได้กำหนดมาตรการเสริมขึ้นโดยให้ผู้ประสบภัยไปเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้นเอาจากกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุและให้กองทุนไปไล่เบี้ยเอาจากผู้กระทำละเมิดในภายหลัง

3) หลักการบังคับให้เจ้าของรถ ซึ่งใช้รถหรือมีรถไว้เพื่อใช้มีหน้าที่ประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุ เพื่ออุดช่องว่างของการประกันภัยตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัย โดยไม่ต้องรอให้การพิสูจน์ความรับผิดชอบให้เสร็จสิ้นเสียก่อน

2.3 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์²

โดยที่การประกันภัยรถยนต์ จัดเป็นการประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างหนึ่ง จึงจะขอกล่าวถึงหลักการพื้นฐาน ของการประกันวินาศภัยก่อน ดังนี้

2.3.1 หลักส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยได้ (PRINCIPLE OF INSURABLE INTEREST)

ผู้มีสิทธิเอาประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นการประกันชีวิต หรือประกันวินาศภัยจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยเท่านั้น จึงจะทำให้สัญญาประกันภัยมีผลผูกพันคู่สัญญาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 ซึ่ง บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ นั้น ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด”

ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัย

การที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยก็เพื่อมิให้เกิดภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral Hazard) เช่น เอาประกันอัคคีภัยบ้านของบุคคลที่ตนไม่มีสิทธิใดๆ ในบ้านหลังนั้นเพื่อหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการวางเพลิงเผาทรัพย์สินที่เอาประกันภัย หรือ การเอาชีวิตของบุคคลอื่นมาประกันชีวิตแล้วฆ่าผู้ถูกเอาประกันชีวิตตายเพื่อหวังที่จะได้รับ

² สหประชากรมประกันวินาศภัย. (2529-2530). วิชาการคุ้มครองชีวิตการประกันภัย. หน้า 33-37.

ประโยชน์จากการประกันชีวิต อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กฎหมายจึงต้องบัญญัติให้สัญญาประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาและอาจมีผลให้สัญญานั้นกลายเป็นการพนันหรือขันต่อ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหากก่อนนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กันไปในการเล่นหรือขันต่อก็จะทวงคืนหาได้ไม่ เพราะเหตุหามูลหนี้เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้”

ความหมายของคำว่า “ส่วนได้เสีย” (Insurable Interest)

คำว่า “ส่วนได้เสีย” เป็นคำที่ใช้อยู่ทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลายมาตรา เช่น มาตรา 48 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้ามีบุคคลใดไปเสียจากภุมิภานาหรือถิ่นที่อยู่โดยมิได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจไว้ และไม่มีใครรู้แน่ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปพลางก่อนตามที่จำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นั้นก็ได้”

ผู้มีส่วนได้เสียตามความหมายของมาตรา 48 ดังกล่าว หมายถึงผู้ที่มีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับผู้ไม่อยู่ เช่น เป็นบิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ไม่อยู่ เป็นต้น ส่วนได้เสียตามความหมายของการประกันภัยก็มีลักษณะทำนองเดียวกัน กล่าวคือผู้เอาประกันภัยต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวพันอย่างใดอย่างหนึ่งกับวัตถุที่เอาประกันภัย โดยหากมีวินาศภัยหรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้นทำให้วัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายจะมีผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความวิบัติเสียหาย ย่อมถือได้ว่ามีส่วนได้เสีย แต่ถ้าวิบัติภัยนั้นไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายย่อมถือได้ว่าไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้

บรรดานักนิติศาสตร์ได้ให้ความหมายของ Insurable Interest ไว้หลายท่านด้วยกัน ซึ่งความเห็นของนักนิติศาสตร์ได้กล่าวไว้ด้วยถ้อยคำที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน จึงจะขอหยิบยกเอาอันที่ชัดเจนที่สุดซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อใดเหตุการณ์ดังระบุไว้ในสัญญาซึ่งเป็นเงื่อนไขแห่งความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยบังเกิดขึ้น อันเป็นเหตุใกล้ชิดทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิที่ผู้เอาประกันภัยมีอยู่ ถึงขนาดเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียหรือถูกบั่นทอนลงซึ่งสิทธิอันมีอยู่นั้นหรือก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมาย เมื่อนั้นย่อมถือว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในเหตุการณ์นั้นเท่ากับจำนวนมูลค่าแห่งความรับผิดชอบนั้น หรือเท่าที่จำนวนมูลค่าแห่งสิทธินั้นมาต้องวิบัติเสียหาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1742/2520 โจทก์ครอบครองตึกในฐานะผู้อาศัย โจทก์ไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยตึกนั้น ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเมื่อไฟไหม้ตึก มีแต่สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเครื่องตกแต่งของโจทก์ที่ได้เอาประกันภัยไว้ คำพิพากษาฎีกาที่ 115/2521 เจ้าของรถยนต์ขายรถยนต์ไปแล้ว ไม่มีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยรถยนต์นั้นได้ สัญญาประกันภัยไม่มีผลผูกพัน

คำว่า “Insurable Interest” แปลความได้ว่า ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้ ปัญหาที่ว่าส่วนได้เสียอย่างไรจึงจะถือเป็นส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้ จะต้องแยกพิจารณาออกเป็น ส่วนได้เสียในสัญญาประกันวินาศภัยประการหนึ่ง และส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตอีกประการหนึ่ง แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงส่วนได้เสียในการประกันวินาศภัย

สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่มีความมุ่งหมายเพื่อทดแทนความเสียหายทางการเงิน (Financial Loss) ตามความเสียหายที่แท้จริง ดังนั้นส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้ตามสัญญาประกันวินาศภัยจึงต้องเป็นส่วนได้เสียที่พึงประมาณเป็นเงินได้ ดังจะเห็นได้จากข้อความในมาตรา 869 ที่ว่า “วินาศภัย” หมายความว่า ความเสียหายอย่างใดๆ อันจะพึงประมาณเป็นเงินได้

การที่จะพิจารณาว่าส่วนได้เสียอันใดเป็นส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันวินาศภัยได้ จะต้องประกอบด้วย

2.3.1.1 ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับ วัตถุที่เอาประกันภัย กล่าวคือ ถ้ามีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยต้องได้รับความเสียหาย ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับวัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งอาจเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิ เช่น เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือมีสิทธิครอบครอง เช่น ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้รับฝาก ผู้รับจำนำ เป็นต้น ซึ่งผู้ทรงสิทธิในฐานะผู้มีสิทธิครอบครองดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของทรัพย์สิน ถ้าหากทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหายหรือสูญหาย โดยความผิดของตน ส่วนที่มีใช้ในฐานะผู้ทรงสิทธิได้แก่ความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอก ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 เรียกว่า “ประกันภัยค่าจน”

สิทธิตามที่กล่าวข้างต้นอาจเป็นทรัพย์สินสิทธิ เช่น ภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน เป็นต้น หรืออาจเป็นบุคคลสิทธิก็ได้ เช่น จัดการนอกสิ่ง ลากมิกควรได้ ละเมิด เป็นต้น สิทธิครอบครองที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น ลักทรัพย์ของคนอื่นมาก็ถือได้ว่ามีส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยทรัพย์สินนั้นได้เพราะผู้ครอบครองมีความรับผิดชอบที่จะต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของ

2.3.1.2 ความเสียหายนั้นต้องสามารถประมาณเป็นเงินได้ความเสียหายนั้นต้องสามารถประมาณเป็นเงินได้ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 869 ที่ว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ หมายความว่ารวมเอา ความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ความเสียหายที่ไม่อาจเป็นเงินได้ เช่น ความเจ็บปวดจากบาดแผลที่ถูกรถชน หรือความเสียหายทางจิตใจเพราะถูกเขาดูหมิ่น เป็นต้น ความเสียหายดังกล่าวไม่ใช่ความเสียหายทางการเงินอีกทั้งไม่สามารถประมาณเป็นเงินได้ จึงไม่ใช่ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้

สัญญาประกันภัยรถยนต์ เป็นสัญญาประกันวินาศภัยที่มีความ มุ่งหมายเพื่อทดแทนความเสียหายทางการเงินตามความเสียหายที่แท้จริง ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้ตามสัญญาประกันภัยรถยนต์จึงต้องเป็นส่วนได้เสียที่พึงประมาณเป็นเงินได้ การพิจารณาว่าส่วนได้เสียที่เอาประกันภัย

ได้ ต้องประกอบด้วย ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์อย่างใดหนึ่งกับวัตถุที่เอาประกันภัย กล่าวคือ อาจเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิ เช่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือมีสิทธิครอบครอง เช่น ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้รับฝาก ผู้รับจำนำ เป็นต้นหลักอีกประการหนึ่งก็คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดวินาศภัยขึ้นทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายด้วย จึงจะถือว่ามีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับส่วนได้เสีย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2520 โจทก์ครอบครองตึกในฐานะผู้อาศัย โจทก์ไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยตึกนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเมื่อไฟไหม้ตึก มีแต่สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเครื่องตกแต่งของโจทก์ที่ได้เอาประกันภัยไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 115/2521 เจ้าของรถยนต์ขายรถยนต์ไปแล้ว ไม่มีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยรถยนต์นั้นได้ สัญญาประกันภัยไม่มีผลผูกพัน

2.3.1.3 เวลาที่ต้องมีส่วนได้เสียประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 บัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย จึงย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่าส่วนได้เสียนั้นต้องมีตั้งแต่ขณะทำสัญญา สิทธิหรือความหวังว่าจะได้มาซึ่งสิ่งใดอันจะทำให้เกิดส่วนได้เสียในอนาคตซึ่งยังมาไม่ถึง ย่อมไม่ถือว่ามีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ เช่นบิดาให้คำมั่นกับบุตรว่า ถ้าสอบไล่ได้จะยกบ้านของบิดาให้ กรณีเช่นนี้บุตรยังไม่มีส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยบ้านของบิดาได้ เป็นต้น

ปัญหาที่ว่า ถ้าขณะทำสัญญาผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัย แต่ต่อมาส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยหมดไป จะมีผลกระทบกระเทือนต่อสัญญาประกันภัยหรือไม่

คำตอบก็คือ ถ้าเป็นสัญญาประกันวินาศภัย ต้องถือว่าสัญญาไม่มีผลผูกพันผู้รับประกันภัยตั้งแต่ขณะที่ส่วนได้เสียหมดไป ผู้รับประกันภัยจึงไม่จำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ เพราะเมื่อไม่มีส่วนได้เสียก็ไม่มี ความเสียหายอันใดที่จะเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัยได้ อันเป็นไปตามหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของสัญญาประกันวินาศภัยที่ว่า ผู้รับประกันภัยไม่จำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าที่เสียหายจริง และผู้เอาประกันภัยจะค่ากำไรจากการประกันภัยไม่ได้

2.3.2 หลักความสุจริตอย่างยิ่ง

ในการเข้าทำสัญญานั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ได้บัญญัติเป็นหลักทั่วไปไว้ว่า “บุคคลทุกคนต้องกระทำการโดยสุจริต” เพื่อให้ทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม มีความสุข

ไม่เอารัด เอาเปรียบกัน ผู้ที่สุจริตตามกฎหมายจะรับรองและคุ้มครองให้ ส่วนผู้ที่ไม่สุจริตกฎหมายจะไม่รับรองและคุ้มครองให้³

หลักสุจริตดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายที่ใช้บังคับกับสัญญาต่างๆ ไปที่คู่สัญญาต่างก็มีความเท่าเทียมกัน ในอันที่จะตรวจสอบวัตถุแห่งสัญญาเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะเข้าทำสัญญาตามข้อเสนอของอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ ซึ่งข้อความจริงบางอย่างอาจไม่จำเป็นต้องเปิดเผยให้ผู้สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบก็ได้ หากการนิ่งเฉยเช่นนั้นไม่ถึงขนาดที่เป็นกลฉ้อฉลดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 162

หลักกฎหมายดังกล่าวเป็นที่มาของสุภาษิตกฎหมายบทหนึ่งที่ว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Let a purchaser beware) ซึ่งกฎหมาย Common Law เรียกว่า “Caveat Emptor” หรือ “Let the buyer beware” หลักดังกล่าวใช้ได้กับการทำสัญญาทุกชนิด ไม่ใช่แต่เฉพาะกับสัญญาซื้อขายเท่านั้น ตัวอย่างเช่น แดงเสนอขายรถยนต์ของตนซึ่งใช้มาเกือบ 10 ปี แล้วให้แก่ดำ โดยรถยนต์ของแดงได้ถูกชนจนเกือบจะเสียหายสิ้นเชิงแต่ได้ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี ข้อเท็จจริงดังกล่าวแดงไม่มีหน้าที่ต้องบอกให้ดำทราบ เพราะดำมีโอกาสตรวจสอบพิจารณาใคร่ครวญถึงส่วนได้ส่วนเสียของตนได้เอง ซึ่งหลักที่ว่าเป็นจะเป็นธรรมก็ต่อเมื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างก็มีความเท่าเทียมกัน

ทว่า ในการทำสัญญาประกันภัย ฝ่ายผู้รับประกันภัยไม่สามารถจะรู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของฝ่ายผู้เอาประกันภัยได้ ดังนั้น หากจะให้นำเอาหลักสุจริตทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 มาใช้กับสัญญาประกันภัยด้วยแล้ว ย่อมจะไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายผู้รับประกันภัย เพราะผู้รับประกันภัยไม่อยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกับฝ่ายผู้เอาประกันภัย ด้วยเหตุนี้เอง กฎหมายจึงได้บัญญัติให้ใช้หลักสุจริตที่สูงกว่า สุจริตทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันเฉกเช่นสัญญา ชนิดอื่นๆ หลักสุจริตที่นำมาใช้กับสัญญาประกันภัยเป็นการเฉพาะนี้เรียกว่า “หลักสุจริตอย่างยิ่ง” (Utmost Good Faith)

ความไม่เท่าเทียมกันของคู่สัญญาประกันภัยเป็นผลมาจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาเสี่ยงโชคโดยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัยที่จะนำมาใช้ในการคำนวณค่าเบี้ยประกันขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของผู้เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียว ถ้าวัตถุที่เอาประกันภัยมีโอกาสที่จะเกิดภัยได้ง่าย อัตราเบี้ยประกันภัยย่อมต้องสูง ตรงกันข้ามถ้าวัตถุที่เอาประกันภัยมีความเสี่ยงต่ำ อัตราเบี้ยประกันภัยย่อมต้องต่ำกว่า นักคณิตศาสตร์ประกันภัยจะเป็นผู้คำนวณอัตราเบี้ยประกันภัยโดยอาศัยประสบการณ์จากการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในอดีต

³ อำนวย สุกเวชย์. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย. หน้า

(Loss Ratio) และค่าใช้จ่ายของผู้รับประกันภัย เมื่อคำนวณได้แล้วจะจัดทำเป็นรูปเล่มเรียกว่าพิคัดอัตราเบี้ยประกันภัย ซึ่งการที่จะกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยให้ได้ส่วนสัมพันธ์กับความเสี่ยงภัยนั้น ผู้รับประกันภัยมีความจำเป็นต้องทราบข้อความจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัยเสียก่อนว่ามีความเสี่ยงภัยมากน้อยเพียงใด ซึ่งข้อความจริงดังกล่าวผู้รับประกันภัยอาจไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ หรือแม้ว่าจะตรวจสอบได้แต่ก็อาจไม่พบข้อความจริงที่ต้องการทราบก็ได้ เช่นในการขอเอาประกันชีวิต สุขภาพอนามัยของผู้ขอเอาประกันชีวิตเป็นสาระสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณารับประกัน ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในตัวบุคคลแต่ละคนนั้น ไม่มีใครจะรู้ดีไปกว่าตัวของเขาเอง แม้จะมีการตรวจสอบสุขภาพก่อนโดยแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญสูงมากขนาดไหนก็ตาม แต่โรคบางชนิดจะไม่สามารถหยั่งรู้ได้ เว้นเสียแต่ผู้เป็นเจ้าของชีวิตจะได้ออกให้ผู้รับประกันภัยทราบ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กฎหมายจึงต้องบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้เอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบ แม้ว่าผู้รับประกันภัยจะไม่สอบถาม และหากสอบถามก็ต้องแถลงข้อความจริงที่สอบถาม เพื่อให้ผู้รับประกันภัยนำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจว่า จะรับประกันภัยตามที่ขอเอาประกันภัยได้หรือไม่ ถ้าได้จะกำหนดเบี้ยประกันภัยในอัตราใด

ในเรื่องประกันภัย กฎหมายได้บัญญัติให้ใช้หลักสุจริตที่สูงกว่า หลักสุจริตทั่วไปซึ่งเรียกว่า “หลักสุจริตอย่างยิ่ง” โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865

ในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิตบุคคลอันการจ่ายเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขาก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสีย ไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้แจ้งให้ผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความเป็นความเท็จไว้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆะ

ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกล้างภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ได้รับประกันภัยทราบข้อมูลอันจะบอกล้างได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไป

หลักสุจริตอย่างยิ่งได้นำมาใช้กับสัญญาประกันภัยทางทะเลก่อน เพราะเหตุที่สินค้าที่เอาประกันภัยอยู่ท่ามกลางทะเลและมหาสมุทร ผู้รับประกันภัยไม่อาจตรวจสอบถึงสภาพความเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียว

The Marine Insurance Act 1906 มาตรา 17 บัญญัติว่า สัญญาประกันภัยทางทะเลเป็นสัญญาที่ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตอย่างยิ่งชัด และหากภาคีฝ่ายใดไม่รักษาความสุจริตอย่างยิ่งชัด ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งอาจบอกล้างสัญญานั้นได้ และในมาตรา 18 บัญญัติไว้ว่า ผู้เอาประกันต้องเปิดเผยต่อผู้รับประกันภัยก่อนที่สัญญาเกิดขึ้น ซึ่งพฤติการณ์อันเป็นสาระสำคัญทั้งปวงซึ่งเป็นที่รู้

แก่ผู้เอาประกันภัยและให้ถือว่าผู้เอาประกันภัยรู้ถึงพฤติการณ์ทั้งปวงซึ่งในวิธีแห่งธุรกิจควรจะเป็นที่รู้ หากผู้เอาประกันไม่เปิดเผย ผู้รับประกันภัยอาจบอกล้างสัญญาได้ ทั้งนี้เนื่องจากทุกๆ พฤติการณ์เป็นสาระสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้รับประกันภัยในการกำหนดเบี้ยประกันภัยหรือในการตัดสินใจว่าจะรับเสี่ยงภัยนั้นหรือไม่

ตัวอย่างของความไม่สุจริตอย่างยิ่งเช่น รถที่จะประกันภัยแม้จะเป็นของผู้เอาประกันภัย แต่ถ้าปรากฏว่าในขณะติดต่อเข้าทำสัญญาแจ้งว่าใช้เป็นรถบรรทุกวัสดุก่อสร้าง แต่ความจริงเป็นรถบรรทุกน้ำมันซึ่งต้องเสียเบี้ยประกันภัยสูงกว่ารถบรรทุกวัสดุก่อสร้าง กรณีเช่นนี้ทำให้สัญญาประกันภัยดังกล่าวตกเป็นโมฆียะตาม เพราะรถบรรทุกน้ำมันมีความเสี่ยงภัยสูงกว่ารถบรรทุกวัสดุก่อสร้าง อัตราเบี้ยประกันภัยของรถบรรทุกน้ำมันจึงต้องสูงกว่ารถที่ใช้บรรทุกวัสดุก่อสร้าง

เป็นสาระสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้รับประกันภัยในการกำหนดเบี้ยประกันภัย หรือในการตัดสินใจว่าจะรับเสี่ยงภัยนั้นหรือไม่

หลักสุจริตอย่างยิ่งมี 2 ประการ คือ

2.3.2.1 การเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) หมายถึง การที่ผู้เอาประกันภัย มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัย ซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของตนให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยละเอียด เนื่องจากในการพิจารณาเข้ารับเสี่ยงภัย และการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย ผู้รับประกันภัยใช้ข้อมูลจากคำบอกเล่าของผู้เอาประกันภัย การปกปิดข้อความจริง ซึ่งหมายถึง การไม่เปิดเผยความจริง ที่เป็นสาระสำคัญให้ผู้รับประกันภัยทราบ โดยที่ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผยความจริง

โดยไม่ต้องรอให้ผู้รับประกันภัยถาม แม้ว่าความจริงนั้นจะมีผลทำให้ผู้รับประกันภัยปฏิเสธการทำสัญญาประกันภัย

2.3.2.2 การแถลงข้อความจริง (Representation) หมายถึง การที่ผู้รับเอาประกันภัยเป็นผู้สอบถามและผู้เอาประกันภัยซึ่งตามปกติ ย่อมต้องทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจึงต้องตอบข้อซักถามของผู้รับประกันภัยตามความเป็นจริง ซึ่งอาจกระทำโดยวาจา หรือลายลักษณ์อักษร หากผู้เอาประกันแถลงข้อความเท็จซึ่งหากผู้รับประกันภัยทราบความจริงที่ปกปิดไว้นั้น จะทำให้ผู้รับประกันภัยต้องเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา กรณีเช่นนี้ถือเป็นการละเมิดหลักสุจริตอย่างยิ่ง

การไม่เปิดเผยความจริง ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Non disclosure มีความหมายทำนองเดียวกับคำว่า Concealment ปกปิดความจริง ซึ่งการไม่เปิดเผยความจริงก็ดี การแถลงข้อความที่เป็นเท็จก็ดี ต่างก็เป็นการปกปิดข้อความจริงด้วยกันทั้งสิ้น

กรณีอย่างไรจึงจะถือว่าถึงขนาดจงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วยอันจะทำให้สัญญาเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 นั้น ศาลฎีกาตัดสินคดี ดังศรัทธา ให้ความเห็นว่า ต้องถือเอาตามความคิดเห็นของวิญญูชนที่เป็นผู้เอาประกันภัยทั่วๆ ไป ไม่ใช่ถือเอาตามความคิดเห็นของผู้เอาประกันภัยรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ศาลฎีกาได้วางแนวทางไว้แล้วว่า ให้ถือเอาตามความคิดเห็นของวิญญูชนทั่วๆ ไป ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

เบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 นั้น ต้องถือตามความคิดเห็นของวิญญูชนทั่วไปเป็นหลักจะถือว่าถ้ามีการปกปิดความจริงไม่ว่าประการใดแล้ว จะทำให้สัญญาเป็นโมฆะไปเสียทั้งหมดหาได้ไม่

วิญญูชน (Reasonable Man) หมายถึงบุคคลที่มีเหตุผลและมีความรับผิดชอบ ในระดับมาตรฐานกลาง (Objective Standard) ไม่ขึ้นอยู่กับนิสัยส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มาตรฐานกลางของบุคคลในแต่ละสังคมมีระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา และทัศนคติของคนในแต่ละสังคม การหามาตรฐานกลางของคนในสังคมจึงต้องพิจารณาจากคนในสังคมนั้นๆ เป็นหลัก

ประเทศอังกฤษได้มีการตรากฎหมาย Misrepresentation Act 1967 ออกมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะแต่มีได้จำกัดเฉพาะในสัญญาประกันภัยเท่านั้น ดังนั้นในประเทศอังกฤษหากเป็นการแถลงข้อความเท็จต้องนำ Misrepresentation Act 1967 มาใช้บังคับนั้น แต่หากเป็นการไม่เปิดเผยความจริงนั้น ต้องใช้หลัก Common Law เพราะทั้งสองกรณีมีความแตกต่างกัน เช่น Misrepresentation Act 1967 ได้บัญญัติไว้ให้ผู้แถลงข้อความเท็จต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหาย หากการแถลงเท็จนั้นเกิดจากกลฉ้อฉล

ตามกฎหมายไทย การไม่เปิดเผยข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จ กฎหมายได้บัญญัติไว้ด้วยกันในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865

2.3.2.3 ข้อแตกต่างระหว่างการไม่เปิดเผยข้อความจริง (Non-disclosure) และการแถลงข้อความเท็จ (Misrepresentation)

1) การที่ไม่เปิดเผยข้อความจริง คือการที่ผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยผู้รับประกันภัยไม่จำเป็นต้องสอบถาม ส่วนการแถลงข้อความเท็จผู้รับประกันภัยต้องตั้งคำถามให้ผู้เอาประกันภัยตอบ

2) การไม่เปิดเผยข้อความจริง ข้อความจริงที่ไม่เปิดเผยนั้น ต้องถึงขนาดที่หากผู้รับประกันภัยทราบความจริงนั้นจะเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย แต่การแถลงข้อความเท็จ ข้อความที่ถามไม่มีความสำคัญถึงขนาดที่เป็นเหตุจูงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา ถ้าผู้รับประกันภัยตั้งคำถามอย่างไร หากผู้เอาประกันภัยตอบคำถามไม่ตรงต่อความเป็นจริงโดยรู้อยู่แล้ว ถือเป็นการ

แถลงเท็จ และการแถลงเท็จอาจเกิดจากสื่อใดๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ จดหมาย หรือโทรสาร ก็ได้

3) การไม่เปิดเผยข้อความจริงเป็นการกระทำความผิดที่ตนมีหน้าที่ต้องกระทำ ส่วนการแถลงข้อความเป็นเท็จเป็นการกระทำผิดต่อหน้าที่ที่ต้องกระทำ

ข้อความจริงที่ต้องเปิดเผยและแถลงต้องเป็นข้อความจริงที่รู้อยู่แล้ว องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะประการหนึ่งก็คือ ข้อความจริงที่ต้องเปิดเผยและแถลงนั้นต้องเป็นข้อความจริงที่ผู้มีหน้าที่เปิดเผยและแถลงรู้อยู่แล้ว หากขณะทำสัญญาไม่รู้ข้อความจริงนั้นสัญญาไม่ตกเป็นโมฆียะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1277/2524 วินิจฉัยว่าการที่ผู้เอาประกันภัยละเว้นไม่เปิดเผยข้อความจริง อันจะทำให้สัญญาเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 นั้น ต้องเป็นข้อความจริงซึ่งผู้เอาประกันภัยรู้อยู่แล้วว่าจะเป็นเหตุจงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา เมื่อ บ. เป็นคนอ่านหนังสือไม่ออก และมีได้ทราบถึงโรคความดันโลหิตสูงที่ตนเป็นอยู่ ทั้งยังคงทำงานได้เช่นคนปกติทั่วไป อีกทั้งตัวแทนของจำเลยก็ได้กรอกข้อความในคำขอเอาประกันชีวิตว่า บ. มีสุขภาพดี โดยไม่ได้สอบถามและไม่ได้อ่านข้อความที่กรอกให้ บ. ฟังสัญญาประกันชีวิตจึงเป็นอันสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865

2.3.2.4 เวลาที่ต้องเปิดเผยและแถลงข้อความจริง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ว่าถึงเวลาในการเปิดเผยและแถลงข้อความจริงว่า “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย” หมายถึงระยะเวลาที่มีการทำคำเสนอจนถึงเวลาที่มิคำสนอง ถ้าได้มีการตอบคำถามส่งให้ผู้รับประกันภัยไปแล้ว และอยู่ในระหว่างที่ผู้รับประกันภัยกำลังพิจารณาว่าจะรับประกันภัยหรือไม่ หากมีข้อความจริงอันใดที่กระทบถึงความเสี่ยงภัยเกิดขึ้นใหม่ผู้ที่มีหน้าที่เปิดเผยหรือแถลงต้องเปิดเผยข้อความจริงดังกล่าวให้ผู้รับประกันภัยทราบเป็นการเพิ่มเติมจากข้อความที่ได้เปิดเผยหรือแถลงต้องเปิดเผยข้อความจริงดังกล่าวให้ผู้รับประกันภัยทราบเป็นการเพิ่มเติมจากข้อความที่ได้เปิดเผยหรือแถลงไว้แล้วด้วย และหน้าที่ดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้รับประกันภัยตกลงรับประกันภัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 68/2516 หน้าที่เปิดเผยและแถลงข้อความจริงของผู้เอาประกันภัยมิได้สิ้นสุดลงในชั้นยื่นคำขอเอาประกันภัยโดยการกรอกคำตอบลงในคำขอเอาประกันภัยแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังคงมีเรื่อยไปจนถึงเวลาที่ผู้รับประกันภัยสนองตอบรับคำเสนอของผู้เอาประกันภัยจนเกิดเป็นสัญญาขึ้น

2.3.2.5 ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริงและการแถลงข้อความเป็นเท็จ

สัญญาที่เป็นโมฆียะ หมายความว่า สัญญาที่อาจถูกบอกล้างหรือให้สัตยาบันได้ ผู้ที่มีสิทธิบอกล้างได้ถือบุคคลที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 175 สัญญาประกันภัยที่เป็นโมฆียะตามมาตรา 865 วรรคหนึ่ง ผู้รับประกันภัยย่อมเป็นผู้ที่มีสิทธิบอกล้างเพราะได้ตกลงเข้าทำสัญญาด้วยความสำคัญผิด ซึ่งเมื่อได้บอกล้างโมฆียะแล้ว กฎหมายให้ถือว่าเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก

การบอกล้างโมฆียะตามสัญญาประกันภัย ถ้าเป็นกรณีประกันวินาศภัยต้องถือตามหลักทั่วไปผลก็คือให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม แต่กรณีประกันชีวิต ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 892 ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้ผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือให้แก่ทายาทของผู้นั้น กล่าวคือถ้าผู้รับประกันภัยบอกล้างในขณะที่ผู้เอาประกันภัยยังมีชีวิตอยู่ก็ให้คืนค่าไถ่ถอนนั้นแก่ผู้เอาประกันภัย แต่ถ้าผู้รับประกันภัยบอกล้างเมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตไปแล้วก็ให้คืนค่าไถ่ถอนแก่ทายาทของผู้เอาประกันภัย ไม่ใช่คืนให้แก่ผู้รับประกันภัย ดังที่บัญญัติว่า “ในกรณีบอกล้างสัญญาตามความในมาตรา 865 ผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือทายาทของผู้นั้น ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ถือว่าสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 918 - 920/2471 สัญญาประกันอัคคีภัยซึ่งผู้เอาประกันภัยแถลงเท็จและปิดบังความจริงทำให้ผู้รับประกันภัยหลงเชื่อจึงไม่เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วยสัญญานั้นเป็นโมฆียะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1769/2521 ข้อความที่กล่าวว่า “ไม่เคยประกันภัยอุบัติเหตุกับบริษัทอื่นมาก่อน” ถือเป็นข้อสำคัญที่ผู้รับประกันภัยอาจบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วยว่าสัญญาประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลเป็นโมฆียะ

2.3.3 หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง (PRINCIPLE OF INDEMNITY)

หลักการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริงหมายถึงเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเป็นผลโดยตรงจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ฉะนั้นผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจะเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยได้ใช้เกินกว่าความเสียหายที่ตนได้รับไม่ได้ แม้ว่าจำนวนเงินเอาประกันภัยจะมีจำนวนมาก เพื่อป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยแสวงหากำไรจากการประกันภัย และเพื่อป้องกันมิให้ความเสียหายเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากความไม่ซื่อสัตย์ของผู้เอาประกันภัย

2.3.3.1 หลักเกณฑ์ และจำนวนของความเสียหายตามหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทน⁴

⁴ ไชยศ เหมะรัชตะ. (2551). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย. หน้า 212 -

จำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังนี้”

1) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัย เป็นสัญญาที่มุ่งหมายจะให้ผู้เอาประกันภัยได้รับชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน กฎหมายไม่ประสงค์จะให้ผู้เอาประกันภัยค่ากำไรจากการทำสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยไม่มีหน้าที่ที่จะต้องชดใช้ให้ผู้เอาประกันภัยเกินกว่าจำนวนความเสียหายอันแท้จริงที่ผู้เอาประกันภัยได้รับจากวินาศภัยที่เกิดขึ้น เช่น เจ้าบ้านหลังหนึ่งเอาประกันภัยบ้านของตนไว้ในวงเงิน 3 แสนบาทเต็มตามราคาของบ้าน หากเกิดวินาศภัยขึ้น ทำให้บ้านพังพินาศหมดไปทั้งหลัง ผู้รับประกันภัยก็ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้เต็มจำนวน 3 แสนบาท หรือถ้าวินาศภัยนั้นทำให้บ้านเสียหายไปเพียงบางส่วน คิดเป็นราคาค่าเสียหาย 1 แสนบาท ผู้รับประกันภัยก็มีหน้าที่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ 100,000 บาทเท่ากับราคาค่าเสียหายอันแท้จริง ไม่ใช่ว่าจะต้องจ่ายให้เต็มจำนวน 300,000 บาท ตามที่ตกลงรับประกันไว้ว่าความเสียหายของผู้เอาประกันภัยมีเป็นจำนวนเท่าใด ในการตีราคาของความเสียหายนี้มีมาตรา 877 วรรคสอง วางหลักไว้ว่า “อันจำนวนวินาศภัยจริงนั้น ท่านให้ตราค่า ณ สถานที่และในเวลาซึ่งเหตุวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้น อนึ่ง จำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคาเช่นนั้น”

หลักปฏิบัติในเรื่องนี้จึงแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

(1) ในกรณีที่ตราค่าได้ ในกรณีนี้ต้องตราค่า ณ สถานที่และในเวลาซึ่งวินาศภัยเกิดการตราค่าอาจทำได้โดยการตกลงวิธีการระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย เช่น การตรวจนับซากทรัพย์สินกรณีไฟไหม้สีทาบ้าน ก็ตรวจนับว่ามีกระป๋องสีอยู่ในกองเพลิงเท่าใด ไฟไหม้บ้านหรือโรงงาน ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน ก็ตราค่าวัสดุก่อสร้าง และค่าก่อสร้างตามราคาท้องถื่นเท่าขนาดที่ถูกไฟไหม้ โดยหักค่าเสื่อมราคาบ้านหรือโรงงานนั้นออกตามส่วนจนถึงเวลาไฟไหม้ การตราค่าสินค่าที่เสียหาย จำเป็นต้องตรวจบัญชีเอกสารการค้าที่เกี่ยวกับราคาสินค้าที่ซื้อขายกันอยู่ในท้องถื่น ในเวลาที่เกิดเพลิงไหม้นั้นด้วย

(2) ในกรณีที่ตราค่าไม่ได้ กรณีนี้นั้นจะต้องตราค่าเงินเท่าจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ ซึ่งในกรมธรรม์ประกันภัยมีรายการกำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ ตามมาตรา 867 (4) ในกรณีที่เกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยทั้งหมดโดยสิ้นเชิงก็ดี หรือในกรณีที่ไม่สามารถตรวจนับดังกล่าวในข้อ (1) เพื่อตราค่าเสียหายที่แท้จริงได้ก็ดี เช่น ไฟไหม้น้ำมันเชื้อเพลิงที่เอาประกันภัยไว้จนหมดสิ้น ไม่สามารถทราบจำนวนที่เสียหายได้ กฎหมายสันนิษฐานว่าราคาที่กำหนดไว้เป็นจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยนั้น เป็นราคาค่าเสียหายจากวินาศภัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 วรรคสอง ตอนท้ายเป็นเพียงแต่บทสันนิษฐานของกฎหมาย และมีขอบเขตบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอัน

ดีของประชาชน คู่สัญญาจึงอาจตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ ดังเช่นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 715/2475 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 909/2476 ซึ่งกรมธรรม์มีเงื่อนไขบังคับให้ผู้เอาประกันภัยให้เก็บรักษาสมุดบัญชีทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ในตู้เซฟป้องกันไฟเพื่อผู้รับประกันภัยจะสามารถคำนวณราคาวินาศภัยอันแท้จริง เมื่อผู้เอาประกันภัยไม่เก็บรักษาสมุดบัญชีทรัพย์สินไว้ในตู้เซฟป้องกันไฟ ผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องชดเชยราคาวินาศภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย

2) เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สิน ซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะได้จัดการตามสมควร เพื่อป้องกันความวินาศภัย

3) เพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอันสมควรซึ่งเสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้

นอกจากการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจะถูกจำกัดอยู่ในเขตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 แล้วผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

- (1) ต้องเป็นค่าเสียหายที่ไม่เกินจำนวนเงินที่ได้เอาประกันภัยไว้
- (2) ต้องเป็นค่าเสียหายที่ไม่เกินความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง
- (3) ต้องเป็นค่าเสียหาย ณ สถานที่ และในเวลาที่เกิดภัยนั้น

2.3.3.2 วิธีการในการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนเกี่ยวกับประกันวินาศภัยมิได้บัญญัติไว้โดยตรงว่าจะต้องใช้กันด้วยวิธีการอย่างไร โดยปกติกรมธรรม์ประกันภัยจะกำหนดวิธีใช้ค่าสินไหมทดแทนกันไว้ ซึ่งสามารถทำกันได้ 4 วิธีคือ

- 1) จ่ายเป็นเงิน (Cash Payment)
- 2) ซ่อมแซม (Repair)
- 3) การหาของแทน (Replacement) เช่นรถยนต์มีสภาพเก่ามากทำให้ค่าซ่อมมีสภาพแพงเกินไปกว่าจำนวนเงินเอาประกันภัยผู้รับประกันภัยอาจซื้อรถยนต์ที่มีสภาพใกล้เคียงมาแทนให้ เป็นต้น

4) การกลับคืนสู่สภาพเดิม (Re-insatement) เช่น โรงงานถูกระเบิดเสียหายสิ้นเชิงก็สร้างให้ใหม่ เป็นต้น

การจะใช้ด้วยวิธีการอย่างใดนั้น ถ้าไม่ได้กำหนดลงในกรมธรรม์ประกันภัยสิทธิเลือกจะใช้ด้วยวิธีการอย่างใดย่อมตกอยู่แก่ฝ่ายผู้รับประกันภัยดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 198 ว่า “ถ้าการอันกำหนดพึงกระทำเพื่อการชำระหนี้มีหลายอย่าง แต่จะต้องต้องกระทำเพื่อการใดการหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวไว้ ท่านว่าสิทธิเลือกทำการอย่างใดนั้นตกอยู่แก่ฝ่ายลูกหนี้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1006/2503 วินิจฉัยว่า ผู้รับประกันภัยได้จัดการซ่อมแซมรถที่รับประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว แม้ผู้รับประกันภัยจะยังไม่ได้ชำระค่าซ่อมให้แก่ผู้รับจ้าง ก็เรียกได้ว่า ได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 322/2537 โจทก์เอาประกันภัยสต็อกสินค้า รองเท้าทุกชนิดในร้านค้าของโจทก์ไว้กับจำเลยที่ 1 เป็นเงิน 200,000 บาท จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นกรรมการของจำเลยที่ 1 เบิกความรับว่า จำเลยที่ 1 รับประกันภัยเฉพาะรองเท้าและสินค้าที่อยู่ในร้านโจทก์ ดังนั้น สต็อกสินค้ารองเท้าทุกชนิด ซึ่งเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยไว้จึงมีความหมายรวมถึงรองเท้าและเครื่องหนังทุกชนิดที่โจทก์มีไว้ในร้านเพื่อขาย มิใช่กรรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครองแต่รองเท้าอย่างเดียว เมื่อสินค้าในร้านของโจทก์ได้ถูกเพลิงไหม้เสียหายโดยสิ้นเชิง และ ป.พ.พ. มาตรา 477 ได้สันนิษฐานเป็นคุณแก่โจทก์ไว้ก่อนว่า โจทก์มีสิทธิจะเรียกให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เต็มจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ เว้นแต่จำเลยที่ 1 จะพิสูจน์หักล้างได้ว่า ความเสียหายของสินค้านั้นต่ำกว่าจำนวนเงินที่ได้เอาประกันไว้ เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงจำนวนสินค้าที่ถูกเพลิงไหม้อันแท้จริงได้ และน่าเชื่อว่าขณะเกิดเพลิงไหม้สินค้านี้รองเท้าและเครื่องหนังที่วางจำหน่ายอยู่ในร้านโจทก์ มีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 200,000 บาท จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบจ่ายเงินจำนวนดังกล่าวแก่โจทก์ตามกรรมธรรม์ประกันภัย

2.3.4 หลักการเฉลี่ย (PRINCIPLE OF CONTRIBUTION)

กฎหมายไม่อนุญาตให้ผู้เอาประกันภัย คำกล่าวจากการประกันภัย จึงได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่เสียหายจริงเท่านั้น

กรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้เอาประกันภัยไว้กับผู้รับประกันภัย 2 รายหรือมากกว่านั้น ในวัตถุที่เอาประกันภัยอันเดียวกันและเพื่อวินาศภัยอันเดียวกัน ผู้รับประกันภัยจะแบ่งส่วนชดใช้กันอย่างไร เพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยคำกล่าวจากการประกันภัย ในเรื่องนี้มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 870 ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกันเพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้นท่วมจำนวนที่วินาศจริงไซ้ ท่านว่าผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริงเท่านั้นผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัยไว้

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกันถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้นยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อๆ กันไปจนกว่าจะคุ้มวินาศ”

2.3.4.1 ประกันภัยพร้อมกัน

ประกันภัยพร้อมกัน หมายความว่า สัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้นในวันเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงเวลาที่สัญญาประกันภัยนั้นได้เกิดขึ้น กล่าวคือแม้จะต่างเวลากัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 วรรคสอง ถือว่าทำพร้อมกัน ซึ่งตามวรรคหนึ่งวางหลักไว้ว่า ถ้าประกันภัยพร้อมกัน ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัยไว้อ้างถึง มีผู้รับประกันภัยสองคน คือ บริษัทหนึ่งประกันภัย จำกัด จำนวนเงินเอาประกันภัย 400,000 บาท และบริษัทสองประกันภัย จำกัด จำนวนเงินเอาประกันภัย 200,000 บาท ต่อมาเกิดวินาศภัยเกิดขึ้นตราคานินาศภัยได้ 300,000 บาท สัดส่วนของจำนวนเงินที่จะต้องจ่าย คือ บริษัทหนึ่งประกันภัย จำกัด ต้องใช้ให้ 200,000 บาท และบริษัทสองประกันภัย จำกัด ต้องใช้ให้ 100,000 บาท

2.3.4.2 ประกันภัยสืบเนื่องเป็นลำดับกัน

ประกันภัยสืบเนื่องเป็นลำดับกัน หมายความว่า การประกันภัยคนละวันกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 วรรคสาม วางหลักไว้ว่า ให้ผู้รับประกันภัยคนแรกต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้นยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัย ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อๆ กันไปจนกว่าจะคุ้มวินาศ

ตามตัวอย่างข้างต้น สมมติว่า บริษัทหนึ่งประกันภัย จำกัด เป็นผู้รับประกันภัยคนแรก บริษัทหนึ่งประกันภัย จำกัด ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ก่อน 300,000 บาท คุ้มกับจำนวนวินาศจริงแล้ว บริษัทสองประกันภัย จำกัด จึงไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ไม่ใช่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงสามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ ในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยจะนำหลักการร่วมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น (Doctrine of Contribution) มาใช้กับการประกันภัยหลายราย โดยกำหนดให้ผู้รับประกันภัยแต่ละคนรับผิดชอบส่วนมากน้อยที่แต่ละคนได้รับประกันภัยไว้โดยไม่คำนึงถึงก่อนหลังกัน

2.3.4.3 หลักเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นประกันภัยหลายรายเพื่อวินาศภัยอันเดียวกัน

การประกันภัยหลายรายเพื่อวินาศภัยอันเดียวกัน หรือที่เรียกว่าการประกันภัยซ้อน (Double Insurance) นั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 1) มีสัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป
- 2) กรรมธรรม์ประกันภัยแต่ละฉบับต้องคุ้มครองภัยชนิดเดียวกัน เช่น คุ้มครองไฟไหม้เหมือนกัน เป็นต้น
- 3) วัตถุที่เอาประกันภัยต้องเป็นวัตถุอันเดียวกัน เช่น บ้านเลขที่ 1 เหมือนกัน
- 4) กรรมธรรม์ประกันภัยนั้นต้องคุ้มครองส่วนได้เสียของคนคนเดียวกัน เช่น

เจ้าของบ้านเอาประกันอัคคีภัยเพื่อส่วนได้เสียของเขา และผู้เช่าก็เอาประกันอัคคีภัยบ้านหลังนั้น โดยเอาส่วนได้เสียของเจ้าของบ้านมาประกันภัย คือความเสียหายจากอัคคีภัยโดยมีเจ้าของบ้านเป็นผู้รับประกันภัย เป็นต้น แต่หากผู้เช่าเอาประกันภัยความรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าเพื่อความประมาทของผู้เช่า ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่บ้านของผู้ให้เช่าอันมีสาเหตุมาจากไฟไหม้ กรณีเช่นนี้เป็นการประกันภัยเพื่อส่วนได้เสียของเขาเอง ไม่ถือว่าเป็นการประกันภัยหลายราย

2.3.4.4 การสละสิทธิของผู้เอาประกันภัยในกรณีประกันภัยหลายราย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 871 บัญญัติว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกันก็ดี หรือสืบเนื่องเป็นลำดับกันก็ดี ท่านว่าการที่ยอมสละสิทธิอันมีต่อผู้รับประกันภัยรายหนึ่งนั้น ไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้รับประกันภัยรายอื่นๆ”

พึงเข้าใจว่า การประกันภัยหลายรายหรือการประกันภัยซ้อน ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไม่ใช่รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม เพราะถ้าเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 บัญญัติให้เจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้รับประกันภัยคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ตามสัญญาประกันภัยแก่ตนโดยสิ้นเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่การประกันภัยหลายรายนั้นผู้รับประกันภัยแต่ละคนต่างคนต่างรับผิดชอบตามส่วนของตน ดังนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 871 จึงต้องบัญญัติเพื่อมิให้เกิดปัญหาถกเถียงกันได้ในภายหลัง โดยหากผู้เอาประกันภัยสละสิทธิต่อผู้รับประกันภัยรายหนึ่งย่อมไม่มีผลกระทบกระทั่งถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้รับประกันภัยรายอื่นๆ กล่าวคือเขายังคงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนแห่งความรับผิดชอบของเขา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1603/2518 ผู้เอาประกันภัยสละสิทธิบางส่วนโดยยอมรับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยรายหลังตามจำนวนที่ตกลงกัน ต้องหักเงินที่ได้รับแล้วจากจำนวนที่ผู้รับประกันภัยรายแรกใช้ให้ออกก่อน เพื่อมิให้เกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง

2.3.4.5 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในซากทรัพย์

การประกันภัยที่มีวัตถุที่เอาประกันภัยเป็นทรัพย์ที่มีรูปร่าง เมื่อเกิดวินาศภัยแก่ทรัพย์อันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย เช่น ไฟไหม้ หรือรถยนต์เกิดอุบัติเหตุได้รับความเสียหายจนไม่อาจซ่อมได้ เป็นต้น เมื่อผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยจนคุ้มกับจำนวนที่เสียหายจริงแล้ว ซากทรัพย์จากไฟไหม้ เช่น เศษเหล็ก หิน หรือเศษวัสดุต่างๆ หรือซากของรถยนต์ยังมีราคาอยู่บ้าง ซากทรัพย์ดังกล่าวเป็นของผู้เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยขายซากทรัพย์ไปเมื่อรวมกับค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากผู้รับประกันภัยแล้ว จะทำให้ผู้เอาประกันภัยได้กำไรจากการประกันภัย อันเป็นการขัดกับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่เสียหายจริง ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 870 บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยชอบที่

จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริงเท่านั้นในขณะเดียวกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 ก็ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อจำนวนวินาศจริง

ปัญหามีอยู่ว่า ผู้รับประกันภัยจะมีสิทธิเรียกให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน โอนกรรมสิทธิ์ในซากทรัพย์สินให้แก่นักได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้กำไรจากการประกันภัย

ตามกฎหมายของไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้โดยตรง แต่ตามพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเลของประเทศอังกฤษ (Marine Insurance Act 1906) บัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเลือกให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มราคาทรัพย์สินและซากทรัพย์สินนั้นให้ผู้รับประกันภัย หากเห็นว่าการทำให้ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยกลับคืนสู่สภาพเดิม (Salvage) จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าราคาของทรัพย์สินนั้น

นอกจากการประกันภัยทางทะเลดังกล่าวแล้ว ศาลอังกฤษยังให้ใช้รวมไปถึงการประกันภัยอย่างอื่นๆ ด้วย สำหรับประเทศไทยศาลฎีกาได้พิพากษาให้ผู้รับประกันภัยสามารถรับโอนซากทรัพย์สินแล้วใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มราคาทรัพย์สินได้ แต่หากผู้เอาประกันภัยขายซากทรัพย์สินไปก่อนแล้ว ก็ให้ผู้รับประกันภัยสามารถหักค่าซากทรัพย์สินออกจากจำนวนเงินที่จะจ่ายได้เพื่อมิให้ผู้เอาประกันภัยได้กำไรจากการประกันภัย ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 358/2499 พิจารณาให้ผู้รับประกันภัยรับเอาซากรถยนต์ไป แล้วใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มตามราคารถยนต์ตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 596/2507 พิจารณาว่าการที่ศาลล่างทั้งสองหักค่าซากเพลิงให้แก่บริษัทผู้ประกันภัยตามส่วนเฉลี่ยของจำนวนเงินเอาประกันภัยของแต่ละบริษัท เป็นการคิดให้โดยถูกต้องและยุติธรรมแล้ว

2.3.5 หลักสาเหตุใกล้ชิด (PRINCIPLE OF PROXIMATE CAUSE)

หมายถึงหลักซึ่งกำหนดให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากความเสียหายเกิดขึ้นจากสาเหตุใกล้ชิดกับภัยที่ทำประกันไว้

สาเหตุใกล้ชิด คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไม่ขาดตอนและเป็นผลโดยตรงจากภัยที่ได้รับระบุในสัญญาประกันภัยแล้ว จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปสาระสำคัญของหลักสาเหตุใกล้ชิดซึ่งผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

2.3.5.1 ภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ต้องเกิดขึ้นจริง

2.3.5.2 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นต่อเนื่องไม่ขาดตอน

2.3.5.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับวัตถุที่เอาประกันภัยเป็นผลโดยตรงจากภัยที่ระบุไว้

ในสัญญาประกันภัย

2.3.5.4 กรณีที่เกิดภัยหลายชนิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกไม่ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายมากหรือน้อยจะต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าภัยที่มาทีหลังจะทำให้เกิดความเสียหายกับวัตถุที่เอาประกันภัยมากกว่าก็ตาม

หลักสาเหตุใกล้ชิดนั้น มีมาตั้งยุคแต่สมัยโรมัน หลังจากยุคสมัยโรมันล่มสลายแล้ว ประเทศอังกฤษได้นำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาใช้ โดยในปี ค.ศ. 1909 ได้มีคดีระหว่าง *Ethrington v Lancashire and Yorkshire Accident Insurance Co.* ตัดสินว่าการที่ผู้เอาประกันภัยได้รับอุบัติเหตุตกจากหลังม้าจากการเข้าไปล่าสัตว์ในป่า และไม่สามารถลุกขึ้นได้ต้องนอนบนพื้นที่ย่อยอยู่เป็นเวลานานกว่าจะมีคนมาช่วยเหลือ เป็นผลให้เขาปวดบวมและถึงแก่ความตาย เป็นกรณีที่เกิดจากอุบัติเหตุ คือตกจากหลังม้าจนกระทั่งเขาปวดบวมในเวลาต่อมา อันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน เพราะฉะนั้นสาเหตุใกล้ชิดของการตายก็คือการเกิดอุบัติเหตุไม่ใช่ปวดบวม

ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนในประเทศไทย คือ การเกิดแผ่นดินไหวในมหาสมุทรอินเดียใกล้กับเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย เป็นเหตุให้เปลือกโลกขยับตัวและเกิดคลื่นน้ำที่เรียกตามภาษาญี่ปุ่นว่า สึนามิ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งคลื่นน้ำทะเลที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้นมีสาเหตุมาจากเหตุแผ่นดินไหวซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลโดยตรงจากการเกิดแผ่นดินไหว แม้ความเสียหายจะเกิดจากน้ำทะเลก็ตาม ดังนั้นการประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนย่อมได้แก่การประกันภัยจากเหตุแผ่นดินไหว (Earthquake Insurance) ไม่ใช่การประกันภัยที่เกิดความเสียหายจากน้ำ (Water Damage Insurance)

2.3.6 หลักการรับช่วงสิทธิ (PRINCIPLE OF SUBROGATION)

การรับช่วงสิทธิ (Subrogation) คือการที่มีบุคคลสองคนเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้กันอยู่ และมีบุคคลที่สามได้เข้ามาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ กฎหมายจึงได้ให้สิทธิแก่บุคคลที่สามได้เข้าสวมสิทธิของเจ้าหนี้ในอันที่จะไล่เบี้ยเอาค่าสินไหมทดแทนจากลูกหนี้ของเจ้าหนี้ได้

สิทธิของผู้รับประกันภัยในการที่จะเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันประโยชน์เพื่อเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกผู้เป็นลูกหนี้ของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันประโยชน์ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 880 บัญญัติว่า ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น

⁵ อำนวย สุภเวชช์. เล่มเดิม. หน้า 86.

ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแต่เพียงบางส่วนไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยนั้นใช้สิทธิของตนให้เสื่อมเสียสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ ในการที่เขาจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกเพื่อเศษแห่งจำนวนวินาศนั้น”

กรณีที่ว่าวินาศภัยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก เช่น บุคคลภายนอกขับรถชนคัน โดยประมาทชนรถยนต์ของผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย กรณีนี้ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด หรือจะเลือกให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนตามข้อสัญญาประกันภัยก็ได้ ในการนี้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ต้องเลือกเอาว่าจะเรียกร้องเอากับใคร ถ้าเลือกที่จะเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกและผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้รับค่าสินไหมทดแทนจนครบถ้วนตามที่เสียหายจริงแล้ว ก็ย่อมไม่มีความเสียหายอย่างใดๆ ที่จะเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัยได้อีกเว้นแต่บุคคลภายนอกได้ใช้หนี้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้แต่เพียงบางส่วน จึงจะสามารถเรียกร้องเอากับผู้รับประกันภัยได้เฉพาะในส่วนที่ยังขาด

การที่บุคคลภายนอกได้กระทำการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ บุคคลภายนอกย่อมต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์แม้ผู้รับประกันภัยจะได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปแล้วก็ตาม แต่ก็จะไม่ทำให้บุคคลภายนอกหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปได้ บุคคลภายนอกมีความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์อย่างไร ก็ยังคงมีความรับผิดชอบอยู่อย่างนั้น บุคคลภายนอกไม่อาจจะอ้างได้ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้รับชดเชยจากผู้รับประกันภัยแล้ว เพราะจะขัดกับหลักที่ว่าบุคคลภายนอกย่อมไม่ได้รับประโยชน์แห่งสัญญา แต่การที่กฎหมายได้อนุญาตให้ผู้รับประกันภัยสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้นั้น ก็เพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้รับค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าที่เสียหายจริง กระนั้นก็ตาม ก็ยังอาจมีข้อสงสัยอีกว่า การที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้รับประกันภัยเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้นั้น จะมิทำให้ผู้รับประกันภัยได้ลากออกไปเปล่าๆ หรือปัญหาดังกล่าวนี้อาจอธิบายได้ว่า ในการคำนวณเบี้ยประกันภัยได้เอาตัวเลขทางสถิติของค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายไปแล้วหักด้วยค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับคืนมา เป็นตัวเลขที่นำมาคำนวณหาค่าของเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องชำระให้แก่ผู้รับประกันภัย กรณีเช่นนี้จึงไม่ทำให้ผู้รับประกันภัยได้ลากออกไปเปล่าๆ แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการประกันภัยนอกจากจะเป็นสินค้าที่ควบคุมคุณภาพแล้วยังควบคุมราคาอีกด้วย

ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนจนเต็มตามจำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว แต่ยังไม่คุ้มกับความเสียหายที่แท้จริง กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกได้อีกในส่วนที่ยังขาดอยู่เท่านั้น

ก่อนที่จะกล่าวถึง ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสัญญาละสิทธิเรียกร้องระหว่าง บริษัทผู้รับประกันด้วยกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ในเบื้องต้นจะกล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับเสรีภาพในการทำสัญญาและแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงเจตนา

2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำสัญญาและความคิดเกี่ยวกับการแสดงเจตนา⁶

ในการทำนิติกรรมหรือสัญญานั้นจำเป็นต้องเริ่มจากหลักอิสระในทางแพ่งหรือเสรีภาพ ในการทำสัญญาเพราะถือเป็นหลักพื้นฐานของการทำนิติกรรมทุกชนิด จึงกล่าวถึงหลักอิสระ ในทางแพ่ง หรือเสรีภาพ ในการทำสัญญาโดยย่อดังนี้

สำหรับการกระทำที่ตั้งใจจะก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายนั้นมีอยู่มากมาย กฎหมายจึง กำหนดเพียงหลักเกณฑ์หรือลักษณะแบบกว้างๆ ของการทำนิติกรรมไว้โดยนิติกรรม หมายถึง การ กระทำในทางกฎหมายหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในทางกฎหมาย หรือก่อให้เกิดผล ในทางกฎหมาย โดยกฎหมายกำหนดเพียงหลักเกณฑ์หรือลักษณะเพียงกว้างๆ ของนิติกรรมไว้ โดย เน้นที่อิสระในทางแพ่งหรือหลักเสรีภาพในการทำนิติกรรมที่กฎหมายรับรองให้ปัจเจกชนทั้งหลาย สามารถที่จะใช้เสรีภาพของตนจัดการ เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนในลักษณะที่ถือว่าสะดวกที่สุด

2.4.1 หลักอิสระในการทำนิติกรรมสัญญา หรือเสรีภาพในการทำนิติกรรมสัญญา (PRIVATE AUTONOMY)

หมายถึง อำนาจของเอกชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตทางกฎหมายของตนเองทั้ง ในทางส่วนตัวและในทางทรัพย์สิน ในทางส่วนตัวอาจเป็นเรื่องการสมรส การหย่า ในทางทรัพย์สิน นั้นอาจเป็นเรื่องการซื้อขาย การให้การแลกเปลี่ยน หรือสัญญาต่างๆ ตามความพึงพอใจของคู่สัญญา อย่างไรก็ดีตาม หลักดังกล่าวมีข้อจำกัดหรือกรอบบางประการดังต่อไปนี้

2.4.1.1 การพกฏเกณฑ์ที่มาจากเหตุผลในสำนึกของเราเอง หมายความว่า อิสระในทาง การทำนิติกรรมหรือสัญญาจะต้องอยู่ในกรอบของศีลธรรม

2.4.1.2 การพบทบัญญัติของกฎหมาย เพราะแม้การใช้อิสระในการทำนิติกรรมสัญญา จะก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายได้ หรือเรียกว่าเป็นบ่อเกิดแห่งผลของทางกฎหมายเพราะกฎหมาย รับรองให้เป็นเช่นนั้นแต่ผลที่เกิดจากอิสระในการทำสัญญาก็อาจถูกกำจัดหรือเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่ม จากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่นในกรณีที่มิได้มีการกำหนดราคาไว้แล้วแต่ต่างจากกฎหมายกำหนด ไว้ ราคาตามกฎหมาย ก็อาจเข้ามาแทนที่ราคาที่เกิดจากการใช้หลักอิสระในทางนิติกรรม

2.4.1.3 การพบขอบเขตในทางกฎหมายของบุคคลอื่นการใช้อิสระในทางนิติกรรม สัญญาเป็นการแสดงออกซึ่งพลังทางร่างกายและสติปัญญาเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและ

⁶ ศนันทกรณ (เจ้าปี) โสคติพันธ์. (2550). คำอธิบายนิติกรรมสัญญา. หน้า 25-27.

ผลประโยชน์ของชีวิตเราเองโดยปราศจากการที่จะเข้าไปก้าวก่ายหรือลุกล้ำทางขอบเขตทางกฎหมายของบุคคลอื่นไม่ว่าต่อสถานะหรือต่อเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายโอนของบุคคลอื่น

2.4.2 ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของหลักอิสระหรือเสรีภาพในการทำนิติกรรมสัญญา

อิสระหรือเสรีภาพในการทำนิติกรรมมีอยู่อย่างยืดหยุ่นและกว้างขวาง ในที่นี้จะได้กล่าวถึงลักษณะที่เป็นรูปธรรมคือ

2.4.2.1 อิสระหรือเสรีภาพที่จะคิดและตัดสินใจว่าจะกระทำการนิติกรรมนั้นหรือไม่

2.4.2.2 อิสระหรือเสรีภาพที่จะทำนิติกรรมในประเภทที่แตกต่างจากกฎหมายกำหนด

2.4.2.3 อิสระหรือเสรีภาพที่จะทำแสดงเจตนาทำนิติกรรมด้วยวิธีการใดๆ ก็ได้

2.4.2.4 อิสระหรือเสรีภาพที่จะทำให้เหตุผลส่วนตัวในการทำนิติกรรม

2.4.2.5 อิสระหรือเสรีภาพที่จะกำหนดเนื้อหาในการทำนิติกรรมนั้นอย่างไรก็ได้ แม้ในบางครั้งเนื้อหาที่กำหนดอาจแตกต่างจากกฎหมายกำหนดก็ได้ หากกฎหมายดังกล่าวมิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.4.2.6 อิสระหรือเสรีภาพที่จะทำนิติกรรมนั้นด้วยตัวของเราเองหรือจะมอบหมายให้บุคคลอื่นไปทำนิติกรรมนั้นแทน

อิสระและเสรีภาพต้องอยู่ภายในกรอบ และกรอบนี้คือกฎหมายความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งเป็นกรอบที่เราในฐานะปัจเจกชนไม่อาจก้าวล่วงออกมา เพราะเมื่อไหร่ที่ก้าวล่วงออกมาย่อม หมายความว่าได้ใช้เสรีภาพก้าวก่าย รุกล้ำเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือของประชาชนโดยส่วนรวมกฎหมายจึงไม่อาจยอมรับนิติกรรมที่ทำให้มีผลในกฎหมายตามที่บุคคลนี้ต้องการได้

2.4.3 ฐานะในทางกฎหมายของหลักอิสระและเสรีภาพในการทำนิติกรรมในระบบกฎหมายไทย

หลักเสรีภาพในการทำนิติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการทำนิติกรรม ซึ่งรวมอยู่กับหลักอิสระในการทำนิติกรรม เพราะเข้ามามีบทบาทอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของนิติกรรมอาทิเช่นเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาส่วนของนิติกรรมหรือผลของการกำหนดผลนิติกรรม

เสรีภาพมีฐานะเป็นหลักกฎหมายทั่วไป การที่เราใช้หลักเสรีภาพก่อนแม้ในเรื่องนั้นจะมีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อตามบทบัญญัติมาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “กฎหมายนั้นต้องใช้ในบรรดากรณีนี้ซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นๆ เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วจึงสามารถเห็นว่า ได้มีการบัญญัตินำหลักเสรีภาพมาบัญญัติไว้ในมาตรา 151 กล่าวคือ “การใดเป็นการอันแตกต่างกับ บทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวหมายความว่า นิติกรรมใดก็ตาม เมื่อทำ แล้วแตกต่างกับกฎหมายบัญญัติไว้มีผลสมบูรณ์ เว้นแต่นิติกรรมทำนั้นได้แตกต่างจากบทบัญญัติ แห่งกฎหมายอันดีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนิติกรรมนั้นก็จะไม่ สมบูรณ์ คือตกเป็นโมฆะไป

นิติกรรมที่ “แตกต่าง” จากบทบัญญัติของกฎหมายที่มีนั้น มีมาตรา 151 นั้นมิได้ระบุ ว่าเป็นส่วนใด ย่อมหมายความว่า ผู้ทำนิติกรรมย่อมสามารถทำนิติกรรม แตกต่างจากกฎหมายได้ไม่ว่าส่วนใดๆ เช่นไม่ว่าจะเป็นเรื่ององค์ประกอบของนิติกรรม คือ เรื่อง บุคคล วัตถุที่ประสงค์ แบบ เจตนา ย่อมใช้หลักอิสระในทางนิติกรรม และหลักเสรีภาพ ในการทำนิติกรรมได้ แต่หลักดังกล่าวมี กรอบหรือขอบเขตที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ เช่น กรอบของวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัยการนั้นเป็น โมฆะ

มาตรา 152 การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กำหนดไว้การนั้นเป็นโมฆะ สัญญาสละ สิทธิ เรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัยทั้งสองฝ่าย สามารถตกลงกันได้ เพราะมี เสรีภาพหรือมีอิสระในการทำนิติกรรมสัญญาและการตกลงสละสิทธิเรียกร้อง ระหว่างบริษัท ประกันภัยเป็นการตกลงที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและไม่เป็น การพ้นวิสัย และไม่ผิดแบบเพราะการตกลงระหว่างบริษัทประกันภัย ในการสละสิทธิเรียกร้องไม่มี แบบกำหนดไว้ บริษัทรับประกันภัยทั้งสองฝ่ายจึงสามารถตกลงกันได้

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยเป็นสัญญาที่ สามารถทำได้ เพราะบริษัทรับประกันภัยทั้งสองฝ่ายได้มีอิสระเสรีภาพในการตัดสินใจมากขึ้นในการ ทำนิติกรรมภายในขอบเขตทางกฎหมายโดยทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพ ในการทำนิติกรรมเป็นพื้นฐาน ของการทำนิติกรรมมีความเป็นอิสระ หรือมีเสรีภาพที่จะกำหนดขอบเขตในทางกฎหมายตามแต่ บริษัทรับประกันภัยทั้งสองต้องการ

2.5 ความเป็นมาและแนวคิดสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน

ก่อนที่จะมีการจัดทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง มีประวัติความเป็นมาและแนวคิดดังต่อไปนี้

2.5.1 ความเป็นมาของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัย

ความเป็นมาของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัย สัญญาสละสิทธิ เรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเป็นการระงับข้อพิพาทอย่างหนึ่งนั้น ภาครัฐได้เห็น

ความสำคัญของการแก้ปัญหาเพราะปริมาณของรถยนต์ที่วิ่งอยู่บนท้องถนนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้จราจรบนถนนไม่คล่องตัวและทำให้เกิดการติดขัดอย่างมากเวลาเกิดอุบัติเหตุ สมาคมประกันวินาศภัยโดยคณะกรรมการประกันภัยยานยนต์ (เดิมคือกรมการประกันภัย) นั้นได้เล็งเห็นถึงปัญหาการเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันก่อให้เกิดปัญหาการจราจรบนถนนติดขัดมากขึ้น และทำให้ผู้ขับขี่รถยนต์ทั้งสองฝ่ายต้องเสียเวลารอการวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าฝ่ายใดผิด ฝ่ายใดถูก และต้องรอการประเมินของเจ้าหน้าที่สินไหม เพื่อสำรวจความเสียหายตลอดจนการพิจารณาค่าใช้จ่ายสินไหมทดแทนตามความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย และถ้าตกลงกันไม่ได้ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลจึงทำให้ผู้เกี่ยวข้องต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนและเสียเวลาอย่างมาก จึงคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว สัญญาสละสิทธิเรียกร้อง (KNOCK FOR KNOCK AGREEMENT) จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นคณะกรรมการการประกันภัยยานยนต์จึงได้มอบหมายให้ชมรมสินไหมยานยนต์หรือ (Motor Claim Club) ซึ่งเป็นคณะทำงานได้ดำเนินการจัดประชุมสัมมนาบริษัทสมาชิกขึ้น ณ ห้องประชุมสวนป่าพนารักษ์เมืองพญา จังหวัดชลบุรี เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2530 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจง พร้อมชักจูงบริษัทสมาชิกให้เห็นผลประโยชน์ที่ดีของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องรวมทั้งร่วมกันร่างสัญญาสละสิทธิเรียกร้องและต้องกำหนดหลักการวิธีปฏิบัติต่อกันตามสัญญาฉบับดังกล่าว หลังจากการประชุมที่สวนป่าพนารักษ์ก็ได้มีการริเริ่มจากกลุ่มบริษัทประกันภัย 7 บริษัทได้แก่บริษัทวิริยะประกันภัยจำกัด บริษัทนารายณ์สากลประกันภัยจำกัด บริษัทพิพัทธ์ประกันภัยจำกัด (ปัจจุบันใช้ในนาม บริษัทสัมพันธ์ประกันภัยจำกัด) บริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัยจำกัด (มหาชน) บริษัทนาสินประกันภัยจำกัด (มหาชน) บริษัทสินมั่นคงประกันภัยจำกัด (มหาชน) บริษัทรัตนโกสินทร์ประกันภัยจำกัด จึงได้มีการประชุมร่วมกันและตกลงร่วมกันลงนามสัญญาสละสิทธิเรียกร้องขึ้นโดยจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2531 เป็นต้นไปนับเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการ และเป็นการรวมกลุ่มของบริษัทใหญ่ๆ ที่มีจำนวนรถยนต์ที่ได้อำนาจได้ทำประกันภัยรวมประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนรถยนต์ที่ทำประกันภัย เจือนใจของสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง แบบทุกลักษณะซึ่งไม่ได้มีการแยกประเภทการรับประกันภัยรถยนต์ที่เกิดอุบัติเหตุชนกัน และต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2531 ก็มีกลุ่มบริษัทประกันภัยอื่นๆ เช่น บริษัทกรุงเทพประกันภัยจำกัด (มหาชน) บริษัทประกันภัยคุ้มภัย จำกัด (มหาชน) บริษัทไทยพาณิชย์ประกันภัยจำกัด (มหาชน)⁷ บริษัทนิเวศเมเจอร์อินชัวร์รันส์ จำกัด ฯลฯ ได้รวมกลุ่มกันตกลงทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องแต่สัญญาฉบับดังกล่าวของกลุ่มนี้แตกต่างไปจากกลุ่มแรก เพราะว่ายังจำกัดใช้เฉพาะประเภทของรถยนต์ส่วนบุคคลเท่านั้น

⁷ พันธุ์เทพ ชัยปริญญา. (2541, กรกฎาคม- กันยายน). “สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมชั่งกันและ.”กัน. วารสารประกันภัย, ปีที่ 23, เล่มที่ 3, ฉบับที่ 11.

เนื่องจากความไม่พร้อมเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ 1 จึงเป็นสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องเฉพาะรหัส 1.10 หรือรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

หลังจากการเข้าร่วมประชุมของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ทำการตกลงร่วมกันของสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้อง บริษัทอื่นๆ ที่ให้ความสนใจและได้ขอเข้าร่วมลงนามในสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องเพิ่มขึ้น จนกระทั่งการดำเนินการตามหลักและวิธีปฏิบัติของสัญญาฉบับดังกล่าว มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยคณะกรรมการประกันภัยยานยนต์ซึ่งได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้ให้เกียรติเป็นประธานและร่วมเป็นสักขีพยานการลงนามสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องแบบรหัส 1.10 เฉพาะประเภท 1 ของบริษัทประกันภัยรวมทั้งหมด 58 บริษัทโดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2538 เป็นต้น หลังจากบริษัทประกันภัยรถยนต์ทั้งหมดที่ได้ร่วมกันลงนามในสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้อง อีกทั้งทำให้การดำเนินการสะดวกรวดเร็ว และให้บริการกับผู้เอาประกันภัยเป็นที่เชื่อถือ จึงมีการประชุมร่วมกันในการขยายประเภทของรถยนต์เพิ่มขึ้น จึงได้มีการแก้ไขสัญญาเป็นแบบสั้ลล์ทุกประเภท เฉพาะประเภท 1 ยกเว้นรถที่มีที่นั่งเกิน 15 ที่นั่งและรถที่มีน้ำหนักเกิน 3 ตัน ด้วยกัน โดยบริษัทประกันร่วมกัน 58 บริษัท และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย จัดทำขึ้นโดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับรถที่จะตกลงกระทำการตามสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้อง วิธีดำเนินการที่จะนำไปสู่การทำสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้อง โดยต้องใช้ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ต่อมาบริษัทประกันภัยที่เพิ่งได้รับอนุญาตใหม่อีก 13 บริษัท เข้าร่วมลงนามในสัญญาดังกล่าวด้วยจึงรวมกันเป็น 71 บริษัท

2.5.2 แนวคิดของสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกัน

แนวคิดของสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันประกันภัยเมื่อมีการเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน ระหว่างผู้เอาประกันภัยที่ทำประกันไว้กับบริษัทหนึ่งและคู่กรณีที่ทำประกันไว้กับอีกบริษัทหนึ่ง คู่กรณีที่ทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เอาประกันภัยฝ่ายหนึ่ง โดยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหายหรือใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับบาดเจ็บถึงแก่ความตาย หรือทนทุกข์ทรมาน แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่เพียงการใช้ค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหายเท่านั้น เมื่อรถยนต์ชนกันเกิดอุบัติเหตุเป็นละเมิด ก่อให้เกิดผลกระทบเกี่ยวข้องกับหลายอย่างอาทิเช่น

2.5.2.1 ทำให้เกิดจราจรติดขัด การสัญจรไปมาบนถนนมีผลกระทบกับรถยนต์คันอื่นๆ ที่ไม่ได้เกิดอุบัติเหตุ

2.5.2.2 ทำให้เกิดมีข้อพิพาทเกิดขึ้น และระงับข้อพิพาทโดยการไปศาลถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายและทำให้มีคดีขึ้นศาลมากขึ้น

2.5.2.3 ทำให้เกิดการเสียเวลาในการทำงานหรือธุรกิจ เพราะต้องรอเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สินไหม ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

2.5.2.4 เมื่อเกิดอุบัติเหตุทำให้บริษัทประกันภัยของรถยนต์คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ถ้าผู้เอาประกันและคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ ผู้รับประกันภัยที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ย่อมรับช่วงสิทธิเพื่อที่จะไปไล่เบี้ยเอาจากคู่กรณีที่ทำละเมิด

2.5.2.5 ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจ ศาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายและทำให้คดีขึ้นสู่ศาลมีจำนวนมากขึ้นอีกด้วยเหตุผลที่มีดังกล่าว บริษัทประกันจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 71 บริษัทได้ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้ร่วมมือกันจัดทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย เพื่อให้รถของฝ่ายผู้ละเมิดและผู้ถูกละเมิดแยกกันโดยรวดเร็วจากราวไม่ติดขัด ประหยัดค่าใช้จ่ายของบริษัทประกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและลดการนำคดีขึ้นสู่ศาล

ลักษณะและสาระสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน ภาครัฐได้เห็นความสำคัญในการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องซึ่งมีผลกระทบกับประโยชน์ของประชาชน จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องขึ้นเพื่อให้การทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องเป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม

ซึ่งในบทนี้จะได้ทำการศึกษาถึงลักษณะสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกัน

2.5.3 สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัย

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันรถยนต์มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้⁸

2.5.3.1 ต้องเป็นการประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ เฉพาะการประกันภัยประเภท 1

2.5.3.2 รถที่ทำประกันภัยนั้น เป็นรถสี่ล้อที่มีน้ำหนักบรรทุกรวมบรรทุกไม่เกิน 3 ตัน หรือรถที่จดทะเบียนที่นั่งไม่เกิน 15 ที่นั่ง⁹

2.5.3.3 เมื่อรถชนกันบริษัทประกันภัยจะรับผิดชอบขอชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวถังรถคันที่ตนรับประกันภัยไว้ ภายใต้จำนวนเงินที่เอาประกันภัย หากมีความเสียหายที่เกินกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยสามารถเรียกร้องจากฝ่ายที่ผิดได้

⁸ อำนวย สุภเวชย์. (2542). รู้ทันประกันภัยรถยนต์. หน้า 156.

⁹ ธาณี วรภัทร์. (2544). “สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์.” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต. หน้า 136-153.

2.5.3.4 เมื่อบริษัทประกันภัยต่างจัดการชดเชยเรื่องค่าเสียหายให้เรียบร้อยแล้ว ก็จะไม่เรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยตนเอง ไม่ว่าอุบัติเหตุจะเป็นความผิดของฝ่ายใด

2.5.3.5 หากระหว่างบริษัทประกันภัย เกิดมีข้อโต้แย้งต่อกัน ให้สำนักงานอนุญาตคุ้มครองการสมาคมประกันวินาศภัยเป็นผู้ชี้ขาด

กล่าวโดยสรุป สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน เป็นสัญญาที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงกระทำได้ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเพราะผู้ทำละเมิดได้อ่อนความเสียหายจากการทำละเมิดไปให้ผู้รับประกันภัยเสี่ยงแทน โดยการชำระเบี้ยประกันภัยเป็นการตอบแทนการเสี่ยงภัย ของผู้รับประกันภัย ผู้รับประกันภัยต่างหากที่ยอมสละสิทธิเรียกร้อง และสิทธิเรียกร้องที่มีการได้สละนั้น เป็นการสละต่อผู้รับประกันภัยด้วยกัน ไม่ได้สละต่อผู้เอาประกันภัยที่เป็นฝ่ายกระทำละเมิดแต่อย่างใด

ในส่วนของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันของบริษัทประกันภัย นำมาใช้ในนั้น ใช้เฉพาะรถยนต์สี่ล้อ ซึ่งถ้าเป็นรถบรรทุกต้องเป็นรถที่มีน้ำหนักรวมไม่เกิน 3 ตัน และถ้าเป็นรถยนต์นั่ง ต้องเป็นรถที่มีที่นั่งไม่เกิน 15 ที่นั่ง นอกจากนี้ที่กำหนดไว้ดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน

บทที่ 3

มาตรการเกี่ยวกับสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทที่รับประกันภัย รถยนต์ตามกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับบริษัทที่รับ ประกันภัยรถยนต์ของประเทศไทย

บริษัทประกันภัยที่รับประกันภัยรถยนต์ของประเทศไทย มีการนำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันด้วยกันมาใช้บังคับระหว่างกัน เป็นสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างบริษัทประกันภัยกับบริษัทประกันภัยด้วยกัน โดยมีการมาร่วมตกลงกันทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างกัน โดยค่าเสียหายดังกล่าวเกิดจากรถยนต์ที่มีการประกันภัยคุ้มครองความเสียหายของรถยนต์ที่เอาประกันภัยทั้งสองคันแต่ต่างบริษัทกัน ในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงกล่าวถึง ความหมายของการประกันภัย การประกันวินาศภัยและการประกันภัยค่าสูญ ณะเมิด ลักษณะของสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง สถานะของสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง การรับช่วงสิทธิ และดังมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของการประกันภัย

ผู้รู้ทางวิชาการประกันภัยได้อธิบายไว้เบื้องต้นว่า การประกันภัยไม่ได้หมายความว่า เป็นการประกันไม่ให้ภัยเกิดขึ้น หรือลดความเสียหายได้ แต่หมายถึงการรับโอนความรับผิดชอบจากผู้เอาประกันภัย โดยสัญญาว่าเมื่อมีการเสียหายเกิดขึ้นตามที่ได้ตกลงกันไว้ บริษัทจะจ่ายค่าเสียหายตามที่เสียหายจริงแต่สูงสุดไม่เกินกว่าจำนวนที่รับประกันภัย หรืออาจทำให้ทรัพย์สินที่ประกันภัยไว้นั้นมีสภาพเหมือนเดิม ในการรับผิดชอบในเรื่องนี้ บริษัทประกันภัยจะต้องขอรับค่าบริการซึ่งมีจำนวนเพียงเล็กน้อยบ้าง

ตัวอย่าง เช่น นาย ก.มีบ้านหลังหนึ่งราคา 100,000 บาท และทำประกันอัคคีภัยไว้กับบริษัทประกันวินาศภัย โดยจ่ายเบี้ยประกันประมาณ 200 บาท ต่อมาบ้านถูกไฟไหม้ไปทั้งหลัง เมื่อบริษัทประกันพิจารณาแล้ว เห็นถูกต้องตามสัญญา ก็จะจ่ายค่าเสียหายให้นาย ก. หนึ่งแสนบาท

เมื่อพิจารณาตามตัวอย่างที่แสดงไว้นี้จะเห็นได้ว่า การโอนความรับผิดชอบในการเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับทรัพย์สิน ให้แก่บริษัทประกันภัยแล้วทำให้เกิดความอุ่นใจได้ว่า เมื่อเกิดการ

¹ สุธรรม พงศ์สำราญ, วิชา ณ สงขลา, พิงใจ พิงพานิช. (2519). หลักการประกันวินาศภัย. หน้า 3 - 5.

เสียหายขึ้นจริงจะมีผู้มาชดใช้ค่าเสียหายให้คุ้มกับความเสียหาย ซึ่งต่างกับการที่เราหาทางจำกัดการเสี่ยงภัยด้วยตนเอง

3.1.1 ด้านทฤษฎี

ความหมาย หรือ คำนิยามของคำว่า ประกันภัย และ ภัย

3.1.1.1 การประกันภัยในความหมายของคนทั่วไป หมายถึง เป็นวิธีการที่มนุษย์เรา ร่วมกันที่จะลด หรือ จำกัดภัย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เราจะหาร้านนั้น ถ้ามีประกันภัยไว้ ผู้ที่ ประสบเคราะห์ก็ยังสามารถชดใช้จากบริษัทประกันภัย

นิยามของคำว่า Insurance ตามปกติที่เรารู้จักกันไว้กับบุคคลธรรมดา หรือผู้ที่ ไม่ได้ศึกษาถึงเรื่องนี้เราอธิบายให้เขาเห็นประโยชน์และมาเอาประกันภัยนั้น เราไม่ได้มีเป้าหมายอะไรเลย แต่ในกรณีที่เราต้องเรียนนี้ เราจึงต้องทราบความหมายของการประกันภัยในแง่ทฤษฎีเสียก่อน

บทบาทของการประกันภัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เราจึงต้องศึกษาถึง การประกันวินาศภัยว่า

1) ต้องเป็นเรื่องที่มนุษย์ได้ความคิดจากการเสียหายเฉพาะคนและทรัพย์สิน จึง เป็นเรื่องคล้อยให้คิดทำประกันขึ้น

2) คิดทำประกันขึ้นโดยบุคคลกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันเข้า เพื่อที่จะจำกัดภัยมิให้ เกิดขึ้น หรือลดจำนวนให้น้อยลง

3) เพื่อช่วยให้ความเสียหายจากภัยอันตรายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายจากกลุ่มที่ ตั้งขึ้น ตัวอย่างเช่น นายแดงกลัวว่าตึกที่สร้างใหม่จะเกิดไฟไหม้ขึ้น เมื่อนายแดงเกิดความกลัว จึงเกิด มีความต้องการที่จะลดหรือจำกัดภัย นายแดงก็ติดต่อกับบุคคลกลุ่มหนึ่ง คือ บริษัทประกันภัย ซึ่งเมื่อ เกิดความเสียหาย บริษัทที่รับประกันภัยนั้นก็จะชดใช้ค่าเสียหายเท่าที่เกิดขึ้นจริง เมื่อเป็นเช่นนี้ บริษัทที่รับประกันภัยจึงมีบทบาทสำคัญมากขึ้น คือ บริษัทประกันภัยมีหน้าที่ต่อเมื่อเกิดความ เสียหาย จะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ แต่บริษัทประกันภัยจะต้องได้รับค่าเบี้ยประกัน (Premium) โดย นายแดงนั้นจะต้องชำระให้ตามที่ตกลงกับบริษัทประกันภัย และบริษัทประกันภัยก็จะนำไปหา ผลประโยชน์และบางส่วนก็เก็บไว้เป็นสำรอง เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ก็จะเอาเงินนั้นมาชดใช้ ค่าเสียหาย แต่เราต้องศึกษาประกันวินาศภัยก่อน เพราะในตลาดเมืองไทยนิยมทำประกันประเภทนี้ มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ จับต้องได้ และความเสียหายที่เกิดขึ้นสามารถประมาณเป็นจำนวน เงินได้ เช่น เรามีบ้านหลังหนึ่งกลัวจะถูกไฟไหม้จึงทำประกันภัยไว้ เมื่อเกิดอัคคีภัยหรือความเสียหาย ก็จะได้รับชดใช้ให้

3.1.1.2 ความหมายของประกันภัยอาจกล่าวได้หลายนัย คือ²

² แหล่งเดิม, หน้า 14-15.

1. การประกันภัย คือ สัญญาที่บุคคลฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นหลักประกันแก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งว่า จะไม่ต้องรับความเดือดร้อนจากภัยที่เกิดขึ้นในอนาคต ที่จะก่อให้เกิดความสูญเสีย หรือเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สินของตน โดยฝ่ายผู้ให้หลักประกันจะได้รับเงินตอบแทนจนพอเพียงแก่การให้ค้ำประกันสัญญา

2. การประกันภัย คือ การกระทำร่วมกันของบุคคลหมู่หนึ่ง ทำการรับโอนความเสี่ยงภัยของสมาชิกแต่ละคน เพื่อที่จะกระจายไปยังสมาชิกผู้ได้รับความเสียหายทุกคน

3. การประกันภัย เป็นเครื่องมือของสังคมในการก่อให้เกิดการสะสมทรัพย์ เพื่อเผชิญกับความเสียหายทางการเงินที่เกิดขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอน โดยการโอนความเสี่ยงภัยของสมาชิกที่ตกอยู่ภายใต้การคุกคามของภัยอย่างเดียวกันไปยังบุคคลอื่น หรือคนอีกหมู่หนึ่ง

4. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตอันได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า “เบี้ยประกัน”

จากนิยามทั้ง 4 นี้จะเห็นได้ว่า การประกันภัยนั้นมิได้เป็นการประกันมิให้ภัยเกิดขึ้น แต่เป็นการให้ค้ำประกันสัญญาว่า ถ้าเกิดการเสียหายขึ้น ผู้ที่เอาประกันภัยจะไม่ต้องรับเคราะห์แต่เพียงผู้เดียว คือเมื่อเกิดการเสียหายแล้ว ทางบริษัทประกันภัยก็จะมีการชดเชยให้ตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ เช่น ก. มีรถยนต์อยู่คันหนึ่ง ก. ทำประกันภัยไว้ กรณีนี้ไม่ได้หมายความว่า ถึงแม้เราจะขับรถเร็วอย่างไรก็จะไม่เกิดภัย ไม่เกิดอุบัติเหตุขึ้น แต่การที่เอาประกันภัยไว้นี้เป็นหลักประกันแก่เราว่า ถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้นจริงๆ เราก็จะไม่ต้องรับผิดชอบหรือรับเคราะห์แต่ผู้เดียว บริษัทประกันภัยจะเข้ามาช่วยชดเชยให้ คือ ชดเชยให้มีสภาพดีเหมือนเดิม หรือจ่ายให้เท่าที่เสียหายจริง เช่น เราขับรถไปชนกับรถคันอื่น เราก็แจ้งให้บริษัทประกันภัยทราบ เจ้าหน้าที่สินไหมก็จะมาตรวจสอบและจัดการเรียกช่างซ่อมให้มาตีราคาค่าเสียหาย ค่าซ่อมให้ แล้วบริษัทประกันภัยก็จะจ่ายค่าซ่อมนั้นให้

3.1.2 ภัย (Hazard)

ภัยในทางวิชาประกันภัย หมายถึง ภัยที่ทำให้เกิดการเสียหายแก่ทรัพย์สิน เช่น ไฟไหม้ บ้านเรือสินค้าจม สินค้าในเรือก็เสียหาย ทั้งนี้ยังรวมถึงภัยที่ทำให้มนุษย์เราได้รับบาดเจ็บซึ่งอาจมีอันตรายถึงแก่ชีวิต ภัยเหล่านี้มันเกิดขึ้นได้อย่างไร

3.1.2.1 ภัยธรรมชาติ คือ ภัยที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เป็นภัยที่สร้างความเสียหายให้กับคนหรือทรัพย์สินซึ่งเราไม่สามารถคาดล่วงหน้าได้ ได้แก่ พายุ ฝน น้ำท่วม เป็นต้น

3.1.2.2 ภัยเกิดจากชุมชน เมื่อมนุษย์เราอาศัยรวมกันเป็นชุมชนหรือสังคม ซึ่งในสังคมสมัยใหม่ มนุษย์เราต้องอยู่กันอย่างแออัด และนานๆ วันเข้า จำนวนคนที่เกิดก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา (Developing Countries) เช่น ประเทศไทยนั้นปัญหาเรื่องที่อยู่

อาศัย การสาธารณสุข อาหารและอื่นๆ ก็ไม่เพียงพอแก่ความต้องการจึงเป็นเหตุให้เกิดภัยต่างๆ ขึ้น ภัยเหล่านี้เป็นภัยที่เกิดขึ้นแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ อัคคีภัย อุบัติเหตุ การโจรกรรม เป็นต้น ภัยเหล่านี้เป็นภัยที่วิชาวประกันภัยมีความสนใจมาก และประชาชนก็ให้ความสนใจเช่นกัน เพราะเป็นภัยที่เกิดขึ้นเฉพาะรายบุคคล มนุษย์เราทุกคนย่อมมีความเกรงกลัวภัย และพยายามหาทางหลีกเลี่ยงมิให้ภัยมาทำลายทรัพย์สินและชีวิตของเรา ดังนั้นการป้องกันภัยจึงสามารถกระทำได้โดยตนเอง หรือมอบให้บริษัทประกันภัยเป็นผู้รับผิดชอบ

3.1.2.3 การเสี่ยงภัย “Risk is a chance of loss”

การเสี่ยงภัย หมายถึง โอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย ความเสียหายนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ดีเมื่อมีภัยเกิดขึ้นก็ได้รับความเสียหายน้อย ส่วนทรัพย์สินที่เลวก็มีการเสียหายมาก เช่น อาคารที่เป็นตึกย่อมเสี่ยงภัยน้อยกว่าบ้านที่เป็นไม้ ถ้าหากมีไฟไหม้เกิดขึ้น

ภัย เป็นเรื่องที่ไม่รู้ล่วงหน้า หรือเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน ความไม่แน่นอนนี้เราไม่สามารถพยากรณ์ได้ล่วงหน้า เช่น ไฟไหม้ เป็นต้น ความไม่แน่นอนสามารถก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และบริษัทประกันภัยจะต้องพิจารณาว่า ความเสียหายนั้นเกิดขึ้นมากหรือน้อยกว่าที่ได้คาดคะเนไว้หรือไม่ จากสาเหตุดังกล่าวทำให้บริษัทต้องทำความรู้จักกับคำว่า การเสี่ยงภัย

3.1.3 ความแตกต่างของการประกันภัยกับการพนัน³

เราเอาประกันภัยไปเปรียบเทียบกับการเล่นพนัน ก็เพราะมีคนจำนวนมากเข้าใจว่ากิจการประกันภัยเป็นเรื่องการพนัน เพราะ

3.2.1 เป็นการเสี่ยงในเรื่องที่ไม่แน่นอนเช่นเดียวกัน หมายความว่า จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดก็ได้

3.2.2 การประกันภัยและการพนันเกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นนั้น ก็คือ ต้องจ่ายเป็นเงินทั้งนั้น ถึงแม้ว่าการประกันภัย จะเกี่ยวกับการเสี่ยงภัยในสิ่งที่อาจเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น และตัวผู้เอาประกัน จะจ่ายเงินเพื่อหวังจะได้รับเงินตอบแทนจากการเสียหาย หรือเหตุการณ์ที่คาดหมายไว้ที่จะเกิดขึ้น แต่กระนั้นการประกันภัยก็มีหลักการที่แตกต่างจากการพนันโดยสิ้นเชิง เพราะการพนัน เป็นการเสี่ยงโชคโดยที่ผู้พนันทั้งสองได้ตั้งใจที่จะสร้างภัยขึ้นมา เพื่อหวังผลกำไรตอบแทนหรือเพื่อความเพลิดเพลิน ฝ่ายหนึ่งได้อีกฝ่ายหนึ่งก็จะเสีย ดังนั้น การพนันจึงเป็นการสร้างความเสียหายให้แก่ผู้เล่นการพนันนั้นเสมอ

การประกันภัย เป็นการทำสัญญาเพื่อเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยที่มีอยู่แล้วในวันทำสัญญา หรือขณะทำสัญญาก็ตาม และมีภัยที่เกิดขึ้นนั้นอยู่นอกเหนือความสามารถของผู้ที่

³ แหล่งเดิม, หน้า 13 -20.

สัญญาทั้งสองที่จะควบคุมได้ เมื่อมีภัยเกิดขึ้นจึงไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียหาย หรือเสียเปรียบได้เปรียบแต่อย่างใด

สรุปข้อแตกต่างของการประกันภัยกับการพนัน

1) สัญญาประกันภัยมีผลบังคับตามกฎหมาย แต่การพนันไม่ใช่สัญญา จึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย

2) สัญญาประกันภัย คู่สัญญาจะต้องใช้ความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งกันและกัน แต่การพนันไม่จำเป็นต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน อาจจะมีเล่ห์เหลี่ยมกลโกง เพราะต่างก็ต้องการตอบแทนหรือกำไรให้ได้มากที่สุด ดังนั้น การเล่นการพนันจึงไม่มีความซื่อสัตย์เหมือนการประกันภัยซึ่งต้องใช้ความซื่อสัตย์ ทั้งผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ผู้เอาประกันต้องพูดความจริงกับบริษัท บริษัทต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นตามสัญญา

3) ในการทำการประกันภัยนั้น ผู้ที่จะเอาประกันต้องมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เอาประกัน ส่วนการพนันนั้นส่วนได้เสียไม่จำเป็นต้องเป็นของผู้ที่ลงทุนไปในการพนัน แต่อาจตกอยู่กับผู้ที่เล่นการพนันคนหนึ่งคนใดก็ได้

4) การประกันภัยเมื่อมีการเสียหายเกิดขึ้น การชดเชยความเสียหายเป็นไปตามสัญญา แต่การพนันผู้ที่พนันที่โชคไม่ดีอาจได้หลายๆ เท่าของเงินที่ลงทุนไปก็ได้

5) การประกันภัย จะรู้ว่าผู้ได้รับความเสียหายเป็นใครอย่างแน่นอน คือ ผู้ที่เอาประกันภัยเป็นผู้ได้รับเงินอย่างแน่นอน เช่น นาย ก. นำบ้านมาทำประกันไว้ ถ้าเกิดความเสียหายขึ้น นาย ก. ก็จะเป็นผู้ได้รับเงินนั้นจะเป็นผู้อื่นไม่ได้ นอกจากจะต้องมอบเงินให้มารับ ส่วนการพนันย่อมไม่รู้ว่าจะเป็นผู้ใดได้รับความเสียหายจนกว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้น

6) การประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะอุ่นใจเสมอ ถ้าได้ทำประกันไว้เพียงพอ เพราะมั่นใจได้ว่า ถ้าทรัพย์สินเกิดเสียหายก็จะมีผู้รับผิดชอบในความเสียหายนั้นแทนตัวเรา และมีโอกาสได้รับการชดเชยคืน ส่วนการพนันนั้นจะต้องมีฝ่ายหนึ่งเสียแน่ๆ และไม่มีผู้ใดมาชดเชยคืน

7) สัญญาประกันภัย เป็นสัญญาที่ความเสียหายอาจจะเกิดหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ แต่การพนันต้องมีการเสียหาย เพราะฝ่ายแพ้ก็เป็นผู้เสีย

8) ภัยต่างๆ ในการประกันนั้น เป็นภัยที่ไม่มีใครต้องการ เช่น ไฟไหม้ เพราะเกิดขึ้นแล้วไม่มีใครได้รับประโยชน์ แต่เหตุการณ์ในการพนันนั้นเมื่อเกิดขึ้นจะต้องมีฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์

9) การประกันภัยที่ประกันไว้ เราไม่อาจจะคำนวณหรือทำนายได้ว่า จะเกิดความเสียหายเป็นจำนวนเท่าใด เช่น ไฟไหม้บ้าน เราไม่อาจทำนายได้ว่า จะไหม้หมดทั้งหลังหรือไหม้เพียงบางส่วน ถ้าไหม้เพียงบางส่วน บริษัทประกันภัยก็จะชดเชยให้เท่าที่เสียหายจริงเท่านั้น ส่วนการพนันจะทำนายส่วนที่เสียหายได้ล่วงหน้า คือ จำนวนที่เราลงทุนไป เช่น พนันกันว่าการแข่งขัน

ฟุตบอลระหว่างไทยกับมาเลเซีย ถ้าไทยชนะเราจะได้ 100 บาท ถ้าผลปรากฏว่าไทยชนะจริงๆ เราก็ได้ 100 บาท ตามที่ได้พนันกันไว้ คือ การพนันเรารู้แน่ว่าจะได้หรือเสียเท่าไร

10) ในการทำประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย เช่นของคนอื่นมาทำประกันอัคคีภัยโดยตนเองไม่มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่ง ในบ้านหลังนั้น สัญญาประกันภัยย่อมไม่มีเหตุผลผูกพันคู่สัญญา ส่วนการพนันนั้นผู้เข้าพนันไม่จำกัดมีส่วนได้เสียในเหตุพนันนั้น

11) เมื่อมีการทำสัญญาประกันขึ้นแล้ว มิใช่ว่าผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเสี่ยงภัยอะไรเลย เขายังต้องเสี่ยงต่อไป แต่ได้โอนความรับผิดชอบให้บริษัทฯ โดยจ่ายเบี้ยประกันเพียงเล็กน้อย แต่การพนันนั้นไม่มีการโอนการเสี่ยงไปให้แก่ผู้ใด ตัวผู้เล่นการพนันเป็นผู้รับผิดชอบเรื่อยไป

บทบาทของการประกันภัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เราจึงต้องศึกษาถึงการประกันวินาศภัยว่า

(1) ต้องเป็นเรื่องที่มนุษย์ได้ความคิดจากการเสียหาย เฉพาะคน และทรัพย์สิน จึงเป็นเรื่องคลอใจให้คิดทำประกันขึ้น

(2) คิดทำประกันขึ้นโดยบุคคลกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันเข้า เพื่อที่จะจำกัดภัยมิให้เกิดขึ้นหรือลดจำนวนให้น้อยลง

(3) เพื่อช่วยให้การเสียหายจากภัยได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากกลุ่มที่ตั้งขึ้น ตัวอย่างเช่น นายแดงกลัวว่าตึกที่สร้างใหม่จะเกิดไฟไหม้ขึ้น เมื่อนายแดงเกิดความกลัว จึงมีความต้องการที่จะลดหรือจำกัดภัย นายแดงก็ติดต่อกับบุคคลกลุ่มหนึ่ง คือ บริษัทประกันภัย เมื่อเกิดความเสียหาย บริษัทประกันภัยนั้นก็ชดเชยค่าเสียหายเท่าที่เกิดขึ้นจริง เมื่อเป็นเช่นนี้ บริษัทประกันภัยจึงมีบทบาทสำคัญมากขึ้น คือ บริษัทประกันภัยมีหน้าที่ต่อเมื่อเกิดความเสียหาย จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้ แต่บริษัทจะต้องได้รับค่าเบี้ยประกัน (Premium) โดยนายแดงจะต้องชำระให้ตามที่ตกลงกับบริษัทประกันภัย และบริษัทประกันภัยก็จะนำไปหาผลประโยชน์และบางส่วนก็เก็บไว้เป็นสำรอง เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ก็จะเอาเงินนั้นมาชดเชยค่าเสียหาย แต่เราต้องศึกษาประกันวินาศภัยก่อน เพราะในตลาดเมืองไทยนิยมทำประกันประเภทนี้มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ จับต้องได้ และความเสียหายที่เกิดขึ้นสามารถประมาณเป็นจำนวนเงินได้ เช่น เรามีบ้านหลังหนึ่งกลัวจะถูกไฟไหม้จึงทำประกันไว้ เมื่อเกิดอัคคีภัยหรือความเสียหายก็จะได้รับการชดเชยให้

3.1.4 การประกันวินาศภัยและการประกันภัยค่าเงิน

การประกันภัยวินาศภัยและการประกันภัยค่าเงิน มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 และมาตรา 869 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 โดยมีความหมายดังนี้

3.1.4.1 ความหมายของการประกันวินาศภัย

คำว่า “ประกันวินาศภัย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 ใจความว่า อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย

มาตรา 869 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันคำกล่าวว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยตาม พ.ศ. 2535 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “วิเคราะห์ศัพท์คำว่าวินาศภัย หมายถึง ความสูญเสียสิทธิผลประโยชน์ และรายได้ด้วย” เมื่อพิจารณาตามมาตรา 861, 869 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 พอสรุปได้ว่าสัญญาประกันวินาศภัย คือสัญญาที่ผู้รับประกันวินาศภัยตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันวินาศภัยในความเสียหายอย่างใดๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งรวมทั้งความสูญเสีย ในสิทธิผลประโยชน์หรือรายได้ที่อาจจะประมาณความเสียหายหรือสูญเสียเหล่านั้นเป็นเงินได้ ทั้งนี้โดยผู้เอาประกันวินาศภัยตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยให้ผู้รับประกันภัยเป็นการตอบแทน

คำว่าประมาณเป็นเงินได้ มีความหมาย เช่นเมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชน ค่ายา ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ ค่าขาดประโยชน์ เพราะทำงานไม่ได้เป็นความเสียหายเป็นราคาสินค้า ความเจ็บปวดที่ได้รับ ไม่ใช่ความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ชีวิตของบุคคลไม่ใช่สิ่งที่คำนวณเป็นราคาสินค้า

สัญญาประกันวินาศภัย คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันวินาศภัยตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันวินาศภัย ในเมื่อมีความเสียหายอย่างใดๆ เกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ประโยชน์ หรือรายได้ประจำ อาจจะประเมินความเสียหายหรือความสูญเสียเหล่านี้เป็นเงินได้ ทั้งนี้โดยผู้เอาประกันวินาศภัยตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันวินาศภัยเป็นการตอบแทน ซึ่งเป็นลักษณะที่บุคคลใดมีสัมพันธ์อยู่กับทรัพย์สินหรือสิทธิ หรือผลประโยชน์หรือรายได้ใดๆ ซึ่งถ้ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น จะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหาย และค่าเสียหาย อาจประมาณเป็นราคาสินค้าได้ ก็สามารถเอาประกันวินาศภัยได้

การประกันวินาศภัย เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีวัตถุประสงค์เป็นการใช้ค่าสินไหมทดแทนตัวอย่างเช่น เมื่อรถยนต์คันที่เอาประกันภัยไว้ถูกชนได้รับความเสียหาย ดังกล่าวติดราคาค่าซ่อมแซมได้ ซึ่งความเสียหายนั้นสามารถประมาณเป็นเงินได้จึง เป็นการประกันวินาศภัย

ความสัมพันธ์ทางกฎหมายของสัญญาประกันภัยเป็นการเคลื่อนไหวในสิทธิของบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการต้องเสี่ยงภัยต่างๆ ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลจำนวนมากที่อยู่ในภาวะที่ต้องเสี่ยงภัยลักษณะเดียวกัน การ

ประกันภัยมีหลายประเภทด้วยกัน แต่สำหรับส่วนเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ ได้แก่ การประกันภัยค้ำจุน ซึ่งเป็นสัญญาประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง จึงขอกล่าวถึง ประกันภัยค้ำจุน

3.1.4.2 ความหมายของการประกันภัยค้ำจุน

คำว่า ประกันภัยค้ำจุน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 887 มีใจความว่าเป็นสัญญาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคล อีกคนหนึ่งและซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

ประกันภัยค้ำจุนเป็นวินาศภัยประเภทหนึ่ง แต่ไม่เหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัยธรรมดา เพราะมิได้มีวัตถุประสงค์แห่งการประกันภัยเป็นตัวทรัพย์สินโดยตรงแต่เป็นความรับผิดชอบซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้อื่น โดยความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลภายนอกต้องเป็นความเสียหายที่ประมาณเป็นเงินได้

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้ นั้นจากผู้รับ ประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นนี้ หากอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้ไหม

ในกรณีที่มีการจับรถยนต์ที่มีประกันภัยไว้ไปชนกับรถบุคคลภายนอก ภัยที่เกิดขึ้นกับรถที่เอาประกันภัยไว้เป็นการเสียหายต่อทรัพย์สิน แต่ถ้าได้ขับไปชนรถผู้อื่นทำให้รถของผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือทำให้คนในรถบาดเจ็บลักษณะเช่นนี้ เป็นความเสียหายที่กระทำต่อบุคคลภายนอก เพราะมิใช่ภัยที่เกิดต่อตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัย แต่เป็นประกันภัยสำหรับความผิดที่ต้องใช้หนี้ค่าเสียหายแก่รถผู้อื่นซึ่งเรียกว่า “ประกันภัยค้ำจุน”

3.1.5 ข้อแตกต่างระหว่างประกันภัยค้ำจุนกับประกันวินาศภัยทั่วไป

3.1.5.1 ประกันภัยค้ำจุน

1) ประกันภัยค้ำจุนเป็นวินาศภัยที่ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบได้แก่ความรับผิดชอบที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบในวินาศภัยที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น จึงอาจเกิดจากมูลหนี้ใดๆ ตามกฎหมาย เช่นสัญญาลากมิควรได้ ละเมิดหรืออาจต้องรับผิด โดยบัญญัติของกฎหมายเช่น

(1) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ อาจเอาประกันภัยที่เกิดขึ้นจากการที่หนังสือพิมพ์หมิ่นประมาทผู้อื่น

(2) เจ้าของโรงงานอาจเอาประกันภัยที่อาจเกิดอุบัติเหตุ เพราะเครื่องจักรในโรงงาน

2) ความหมายของการประกันภัยค้ำจุนน่าจะหมายถึง การเอาประกันภัยเพื่อเป็นหลักประกัน (GARANTIE INSURANCE) แก่บุคคลภายนอก ผู้ต้องเสียหายเป็นเจ้าหนี้ในมูลหนี้ นั้นซึ่งได้รับชำระหนี้จากผู้รับประกันภัยเพิ่มขึ้นจากลูกหนี้ชั้นต้นอีกหนึ่งคน ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น

แก่บุคคลภายนอก ต้องเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย หากเป็นเรื่องหนี้ทางศีลธรรม หรือหากมีชดใช้แก่กัน โดยเสน่หาหรือ เพราะความกรุณาต่อกัน บริษัทรับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบ

3) วัตถุประสงค์ที่จะเอาประกันภัยตามหลักสัญญาประกันภัยคำจูนมิใช่ทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยแต่เป็นความรับผิดชอบในหนี้ที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลภายนอก ผู้รับประกันภัยเป็นผู้ใช้นี้ให้แก่บุคคลภายนอกแทนผู้เอาประกันภัยดังนั้นผู้เอาประกันภัยจึงไม่อาจสามารถยกประโยชน์ในค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้รับประกันภัยเหมือนสัญญาประกันวินาศภัยทั่วไปได้เพราะผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้สินไหมทดแทนให้กับบุคคลผู้ต้องเสียหายซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อผู้ต้องเสียหายเท่านั้น

4) บุคคลภายนอก ผู้ต้องเสียหายสามารถเข้าถึงสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยคำจูนนั้นกับผู้รับประกันภัยโดยตรงดังที่บัญญัติไว้ในตามมาตรา 887 วรรคสอง โดยไม่ต้องแสดงเจตนาเข้าถึงประโยชน์ ตามมาตรา 374 วรรคสอง และมาตรา 375

5) เป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน⁴ หรือค่าเสียหายให้แก่บุคคลอื่น

3.1.5.2 ประกันวินาศภัยทั่วไป⁵

1) สัญญาประกันวินาศภัย คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันวินาศภัยตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ในเมื่อมีความเสียหายจากภัยที่ผู้รับประกันภัยตกลงรับเสี่ยง ซึ่งความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายที่อาจจะประมาณความเสียหายหรือความสูญเสียเหล่านั้นเป็นเงินได้ โดยผู้เอาประกันวินาศภัย ตกลงจะเสียเบี้ยประกันภัย ให้แก่ผู้รับประกันวินาศภัยเป็นการตอบแทน

2) ผู้รับประกันภัยของสัญญาประกันวินาศภัย คือผู้เอาประกันภัยเอง และผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจะเป็นบุคคลเดียวกันก็ได้

3) ผู้เอาประกันภัย สามารถยกประโยชน์ในเงินค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยให้ผู้รับประกันภัยได้

4) สิทธิหน้าที่ของผู้รับประกันวินาศภัย

สิทธิผู้รับประกันวินาศภัยในสัญญาประกันวินาศภัยนั้น สัญญาประกันภัยคำจูนนำมาใช้ด้วยได้

(1) สิทธิของผู้รับประกันวินาศภัยในการเรียกเบี้ยประกันภัย

(2) สิทธิของผู้รับประกันภัยในการเรียกค่าเสียหาย

⁴ ไชยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 205.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 185-187.

(3) สิทธิของผู้รับประกันภัยในการรับช่วงสิทธิ

(4) สิทธิของผู้รับประกันวินาศภัยในการบอกเลิกสัญญาประกันวินาศภัย(5) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับประกันวินาศภัย

สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่ผู้รับประกันวินาศภัยมีหน้าที่ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นหน้าที่ๆ สำคัญที่สุดของฝ่ายผู้รับประกันภัย

เพราะการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นวัตถุประสงค์โดยตรงของสัญญาประกันภัยในอันที่จะให้ผู้รับประกันภัยชำระหนี้ตอบแทนผู้เอาประกันภัย

3.2 ลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และมาตรา 437

กฎหมายลักษณะละเมิดได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการประกันภัยเพราะมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นจึงต้องมีการทำสัญญาประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายอันเกิดจากการทำละเมิดจึงขอกล่าวถึงกฎหมายลักษณะละเมิดดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 กฎหมายลักษณะละเมิด มาตรา 420

3.2.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดมาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างอื่นอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นแม่บท เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในการกระทำของตนเอง ซึ่งหมายความว่า บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ บุคคลใดที่กระทำการเข้าหลักเกณฑ์ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ กฎหมายถือว่ากระทำละเมิดตามมาตรา 420 จะแยกพิจารณาหลักเกณฑ์แห่งการกระทำละเมิด ดังนี้

- 1) ความหมายของคำว่า “ผู้ใด”
- 2) การกระทำ
- 3) โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- 4) โดยผิดกฎหมาย
- 5) มีความเสียหายแก่บุคคลอื่น
- 6) ความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ทำความเสียหาย

1) “ผู้ใด” มีความหมายเป็นเบื้องต้นว่า ที่จะต้องว่าเป็นการกระทำละเมิดได้นั้นต้องเป็นการกระทำของมนุษย์ หากสัตว์ไม่ เพราะสัตว์ไม่ใช่มนุษย์ มิใช่บุคคลแม้ตามหลักชีววิทยาจะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเภทหนึ่งก็ตาม สัตว์จะก่อการกระทำละเมิดหาได้ไม่ ได้แต่ก่อความเสียหาย เมื่อคำว่า “ผู้ใด” หมายถึงมนุษย์แล้วจึงรวมถึงบุคคลทุกชนิด ไม่ว่าบุคคลที่บรรลุนิติ

ภาวะแล้วหรือผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต ส่วนที่เชื่อว่ามีกระทำความหรือไม่ มีการจงใจหรือประมาท เลินเล่อหรือไม่นั้น จำต้องดูหลักเกณฑ์ข้ออื่นต่อไปอีก

2) “การกระทำ” ละเมิดต้องมีหน้าที่กระทำการกระทำรวมถึงการละเว้นหรือ จงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น การกระทำคือการเคลื่อนไหวของร่างกายที่อยู่ใน บังคับของจิตใจ ถ้ามิได้อยู่ในบังคับของจิตใจแล้วก็ไม่เรียกว่าเป็นการกระทำของตน เช่น ขณะขับ รถยนต์เกิดเป็นลมชักทำให้หมดสติไม่สามารถบังคับเครื่องยนต์กลไกได้ รถยนต์แล่นไปเองเข้าไป ชนร้านข้างถนนเสียหายจึงไม่ใช้การขับรถเมื่อหมดสติแล้วไม่ใช้การกระทำของผู้ขับขี่ที่เป็นลม เพราะไม่ได้จงใจหรือไม่ได้ประมาทเลินเล่อกลายเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ผู้ขับขี่เคย เป็นลมชักมาก่อนและเป็นอยู่บ่อยๆ ย่อมรู้ตัวว่าเขาไม่ควรขับรถเพราะอาจเป็นลมชักขึ้นมาอีก เมื่อไรก็ได้ แต่เขายังขึ้นขับรถเมื่อลงมือขับรถก็ได้ชื่อว่าประมาทเลินเล่อแล้ว เพราะไม่ใช้ความ ระมัดระวังตามวิสัย คนที่มีโรคเช่นนี้ไม่ควรขับรถเมื่อกระทำโดยประมาทที่ต้องรับผิดชอบในผลที่ เกิดขึ้นเพราะความประมาทนั้น

3) โดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ

(1) กระทำโดยจงใจ⁶ หมายความว่า กระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะ เกิดจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลเสียหายแก่บุคคลอื่น แล้วก็ถือเป็นการ กระทำโดยจงใจส่วนผลเสียหายเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดไม่สำคัญ หรืออาจสรุปสั้นๆ ว่ากระทำโดย รู้ว่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น กระทำโดยจงใจมีความหมายกว้างกว่ากระทำโดยเจตนาตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 เพราะกระทำโดยเจตนา ผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือยอม เล็งเห็นผลของการกระทำนั้น เช่น ก. ใช้เท้าถีบ ข. โดยเจตนาทำร้ายร่างกาย ข. ล้มสิริระพาตื้นถึง แก่ความตาย ก. มิได้ประสงค์ต่อผลคือความตายของ ข. และมีได้เล็งเห็นผลการกระทำของตนจะทำ ให้ ข. ถึงแก่ความตาย ก. จึงมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 แต่เป็นการกระทำละเมิดโดยจงใจอันเป็นเหตุให้ ข. ถึงแก่ความตาย เพราะ ก. กระทำ โดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตน แม้ไม่ทราบว่าจะเกิดความเสียหายมากถึง เพียงนั้นก็ตาม ดังนั้น กระทำโดยเจตนาจึงเป็นการกระทำโดยจงใจ แต่กระทำโดยจงใจอาจไม่ใช่ กระทำโดยเจตนาเสมอไป อนึ่ง การกระทำโดยสุจริตโดยเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงก็ถือว่าไม่เป็นการ กระทำให้เสียหายโดยจงใจ ส่วนจะเป็นประมาทเลินเล่อหรือไม่ยอมแล้วแต่พฤติการณ์ (คำพิพากษา ฎีกาที่ 865/2496) ถ้ากระทำโดยมีเหตุผลสมควรก็ไม่ใช่ละเมิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รถยนต์ของโจทก์และจำเลยที่ 1 คนละคันถูกคนร้ายลักไป ต่อมาตำรวจจับ คนร้ายได้พร้อมด้วยรถยนต์คันหนึ่ง จำเลยที่ 2-3 ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนได้มอบรถยนต์ของ

⁶ พจน ปลูกปาคม. (2523). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. หน้า 100.

กลางให้จำเลยที่ 1 ไปปรึกษาไว้ และจำเลยที่ 1 ก็รับเอารถไว้และซ่อมใช้รถนั้นตามปกติธุระโดยต่างเข้าใจ โดยสุจริตว่ารถยนต์ของกลางเป็นของจำเลยที่ 1 แม้ภายหลังจะปรากฏความจริงว่า ตัวถังรถยนต์ของกลางเป็นของโจทก์ การกระทำของจำเลยทั้งสามก็ไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1442/2520)

(2) กระทำโดยประมาทเลินเล่อ มีความหมายทำนองเดียวกับการกระทำโดยประมาทในทางอาญาซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ บัญญัติว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาใช้ให้เพียงพอไม่” ซึ่งอาจสรุปความหมายได้ว่าเป็นการกระทำโดยไม่ตั้งใจ แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

ความระมัดระวังของบุคคลจะต้องพิจารณาตามวิสัยและพฤติการณ์ วิสัยหมายความว่าสภาพเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ เช่น เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เป็นหญิงหรือชาย พฤติการณ์หมายความว่าเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ เช่น ขณะเกิดเหตุเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน เหตุเกิดในเมืองหรือในป่า เหตุเกิดในยามสงบหรือขณะมีคนร้ายเข้าปล้นจี๊ เพราะพฤติการณ์อันเป็นเหตุภายนอกตัวผู้กระทำอาจทำให้การใช้ความระมัดระวังแตกต่างกันไปได้

สภาพเกี่ยวกับตัวผู้กระทำนั้น ต้องสมมติบุคคลขึ้นเปรียบเทียบ โดยบุคคลที่สมมตินั้นสภาพทางร่างกายถืออย่างเดียวกับผู้กระทำ แต่สภาพทางจิตใจถือระดับทั่วไปของบุคคลในสภาพร่างกายอย่างเดียวนั้น ทั้งบุคคลที่สมมติจะต้องสมมติว่าอยู่ในพฤติการณ์ภายนอกเช่นเดียวกับผู้กระทำด้วย เมื่อเปรียบเทียบกัน ถ้าบุคคลที่สมมติจะไม่กระทำโดยขาดความระมัดระวังเหมือนที่ผู้กระทำได้กระทำไปแล้ว ย่อมถือว่าผู้กระทำกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ถ้าบุคคลที่สมมติจะกระทำเช่นเดียวกับที่ผู้กระทำได้กระทำไปแล้วย่อมถือไม่ได้ว่าผู้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 619/2510 จำเลยขับรถในราชการตำรวจไปตามถนนโดยใช้สัญญาณไฟแดงกระพริบและแตรไซเรนเพื่อนำคนประสบอุบัติเหตุส่งโรงพยาบาล การขับรถโดนใช้สัญญาณดังกล่าว มิได้หมายความว่าจับได้เร็วกว่าเท่าใดก็ไม่เป็นการละเมิดหากเกิดการเสียหายขึ้น แต่จะต้องจับด้วยความเร็วไม่สูงเกินกว่าที่ควรกระทำในพฤติการณ์เช่นนั้น และต้องใช้ความระมัดระวัง ในฐานะที่ต้องใช้ความเร็วสูงกว่าธรรมดาตามสมควรแก่พฤติการณ์เช่นนั้นด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 369/2510 จำเลยเป็นหญิงอายุ 29 ปี ขับรถมาคนเดียวขณะหยุดรอรถสัญญาณไฟเมื่อเวลา 21 นาฬิกา ได้มีคนร้ายเปิดประตูลงเข้าไปนั่งคู่ และใช้กระบี่มือขู่ให้ขับรถไป จำเลยตกใจขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟออกไปชนรถที่เล่นสวนมาโดยไม่ได้เจตนาตามพฤติการณ์เช่นนี้จะว่าการชนเกิดเพราะความประมาทของจำเลยไม่ได้ เพราะบุคคลที่อยู่ใน

ภาวะตกตะลึงกลัวจะทำให้มีความระมัดระวังเช่นบุคคลปกติหาได้ไม่เมื่อจำเลยไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อทำละเมิดจำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่รถชนกันนั้น

4) คำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ในมาตรานี้ มีความหมายว่า ถ้าการกระทำนั้นเป็นการล่วงสิทธิโดยผิดหน้าที่ ที่ต้องเคารพต่อสิทธินั้น เป็นการกระทำผิดกฎหมายในตัวไม่ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำผิดเช่นนี้ เป็นผิดกฎหมายอีกชั้นหนึ่ง

การกระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายนี้ ผู้กระทำได้ไม่มีอำนาจกระทำ ถ้ามีอำนาจกระทำได้ไม่เป็นการกระทำผิดกฎหมายอำนาจที่จะกระทำได้อาจเกิด โดยมีกฎหมายให้อำนาจโดยตรง มีอำนาจตามสัญญา อาศัยอำนาจตามคำพิพากษามีกฎหมายบัญญัติว่า การกระทำเช่นนั้นไม่ต้องรับผิดชอบใช้คำสินไหมทดแทนคือ นิรโทษกรรม และกระทำโดยความยินยอมของผู้เสียหาย ตัวอย่างที่มีอำนาจทำได้

5) บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย⁷

บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ละเมิดจะต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายและเป็นเหตุให้บุคคลอื่น ได้รับความเสียหาย แม้จะมีการกระทำผิดกฎหมายแต่บุคคลอื่นไม่ได้รับความเสียหายหรือความเสียหายยังไม่เกิด ย่อมยังไม่เป็นละเมิด

ลักษณะของความเสียหาย

(1) ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน ความเสียหายที่แน่นอน อาจเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน หรือความเสียหายอันเกิดขึ้นแล้วในเวลาปัจจุบันหรือความเสียหายในอนาคตอันต้องเกิดขึ้นแน่นอน

(2) ต้องเป็นความเสียหายตามกฎหมาย กล่าวคือ เป็นความเสียหายที่กฎหมายรับรอง เช่น ผู้เสียหายยินยอมให้กระทำ แม้จะเกิดความเสียหายที่ไม่ใช่ความเสียหายตามกฎหมายอันจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ความยินยอมไม่เป็นละเมิด”

(3) ต้องเป็นความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่น สิทธิตามมาตรา 420 ต้องเป็นสิทธิที่มีตามกฎหมาย คือ สิทธิที่มีกฎหมายรับรองคุ้มครองใครทำให้เสียหายแก่สิทธิเช่นนี้ เป็นการผิดกฎหมายเหมือนกันหมด เพราะสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายบังคับแก่บุคคลได้ทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะคู่สัญญาถึงสิทธิที่เกิดจากนิติกรรม พึงสังเกตว่า ชีวิตร่างกาย ทรัพย์สินก็เป็นสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายนั่นเอง เพราะมีกฎหมายคุ้มครองมิให้ใครทำอันตราย บุคคลอื่นจึงมีหน้าที่ต้องเคารพไม่ล่วงสิทธิของเขา

⁷ ไพจิตร ปุณณพินธุ. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. หน้า 29-

คำพิพากษาฎีกาที่ 789/2502 สิทธิที่มีตามกฎหมายนั้นจะต้องมีกฎหมายของประเทศไทยรับรองและคุ้มครอง ทั้งนี้จะต้องรับรองประโยชน์ที่โจทก์ก็ต้องการโดยตรง หากเป็นกฎหมายของประเทศอื่นแล้วหาอาจนำมาอ้างได้ กล่าวคือ เสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครอง หากไม่มีกฎหมายรับรองก็เรียกค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ สำหรับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (right of privacy) เดิมไม่มีกฎหมายรับรอง เพิ่งนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 47 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 34 ได้บัญญัติรับรองไว้ เช่นเดียวกันว่า สิทธิของบุคคลในความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้น มีความหมายกว้างซึ่งอาจเป็นความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนตัวบุคคล (information privacy) ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกายหรือความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นบุคคลจึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตส่วนตัวหรืออยู่อย่างเป็นส่วนตัวโดยสงบสุขปราศจากการรบกวนใดๆ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งตราขึ้นใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับเดิมแม้มาตรา 35 จะบัญญัติไว้มีข้อความทำนองเดียวกันมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญฉบับเดิม โดยรับรองสิทธิของบุคคลในความเป็นอยู่ส่วนตัว แต่ก็บัญญัติเพิ่มเติมในวรรคสามว่า “บุคคลย่อมมีวิธีใดไปยังสาธารณะชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

6) ความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้เสียหาย

ความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้เสียหาย ตามหลักเรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล โดยรับผิดชอบความเสียหายที่เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของตนไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งโดยปกติไม่มีทางที่จะเกิดจากการกระทำของตน นักนิติศาสตร์เยอรมันได้วางทฤษฎีเรื่องนี้ไว้ โดยมีอยู่ 2 ทฤษฎีคือ

(1) ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข⁸ กล่าวคือ หากปรากฏว่าไม่มีการกระทำดังที่กล่าวหา ผลจะไม่เกิดขึ้น จะไม่มีความเสียหายดังที่กล่าวอ้าง ผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลอันเกิดจากการกระทำที่ถูกกล่าวหา ผลอันใดอันหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากเหตุหลายประการ ถ้าเหตุอันหนึ่งคือการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบ โดยไม่คำนึงว่า ยังมีเหตุอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วยเหมือนกัน เพราะถือว่าเหตุทุกๆ เหตุมีน้ำหนักเท่ากัน จะถือว่าเป็นแต่เหตุบางประการเท่านั้นที่ก่อให้เกิดผลขึ้นหาได้ไม่

⁸ จิต เศรษฐบุตร. (2553). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 111-115.

(2) ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม ทฤษฎีนี้ถือว่าในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น ในแง่ความรับผิดชอบของผู้กระทำใด ๆ แล้วเฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ

3.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดมาตรา 437บัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือ เกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินอันตรายนั่นด้วย”

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติความรับผิดชอบของผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือ โดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือ โดยอาการกลไกของอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลในความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น และของบุคคลผู้ครอบครองทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ

ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลนั้น ตัวอย่างเช่น รถไฟ รถยนต์ เรือยนต์ เรือกลไฟ จักรยานยนต์ เครื่องบิน ซึ่งหมายถึงยานพาหนะที่ถูกพ่วงหรือโยงด้วยรถยนต์บรรทุกขึ้นจันทิ้งของ หรือชนหินดินทรายก็เป็นยานพาหนะ แต่ถ้าจอดอยู่กับที่แล้วเดินเครื่องกลิ้งของหรือเทหินดินทราย ย่อมเป็นทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตรายได้โดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นตามวรรค 2 ยานพาหนะที่ไม่ได้เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่น เกลี่ยน รถเข็น รถม้า ฯลฯ ไม่อยู่ในความหมายของมาตรานี้ ทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตราย อาจเกิดอันตรายโดยสภาพ เช่น ดินปืน น้ำมันเบนซิน แก๊ส เตามีไฟระหว่างที่มีการเติมน้ำมันเบนซินลงในถังที่เก็บใต้ดิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 408/2478) กระแสไฟฟ้า (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1869/2492, 179/2522, 1919/2523⁹) พลังนิวเคลียร์ เชื้อโรคต่างๆ เคมีวัตถุในรูปต่างๆ แต่สัตว์คู่หรือสัตว์ร้าย เช่น ภูผิช เสือ สิงโต ไม่ใช่ทรัพย์สินเกิดอันตรายโดยสภาพตามมาตรา นี้ นอกจากนี้อาจเป็นทรัพย์สินเกิดอันตรายได้โดยอาการกลไกของทรัพย์สิน เช่น เครื่องจักรกลต่างๆ เป็นต้น

ที่ว่าความเสียหายเกิดแต่ยานพาหนะนั้น ต้องหมายถึงความเสียหายที่เกิดแต่ยานพาหนะที่เดินอยู่ (ไม่ว่าจะเกิดแก่ตัวบุคคลหรือสิ่งของ) ตามนัยที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล มิใช่เกิดจากยานพาหนะที่หยุดอยู่กับที่ (แม้เครื่องยนต์จะติดอยู่) แล้วผู้เสียหายไปโดนเข้าเองหรือผลักหรือใช้ยานพาหนะอื่นหรือวัตถุอื่นดันยานพาหนะนั้นไปโดนเข้าเอง มักเข้าใจกันว่าเมื่อความเสียหายเกิดจากยานพาหนะนั้น เป็นเรื่องยานพาหนะชน

⁹ ไพจิตร บุญญพันธุ์. เล่มเดิม. หน้า 137.

หรือทับผู้เสียหายหรือสิ่งของ ซึ่งไม่จำเป็นเสมอไป เช่นขณะรถกำลังวิ่งอยู่ ขากรถหรือหมอนน้ำรถ เกิดระเบิด ถังน้ำมันลุกไหม้ กระจกส่องในรถเกิดหลุดหรือสิ่งของต่างๆ ตกหล่นจากยานพาหนะ หรือแตกเสียหายเนื่องจากแรงสะเทือน หรือขณะที่รถจักรไอน้ำกำลังวิ่งอยู่ แม้ผู้ขับจะใช้ความระมัดระวังสักเพียงใด ฟันตกจากรถจักร หรือซุงหลุดจากรถพ่วงของรถจักรนั้นหรือเสาหรือไม้เลื่อนตกจากรถบรรทุกที่กำลังวิ่งอยู่ ฯลฯ เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ก็เป็นความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะเหมือนกัน ย่อมปรับได้ด้วยมาตรา 437 หรืออาจเกิดจากการกระทำของผู้ครอบครอง หรือควบคุมดูแลยานพาหนะโดยตรงก็ได้ เช่น บิดาขับรถทดลองห้ามล้อซึ่งเปลี่ยนมาใหม่ๆ ไม่รู้เลยว่าบุตรแอบเข้ามาอยู่ในรถตั้งแต่เมื่อใด เมื่อทดลองห้ามล้อแรงๆ เพื่อให้หยุดทันที บุตรเลยกระแทกรถบาดเจ็บ หรือขับรถลุยน้ำอย่างซ้ำๆ ไม่เห็นคนข้างถนน เพราะฝนตกหนัก แต่น้ำเกิดกระเซ็นไปถูกคนเดินข้างถนนเข้า หรือขณะขับรถเกิดสำคัญผิดว่ามีบ่อหลุมอยู่ข้างหน้า หรือสำคัญผิดว่ามีคนวิ่งตัดหน้ารถ จึงห้ามล้อทำให้หยุดทันทีผู้โดยสารรถได้รับบาดเจ็บ หรือทำให้ถนนหนทางที่ยานพาหนะวิ่งเสียหายเหล่านี้ มิใช่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่อย่างใด กรณีจึงย่อมปรับได้ด้วยมาตรา 437 เช่นเดียวกัน ไม่ใช่มาตรา 420 ส่วนทรัพย์สินที่เกิดอันตรายในวรรค 2 คงหมายถึงสภาพอันตรายหรือการใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นเช่นเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินตามมาตรา 437 ไม่ได้เกิดจากการกระทำของคนแต่ประการใด แม้หากจะเกิดคือกรณีที่ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะที่ขับยานพาหนะนั้น ก็หาใช่การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ เพียงสังเกตว่าแม้เป็นกรณีที่ทรัพย์สินชำรุดบกพร่องก็ไม่ใช่ข้อแก้ตัว เช่นเบรคแตก พื้นรถเป็นรูโหว่ ฯลฯ เป็นต้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1292/2524 จำเลยนำรถบรรทุกดินน้ำมันมากผ่านหน้าบ้านโจทก์ สันตะเทือนร้าว ต้องใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์

บุคคลต้องรับผิดชอบสำหรับยานพาหนะ ได้แก่ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะ สำหรับทรัพย์สินอันตรายได้แก่ผู้ครอบครอง จะรู้ว่าเป็นทรัพย์สินอันตรายหรือไม่ ก็ต้องรับผิดชอบจำกัดไว้เพียงเท่านี้ บุคคลอื่นนอกจากนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่นเจ้าของ นอกจากเจ้าของนั้นเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2850/2523¹⁰) หรือผู้ที่นั่งไปในยานพาหนะด้วย หรือผู้ที่ให้ความรู้คำแนะนำในการตรวจสอบเครื่องจักรกล เมื่อเกิดความเสียหายจากยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลนั้น ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ คำว่า “ผู้ครอบครอง” (หรือ “มีไว้ครอบครอง” ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกัน) หมายถึงมีหรือทรงสิทธิครอบครอง คนร้ายที่ลักขโมยยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายมาก็มีสิทธิครอบครองเช่นเดียวกับผู้บุกรุกโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น คนร้ายจึงต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป คำพิพากษาฎีกาที่ 1486/2497 วินิจฉัยว่า พลตำรวจ

¹⁰ แหล่งเดิม. หน้า 138.

ลอบไขกุญแจเอารถยนต์ของกรมตำรวจไปขับจี้จนเกิดเสียหายนั้นพลตำรวจเป็นผู้ครอบครอง กรมตำรวจแม้เป็นเจ้าของไม่ได้ครอบครอง จึงไม่ต้องรับผิดชอบ ส่วนผู้ควบคุมดูแลไม่ใช่ผู้ครอบครอง มีความหมายแตกต่างกันอยู่ ผู้ควบคุมดูแลอาจเป็นเพียงผู้ยึดถือยานพาหนะเท่านั้นก็ได้ ถ้าอยู่ในฐานะที่สามารถควบคุมบังคับกำลังเครื่องจักรของยานพาหนะก็อยู่ในความหมายของมาตรานี้ พนักงานนำร่องเรือเดินสมุทรย่อมเป็นผู้ควบคุม

ข้อแก้ตัวเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตร 437 คือ ทั้งการที่ความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะ และทรัพย์สินอันตรามี 2 ประการ คือ ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลมีหน้าที่นำสืบว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง คือโดยสมัครใจหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตามเป็นเหตุสุดวิสัยตามมาตรา 8 (คำพิพากษาฎีกาที่ 619/2510) ขับรถด้วยความเร็วสูงไม่ใช่เหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2668/2524) ถ้าไม่ใช่ความประมาทเลินเล่อของผู้เสียหาย ก็ไม่ใช่ความผิดของผู้เสียหาย ตามอุทธรณ์ดังกล่าวข้างต้นที่ขับลุยน้ำอย่างซำๆ ก็พิสูจน์ว่า ผู้เสียหายเข้ามาอยู่ใกล้ทางเดินของรถเกินไป หรือผู้เสียหายวิ่งตัดหน้ารถในระยะกระชั้นชิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 624/2515, 935/2516¹¹) หรือเอาไฟมาใกล้ดินปืน น้ำมันเบนซิน โดยที่ผู้เสียหายรู้ว่าเป็นดินปืน หรือน้ำมันเบนซิน หรือเอาเส้นลวดมาเหยี่ยวที่กระแสไฟฟ้าหรือเครื่องจักรกลกำลังเดินเครื่องอยู่ ก็เอามือไปจับต้องด้วยความซุกซน เป็นความผิดของผู้เสียหาย แต่ถ้าผู้เสียหายเกิดเป็นลมล้มลงโดยปัจจุบันใกล้เครื่องจักรกลจึงได้รับบาดเจ็บก็เป็นเหตุสุดวิสัย ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น

3.3 สารสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

สารสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง ประกอบด้วย ลักษณะสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง สถานะสิทธิเรียกร้อง สถานะสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันด้วยกัน เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ลักษณะการรับช่วงสิทธิ

3.3.1 ลักษณะสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง¹²

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน หรือที่รู้จักกันนามว่า (KNOCK FOR KNOCK AGREEMENT) ของประเทศไทยนั้น ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดอุบัติเหตุหรือความเสียหายหรือข้อพิพาทจะเกิดขึ้นว่าเมื่อเกิดอุบัติเหตุความเสียหายจากรถที่รับประกันภัยไว้โดยรถทั้งสองคันหรือมากกว่านั้น รถทุกคันที่มีกรมธรรม์ประกันภัยที่ซื้อไว้มีสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันแนบอยู่ด้วย ถ้าผู้

¹¹ ธานี วรภัทร. (2544). วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 136-153.

¹² อำนาจ สุขเวชช์. รัฐันประกันภัยรถยนต์. หน้า 156.

เอาประกันภัยทุกคนตกลงใช้สิทธิตามสัญญาสละสิทธิเรียกร้องนี้ ผลก็คือผู้รับประกันภัยที่รับประกันภัยรถแต่ละคันไว้ต่างฝ่ายต่างต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้กับผู้เอาประกันภัยฝ่ายตนที่ได้รับความเสียหาย เมื่อต่างฝ่ายต่างจัดการค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เอาประกันภัยฝ่ายของตนเองเรียบร้อยแล้วจะไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างผู้รับประกันภัยด้วยกัน โดยไม่คำนึงว่าอุบัติเหตุที่เป็นผลให้เกิดความเสียหายนั้นจะเป็นความผิดของฝ่ายใดเป็นข้อตกลงยกเว้นการรับช่วงสิทธิตามกฎหมาย ปรากฏตามสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ ดังนี้

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นระหว่างบริษัทรับประกันวินาศภัย ซึ่งปรากฏนามท้ายสัญญา (คู่ที่ภาคผนวก) เพื่อตกลงสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันให้ถือว่าสัญญานี้มีผลผูกพัน บริษัทรับประกันภัยผู้เข้าร่วมลงนามนับแต่วันที่บริษัทรับประกันภัย ดังกล่าวเข้าร่วมลงนามในสัญญานี้ ซึ่งผลผูกพันตามสัญญาดังกล่าวให้มีผลผูกพันต่อบริษัทที่เข้าร่วมลงนามอยู่ก่อนแล้ว และที่จะเข้าร่วมลงนามในภายหลัง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1.1 ในสัญญาฉบับนี้

รถยนต์ หมายความว่า รถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้กับผู้เข้าร่วมสัญญาแต่ละฝ่าย เฉพาะประเภทรถยนต์ ชนิด 4 ล้อ ทุกประเภทบรรทุกมีน้ำหนักรวมไม่เกินกว่า 3 ตัน ไม่รวมรถโดยสารที่จดทะเบียนที่นั่งเกินกว่า 15 คน หรือน้ำหนักเกินกว่า 3 ตัน รถทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของสัญญานี้

ค่าเสียหาย หมายความว่า ความเสียหายเฉพาะต่อรถยนต์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยประเภทคุ้มครองความเสียหายรวม (ประเภท 1) ของผู้ร่วมสัญญาเท่านั้น

3.3.1.2 ผู้ร่วมสัญญาตกลงสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันต่อรถยนต์ ซึ่งเกิดจากการชนหรือความพยายามหลีกเลี่ยงการชน หรือเกิดจากการใช้รถซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้กับผู้ร่วมสัญญา โดยผู้ร่วมสัญญาแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบในความเสียหายของรถยนต์ที่ตนรับประกันภัยไว้ ภายใต้จำนวนเงินเอาประกันภัยที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นความประมาทของฝ่ายใด

การสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันของบริษัทผู้รับประกันภัยตามความในวรรคแรกให้หมายความรวมถึงการสละสิทธิเรียกร้องต่อผู้เอาประกันภัยของผู้ร่วมสัญญาและบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบต่อเหตุละเมิดดังกล่าว

3.3.1.3 ผู้ร่วมสัญญาต่างตกลงกันว่าสิทธิของผู้เอาประกันภัยในการเรียกร้องค่าเสียหายส่วนเกินจำนวนเงินเอาประกันภัยกับผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3.3.1.4 ค่าเสียหายส่วนแรกที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยของผู้เอาประกันภัย แต่ฝ่ายผู้ร่วมสัญญาตกลงว่าไม่ต้องนำมาชดใช้ให้ผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

3.3.1.5 สัญญาฉบับนี้ไม่มีผลบังคับ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่อยู่ในเงื่อนไข และความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยของผู้ร่วมสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ การเรียกร้องค่าเสียหายให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3.3.1.6 ผู้ร่วมสัญญาตกลงแสดงหลักฐานการรับประกันภัยเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับการร้องขอจากผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

3.3.1.7 เมื่อเกิดกรณีพิพาทจากสัญญาฉบับนี้ ผู้ร่วมสัญญาตกลงกันให้เสนอข้อพิพาทต่อสำนักงานอนุญาโตตุลาการของสมาคมประกันวินาศภัย

3.3.1.8 ผู้ร่วมสัญญาอาจบอกเลิกสัญญาฉบับนี้ได้ โดยมีหนังสือบอกกล่าวการบอกเลิกสัญญาแจ้งให้นายกสมาคมประกันวินาศภัยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อย 60 วัน ก่อนวันที่การบอกเลิกสัญญามีผลบังคับ และผลของการบอกเลิกสัญญานี้ไม่กระทบถึงเรื่องเกิดขึ้นก่อนการบอกเลิกสัญญาจะมีผล

3.3.1.9 ผู้ร่วมสัญญาตกลงให้สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันนี้ เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เป็นต้นไป

ผู้ร่วมสัญญาทุกฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความทั้งหมดแล้ว เห็นว่าตรงตามเจตนาของทุกฝ่ายจึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ปรากฏตามสัญญานี้

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน มีองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้องกับกฎหมายอยู่หลายประการ จึงขออธิบายองค์ประกอบตามกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจสัญญาสละสิทธิเรียกร้องดังนี้

3.3.2 สถานะของสิทธิเรียกร้อง

ผู้เขียนจะกล่าวถึงสถานะของสิทธิเรียกร้องดังมีรายละเอียดดังนี้

3.3.2.1 ความหมายของสิทธิเรียกร้อง

3.3.2.2 ข้อแตกต่างระหว่างบุคคลสิทธิและทรัพย์สิน

3.3.2.3 ความหมายของการโอนสิทธิ

3.3.2.4 ความหมายของการสละสิทธิเรียกร้อง

3.3.2.1 ความหมายของสิทธิเรียกร้อง

สิทธิเรียกร้อง หมายถึง บุคคลสิทธิ (Personal Right) ซึ่งเป็นสิทธิที่เกิดจากหนี้ มีใช้ในกฎหมายตั้งแต่สมัยโรมันแล้วเช่นกัน โดยเรียกว่า “Jus in personam” และเป็นหลักที่นำไปใช้ในกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายหรือที่ใช้คอมมอนลอว์

บุคคลสิทธิ (Personal Right) คืออำนาจระหว่างบุคคลโดยเฉพาะบางคนหรือบางกลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ หรือควั่นการกระทำ

ความหมายของบุคคลสิทธิ ได้มีบัญญัติไว้ในประมวล¹³กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย พ.ศ. 2466 มาตรา 10 “ซึ่งบัญญัติว่า อันว่าหนี้ นั้น โดยนิคินัยว่าเป็นความเกี่ยวพันอันบุคคลคนเดียวหรือหลายคนฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ จำต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ดี หรือ ทำการหรือเว้นทำการใดให้แก่บุคคลคนเดียว หรือหลายคน ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” และได้มีการแก้ไขและบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2468 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ มาตรา 194ซึ่งบัญญัติว่า “ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้” หนึ่ง การชำระหนี้ด้วยควั่นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้”

ในประมวลกฎหมายแพ่งประเทศเยอรมันได้บัญญัติไว้ในมาตรา 241¹⁴ ความว่า “ด้วยผลแห่งหนี้ เจ้าหนีมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ การปฏิบัติการชำระหนี้รวมถึงการควั่นการกระทำด้วย” ในกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นก็ได้ให้ความหมายของคำว่า “หนี้”¹⁵ ว่าเป็น “สิทธิเรียกร้องที่จะเรียกร้องให้บุคคลเฉพาะเจาะจงให้กระทำการ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งบุคคลสิทธินั้นจึงถูกเรียกอีกอย่างว่าสิทธิเรียกร้อง และสิทธิเรียกร้องนี้เกี่ยวข้องกับหนี้ระหว่างบุคคล อันต้องบังคับตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 เรื่องหนี้

บุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องนี้ไม่ได้ก่อตั้งขึ้นด้วยอำนาจของกฎหมาย เพราะเป็นอำนาจระหว่างบุคคลเท่านั้น บ่อเกิดแห่งบุคคลสิทธิ หรือสิทธิเรียกร้อง จึงเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติลักษณะความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล โดยการแสดงเจตนาระหว่างกันที่เรียกว่า “คำเสนอ” และ “คำสนอง” ทำให้เกิดเป็น “สัญญา” ขึ้น และสัญญานี้ยังแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สัญญาต่างตอบแทน¹⁶ (Contracts Synallagmatiques) และสัญญาฝ่ายเดียว (Contract Unilateraux)

สัญญาต่างตอบแทนนั้น ก่อให้เกิดหนี้ที่ผูกพันฝ่ายหนึ่งบนฐานของการชำระหนี้ของอีก ฝ่ายหนึ่ง ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 369 ความว่า “ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ได้ แต่ความข้อนี้ท่านห้ามมิให้ใช้บังคับ ถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด” ลักษณะของสัญญาดังกล่าวนี้ เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน เป็นต้น

¹³ เล่มเดิม. หน้า 45.

¹⁴ Schuster. **German Civil Code.** p.43.

¹⁵ De Becker. **The Principle and Practice of the Civil Code of Japan.** p.221.

¹⁶ จิตติ ดิงศกัทธิ. (2523). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้.** หน้า 43.

สัญญาฝ่ายเดียวนั้น คู่สัญญาแต่ฝ่ายหนึ่งเท่านั้นที่มีหน้าที่จะต้องชำระแก่ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง โดยคู่สัญญาฝ่ายหลังนี้ไม่มีข้อผูกพันอันเป็นหน้าที่ต้องชำระตอบแทนคู่สัญญาฝ่ายแรกแต่อย่างใดเลย เช่น สัญญาให้ สัญญาซื้อ เป็นต้น

สัญญาเป็นบ่อเกิดของบุคคลสิทธิและสิทธิเรียกร้องที่สำคัญที่สุด เพราะมีใช้กันมากเนื่องจากเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลเอง และผลของการแสดงเจตนาและการกระทำตามสัญญาย่อมผิดแผกแตกต่างกันไปตามลักษณะของสัญญา ความสัมพันธ์ตามสัญญานี้ก่อให้เกิด “สิทธิ” และ “หน้าที่” ระหว่างกัน แต่บุคคลสิทธิ หรือสิทธิเรียกร้องอาจเกิดจากกฎหมายกำหนด โดยไม่ได้อาศัยเจตนาของบุคคล คือ กฎหมายเป็นผู้กำหนดลักษณะการกระทำนั้นๆ ก่อให้เกิด “สิทธิ” แก่ผู้ถูกระทำ และ “หน้าที่” แก่ผู้กระทำการใดซึ่งผลที่เกิดจากกฎหมายนี้เรียกว่า “นิติเหตุ” อันแบ่งลักษณะออกเป็น ตามสมควรได้ จัดการงานนอกสั่งและละเมิด

อย่างไรก็ดี ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงรูปแบบ และลักษณะของสิ่งที่ทำให้เกิด สิทธิเรียกร้อง หรือบุคคลสิทธิ ที่กฎหมายยอมรับว่ามีอะไรบ้าง อนึ่ง เนื่องจากบุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องเป็นความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกันและกัน ดังนั้น การบังคับตามสิทธิหน้าที่ของบุคคลนั้นก็ต้องใช้วิธีฟ้องศาล ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 มาตรา 55 ความว่า

“เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่งหรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาล...”

ดังนี้ บุคคลสิทธิ¹⁷ หรือ สิทธิเรียกร้อง จึงต้องใช้วิธีบังคับโดยการดำเนินคดีทางศาลต่างจากทรัพย์สินที่มีตัวทรัพย์สินแน่นอนเจ้าของชอบที่จะใช้สอย ป้องกันหรือหาประโยชน์จากตัวทรัพย์สินโดยตรง แต่ถ้าเป็นการบังคับเกี่ยวกับตัวบุคคลเรื่องทรัพย์สิน ก็จะต้องใช้วิธีทางศาลเช่นกัน เช่น หากนาย ข. มีบ้านอยู่หนึ่งหลัง นาย ก. จะเข้ามาเช่าบ้าน นาย ข. ดังนั้นย่อมมีอำนาจป้องกันขัดขวางโดยใช้กำลังกับนาย ก. ก็ย่อมได้แต่นาย ข. ให้นาย ก. เช่าบ้านนี้หลังจากที่เลิกสัญญาแล้ว และนาย ก. ไม่ยอมออกจากบ้าน แม้นาย ข. จะถือว่าตนเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ดังนี้นาย ก. เป็นเพียงผู้ครอบครอง นาย ข. ก็ใช้กำลังขับไล่ นาย ก. ไม่ได้ ต้องใช้วิธีการทางศาล

นอกจากนี้ที่ใช้บังคับตามบุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องนั้นมิใช่ว่าจะใช้เมื่อใดก็ได้ เพราะต้องใช้บังคับภายในเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เรียกว่า “อายุความ” ซึ่งมีบัญญัติหลักไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย โดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตราขึ้นใหม่ พ.ศ. 2535 มาตรา 193/9 ความว่า

¹⁷ ไกรวัล ชุ่มวัฒนะ. (2527). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง. หน้า 23.

อันสิทธิเรียกร้องอย่างใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันอายุความขาด และมาตรา 193/12 ความว่า

“อันอายุความนั้น ท่านให้นับเริ่มแต่ขณะที่จะอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไปถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องเพื่อให้งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น”

อายุความตามกฎหมายนั้นก็มีกำหนดเวลาที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมูลเหตุแห่งสิทธิเช่น การฟ้องเรียกค่าจ้างต้องฟ้องภายใน 2 ปี การฟ้องคดีในเรื่องลาภมิควรได้ต้องฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่เมื่อรู้ว่าตนมีสิทธิ การฟ้องคดีในเรื่องละเมิดต้องฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมแทน หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด

ลักษณะของบุคคลสิทธิที่ใช้บังคับโดยการฟ้องร้องคดีนี้ ในหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายตั้งแต่ดั้งเดิมแล้ว โดยเรียกว่า “Chooses in Action”

ตามที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปลักษณะของบุคคลสิทธิได้ว่ามีลักษณะดังนี้

- 1) เป็นอำนาจที่เกิดระหว่างบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม หรือนิติบุคคลโดยอำนาจนั้นอาจเกิดจากนิติเหตุ หรือ นิติกรรม
- 2) รูปลักษณะ มูลเหตุ ผล การระงับและการเปลี่ยนมือซึ่งบุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้อง อยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย พ.ศ. 2468 บรรพ 2 เรื่องนี้
- 3) การบังคับใช้สิทธิ ต้องกระทำโดยการดำเนินคดีทางศาล ผู้เป็นเจ้าของไม่อาจบังคับได้ด้วยกำลังหรืออำนาจของตนเอง
- 4) บุคคลสิทธิ หรือ สิทธิเรียกร้อง มีลักษณะเป็นสิทธิที่ใช้ รุกรานหรือบังคับ ไม่ใช่สิทธิในการป้องกัน และผู้เป็นเจ้าของสิทธิต้องใช้บังคับสิทธินั้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดที่เรียกว่า อายุความ ซึ่งอายุความมีระยะเวลาที่ไม่เท่ากันจะสั้นหรือยาวนานอยู่กับลักษณะของมูลเหตุที่ก่อให้เกิดบุคคลสิทธิ หรือสิทธิเรียกร้องนั้นๆ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดตามสมควร หากไม่ใช่สิทธินี้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้เป็นเจ้าของสิทธิก็ต้องเสียสิทธินั้นไป

ลักษณะของบุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นอำนาจที่มีอยู่เหนือบุคคล แต่ก่อนที่จะพิจารณา และเข้าใจถึงลักษณะของทรัพย์สิน ที่มีอยู่ในกฎหมายลักษณะต่างๆ นั้นน่าจะหมายรวมถึงสิทธิเรียกร้องด้วยหรือไม่นั้นควรจะทำให้ความเข้าใจถึงข้อแตกต่างระหว่างบุคคลสิทธิ หรือสิทธิเรียกร้องนั้นกับทรัพย์สินที่เป็นเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินและถูกจัดรวมเป็นทรัพย์สินในความคิดอย่างกว้างด้วย กล่าวคือ

3.3.2.2 ข้อแตกต่างระหว่าง “บุคคลสิทธิ” กับ “ทรัพย์สิน”

Salmond ได้อธิบายความแตกต่างของ “บุคคลสิทธิ” และ “ทรัพย์สินสิทธิ” ดังนี้ ความแตกต่างระหว่างทรัพย์สินกับบุคคลสิทธิตั้งอยู่บนมูลฐานของความแตกต่างกันในความมีอยู่หรือเกิดขึ้นของหน้าที่ที่เกิดติดตามสิทธินั้นมาทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่ขึ้นแก่บุคคลโดยทั่วไป แต่บุคคลสิทธีก่อให้เกิดหน้าที่ขึ้นแก่บุคคลที่รู้ตัวล่วงหน้า และบุคคลสิทธิก็ยังประโยชน์ให้ยกขึ้นต่อสู้ได้กับบุคคลโดยเฉพาะเจาะจงตัวท่านกล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างทรัพย์สินและบุคคลสิทธิเป็นความสำคัญอันหนึ่งในทางกฎหมาย ซึ่งได้ให้ตัวอย่างประกอบคำอธิบายไว้ดังต่อไปนี้ (คำกล่าวของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้กล่าวไว้ว่า) “สิทธิของข้าพเจ้าที่ครอบครองที่ดินของข้าพเจ้าโดยปกติสุขเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เพราะบุคคลทั้งโลกตกอยู่ภายใต้หน้าที่ต่อข้าพเจ้าในการที่จะไม่เข้ารบกวนหรือยุ่งเกี่ยวกับสิทธินั้น แต่ข้าพเจ้าอนุญาตให้ผู้เช่า เช่าที่ดินนั้น สิทธิของข้าพเจ้าที่จะได้รับค่าเช่าจากผู้เช่าเป็นบุคคลสิทธิ เพราะสิทธินั้นยังผลให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้อย่างแท้จริงต่อตัวผู้เช่านั้น”

“ด้วยเหตุผลอย่างเดียวกัน สิทธิของข้าพเจ้าที่จะครอบครองและใช้เงินในกระเป๋าสตางค์ของข้าพเจ้า เป็นทรัพย์สิน แต่สิทธิของข้าพเจ้าที่จะได้รับเงินจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งผู้ที่ยืมเงินนั้นไปเป็นบุคคลสิทธิ แต่ทรัพย์สินประเภทนี้เป็นทรัพย์สินในสังหาริมทรัพย์

ข้าพเจ้ามีทรัพย์สินต่อสู้บุคคลทุกๆ คน ที่จะไม่ให้บุคคลเหล่านั้นทำอันตรายต่อเสรีภาพ หรือชื่อเสียงของข้าพเจ้า”

3.3.2.3 การโอนสิทธิเรียกร้อง

สิทธิเรียกร้องนั้นสามารถโอนกันได้จึงขออธิบายถึงความหมายการโอนสิทธิเรียกร้องดังนี้

การโอนสิทธิเรียกร้องหมายถึงการโอนซึ่งบุคคลสิทธิไปยังบุคคลอื่น ไม่ว่าการโอนนั้นจะทำในลักษณะซื้อขายสินค้าเพื่อหวังผลกำไร การให้โดยเสน่หา หรือการโอนเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องเป็นการโอนเฉพาะสิทธิ ส่วนหน้าที่มิได้โอนไปด้วย หากมีการโอนหน้าที่ด้วยจะเข้าลักษณะของการแปลงหนี้ใหม่

การโอนสิทธิเรียกร้องที่ได้นำมาศึกษาและวิเคราะห์ปัญหานี้เป็นเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องขณะยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งจะมีผลระหว่างที่ผู้โอนมีชีวิต¹⁸ (inter vivos) ไม่ใช่การโอนสิทธิอันจะเกิดผลเมื่อตาย (mortis causa) ซึ่งกฎหมายแพ่งไทยได้มีบัญญัติไว้เฉพาะในบรรพ 6 เรื่องมรดก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ

มาตรา 1599 เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

¹⁸ เสนีย์ ปราโมช. (น.ศ.). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2. หน้า 1239.

ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น มาตรา 1600 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ เว้น แต่ ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวผู้ตายโดยแท้

จากหลักในสองมาตราข้างต้นจะเห็นว่า การโอนสิทธิเมื่อตายเป็นการโอนสิทธิ ต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกของผู้ตายโอนให้แก่ทายาท การโอนสิทธิเมื่อตายจะเป็นผลขึ้นตามที่ กฎหมายกำหนด การโอนจะเป็นผลเนื่องจากการตายของเจ้ามรดก มิใช่เกิดจากการแสดงเจตนาของ เจ้ามรดกและทายาท การโอนสิทธิเมื่อตายนี้นายาทรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของเจ้ามรดก แต่ทายาท ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดให้แก่ตนตามที่บัญญัติในมาตรา 1601 อย่างไรก็ดีการ โอนสิทธิเมื่อตายก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่โดยสภาพหรือโดยเจตนาที่กำหนดไว้จะต้องระงับไปเมื่อเจ้า มรดกตาย การโอนสิทธิเมื่อตายอาจเป็นผลโดยการทำนิติกรรมที่เรียกว่า “พินัยกรรม” ตามที่บัญญัติ ในมาตรา 1682 กล่าวคือ

“เมื่อพินัยกรรมทำขึ้นเป็นการปลดหนี้ หรือโอนสิทธิเรียกร้อง พินัยกรรมนั้นมี ผลเพียงจำนวนซึ่งคงค้างชำระอยู่ในเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมจะกำหนดไว้ เป็นอย่างอื่น ถ้ามีเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ที่ปลดให้ หรือสิทธิเรียกร้องที่โอนไปนั้นก็ให้ส่ง มอบแก่ผู้รับพินัยกรรม และให้ใช้มาตรา 303 ถึง 313,340 แห่งประมวลกฎหมายอย่างหนึ่งตาม มาตรานั้นๆ แล้วบุคคลผู้ต้องจัดการตามพินัยกรรม หรือผู้รับพินัยกรรมจะกระทำการหรือ ดำเนินการนั้นๆ แทนผู้ทำพินัยกรรมได้”

การโอนสิทธิเมื่อตายโดยการทำพินัยกรรมให้นายาทหลักกฎหมายเรื่องการโอน สิทธิเรียกร้อง ซึ่งอยู่ในบรรพ 2 มาอนุโลมใช้บังคับด้วย อย่างไรก็ตามการโอนสิทธิเรียกร้องเมื่อตาย เป็นการสืบทอดมรดกโดยผลของกฎหมาย แม้จะมีการทำพินัยกรรม แต่พินัยกรรมนั้นก็จะมีผลเมื่อ เจ้ามรดกตาย แต่การโอนสิทธิเรียกร้องเมื่อยังมีชีวิตอยู่เป็นผลในขณะที่คู่สัญญายังมีชีวิตอยู่ โดยการ แสดงเจตนาโอนหรือยกให้ ซึ่งจะเป็นผลเมื่อปฏิบัติครบถ้วนตามแบบที่กฎหมายกำหนด

สิทธิเรียกร้องประเภทที่โอนได้และโอนไม่ได้

สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายนั้นมีอยู่หลายประเภท แยกตามมูลเหตุที่ทำให้เกิด สิทธิเรียกร้องมีอยู่หลายอย่าง ได้แก่ สัญญา¹⁹ ละเมิด ลากมิกควรได้และจัดการงานนอกสั่ง โดยเฉพาะสัญญานั้นยังแบ่งได้ออกเป็นได้หลายชนิดที่เรียกว่าเอกเทศสัญญา เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น นอกนั้นยังอาจเกิดจากสัญญาชนิดพิเศษที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติลักษณะ ไว้อีก ส่วนมูลเหตุอื่นที่ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องนอกจากสัญญาเกิดจากผลของกฎหมาย ซึ่งไม่ได้เกิด

¹⁹ แหล่งเดิม. หน้า 1240.

จากเจตนาที่จะเข้าผูกพันกันของกลุ่มดังเช่นเรื่องสัญญาสิทธิเรียกร้องที่กล่าวมานั้นมิใช่ทุกประเภทที่จะโอนกันได้ เพราะกฎหมายได้กำหนดหลักในเรื่องนี้ไว้ดังนี้

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 บัญญัติไว้ว่า “สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นแต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้”

ความที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ใช่บังคับ หากกลุ่มได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นนี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต”

ในกฎหมายแพ่งของอังกฤษ สิทธิเรียกร้องที่สามารถ²⁰ โอนได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในการฟ้องคดีเพื่อบังคับชำระหนี้หรือบังคับตามสัญญาที่เรียกว่า “Chose in Action” ซึ่งมีความหมายว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินที่สามารถเรียกร้องหรือบังคับชำระหนี้โดยการฟ้องคดี ไม่ใช่โดยการครอบครองตัววัตถุ” แต่สิทธิเรียกร้องอันเกิดแต่สัญญาที่มุ่งหมายในคุณสมบัติของคู่สัญญาเป็นสำคัญไม่อาจโอนได้ และภาระหน้าที่ตามสัญญานั้นก็ไม่อาจโอนได้โดยปราศจากความยินยอมของคู่สัญญา

ข้อยกเว้นการโอนสิทธิเรียกร้อง

จากหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 303 และมาตรา 304 ข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าสิทธิเรียกร้องทั่วไปย่อมโอนกันได้ นอกจากจะเข้าหลักยกเว้นดังนี้

1) สิทธิเรียกร้องนั้นสภาพแห่ง²¹ นี้ไม่เปิดช่องให้โอนได้ หมายถึงนี้เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องนั้นจะต้องใช้เฉพาะเจ้าหนี้ลูกหนี้เดิม จะชำระให้คนอื่นไม่ได้ทั้งนี้ไม่น่าจะหมายความว่าถึงคุณสมบัติของบุคคลเป็นสำคัญเช่นในเรื่องเช่า แม้คุณสมบัติของผู้เช่าจะเป็นสาระสำคัญ แต่ถ้าผู้ให้เช่ายินยอมก็โอนสิทธิกันได้ หรือในเรื่องการเช่าเป็นหุ้นส่วน แม้จะเป็นการอาศัยความไว้วางใจส่วนตัวแต่ก็ยังสามารถชักนำคนอื่นเข้ามาถือหุ้นได้ ดังนั้น กรณีสภาพแห่งนี้ไม่เปิดช่องให้โอนได้น่าจะเป็นกรณีที่แม้กลุ่มที่เกี่ยวข้องจะได้ยินยอมก็ยังโอนไม่ได้ เช่น สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ได้แก่ ค่าเสียโฉม ค่าทำขวัญหรือ ค่าสินไหมทดแทน แก่หญิงที่ถูกกระทำผิดอาญาเป็นทรงศีลธรรมแก่ตนเอง ซึ่งสิทธิเรียกร้องเหล่านี้ไม่สามารถโอนกันไม่ได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 446 หรือ สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีกับภริยาและระหว่างบิดามารดากับบุตร ตามที่บัญญัติ ใน

²⁰ O.R. Marshall. *The Assignment of Choses in Action*. p. 290.

²¹ เสนีย์ ปราโมช. เล่มเดิม. หน้า 1242.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 มาตรา 1563 และมาตรา 1564 สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิเฉพาะตัว และสามารถสิ้นสุดลงเนื่องจากความตายของเจ้าของสิทธิ จึงโอนให้บุคคลอื่นไม่ได้

2) คู่กรณีแห่งสิทธิเรียกร้องแสดงเจตนา²²ห้ามโอนไว้ คือเป็นกรณีที่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้แสดงเจตนากันไว้ตั้งแต่ครั้งแรกเริ่มแรกที่มีหนี้เกิดขึ้นห้ามมิให้มีการโอนสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นเนื่องจากสิทธิเรียกร้องเป็นความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล ดังนั้น หากคู่กรณีจะแสดงเจตนาไม่ต้องการให้เปลี่ยนมือก็ย่อมได้ แต่ถ้ามีการโอนโดยฝ่าฝืนไปก็ไม้อาจยกข้อตกลงห้ามโอนนั้น เรื่องการแสดงเจตนาห้ามโอนนั้น ถ้ามีระบุไว้แจ้งชัดในสัญญาจะไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่มีข้อตกลงห้ามโอนไว้แจ้งชัด ก็จำเป็นต้องพิจารณาว่าเป็นเรื่องมุ่งหมาย

คุณสมบัติส่วนตัวบุคคลตามที่กฎหมายระบุไว้หรือไม่กล่าวคือกฎหมายกำหนดไว้ว่าสัญญาประเภทนั้นคู่สัญญาจะโอนสิทธิไม่ได้เว้นแต่จะตกลงกันไว้ โดยเฉพาะเป็นพิเศษในสัญญานั้น เช่น สัญญาเช่าทรัพย์ตามมาตรา 544 สัญญาจ้างแรงงาน ตามมาตรา 577 สัญญาจ้างทำของตามมาตรา 606 เป็นต้นดังนั้น ถ้าหากเป็นสัญญาเหล่านี้ ย่อมถือได้ว่ามีการแสดงเจตนาห้ามโอนโดยปริยาย ตามที่คำพิพากษาฎีกาวางหลังไว้ดังนี้คือคำพิพากษาฎีกาที่ 935/2508 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 544 ย่อมเป็นหลักอยู่ว่าสิทธิเรียกร้องที่จะได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ต่อทรัพย์สินที่เช่าต่อผู้ให้เช่านั้นเป็นสิทธิเฉพาะตัวผู้เช่าเท่านั้นจะโอนแบ่งตามกฎหมายครอบครองมรดกก็ดี ตามนิติกรรมก็ดี ถ้ามิได้มีข้อตกลงไว้ในสัญญาเช่าหรือมิได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าแล้ว ก็เป็นอันว่าจะโอนแบ่งไปยังบุคคลภายนอกแม้จะเป็นสามีหรือทายาทของผู้เช่าไม่ได้และในตามเรื่องที่กฎหมายระบุไว้นี้ บุคคลภายนอกจะอ้างความสุจริตของตนมาใช้อ้างว่าไม่ทราบถึงเรื่องห้ามโอนย่อมไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดไว้ และผู้รับโอนจำต้องตรวจดูให้แน่ชัดจนว่ามีข้อตกลงให้โอนสิทธิได้หรือไม่

3) สิทธิเรียกร้องที่ศาลสั่งยึดไม่ได้ตามกฎหมาย²³หมายยอมโอนไม่ได้ หมายถึง สิทธิเรียกร้องที่กฎหมายระบุว่ามิอาจยึดได้ก็ต้องห้ามโอนด้วย เพื่อรักษาไว้เป็นสิทธิของเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเพื่อลูกหนี้เป็นผู้ใช้สิทธิโดยเฉพาะส่วนตัว เช่น สิทธิถอนทรัพย์ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 335 สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598 นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 268 ได้บัญญัติประเภทของสิทธิเรียกร้องร้องที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีอันได้แก่

²² แหล่งเดิม. หน้า 1243.

²³ แหล่งเดิม. หน้า 1244.

- เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราวๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร
- เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล และเงินสงเคราะห์หรือบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น
- เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงานนอกจากที่กล่าวไว้ใน (2) ที่นายจ้างจ่ายให้บุคคลเหล่านั้นหรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร
- เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่น เป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินฌาปนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร

สิทธิเรียกร้องเหล่านี้ แม้เจ้าของสิทธิจะยินยอมให้โอนก็ไม้อาจมีผลเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย แต่ถ้าวินิจฉัยให้เจ้าของสิทธิได้รับเงินตามสิทธิดังกล่าวมาแล้วค่อยโอนก็ไม่ใช่การโอนสิทธิเรียกร้อง เพราะขาดจากสภาพของการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแล้ว

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องประเภทที่โอนได้และโอนไม่ได้ ส่วนใหญ่จะมีขึ้นเกี่ยวกับกรณีที่คู่กรณีแสดงเจตนาห้ามโอนไว้ เพราะในเรื่องสิทธิเรียกร้องที่ไม่อาจโอนให้หนี้ได้ เพราะสภาพแห่งสิทธิไม่เปิดช่องก็ดี หรือเพราะสิทธิเรียกร้องนั้นไม่อาจยึดได้ตามกฎหมายก็ดี ล้วนแต่เป็นหลักที่กฎหมายกำหนดไว้แน่ชัดถึงลักษณะของสิทธิที่ไม่อาจโอนได้หากมีการตกลงโอนสิทธิเรียกร้องเหล่านั้น ก็เป็นอันโมฆะไม่อาจใช้บังคับได้เพราะขัดต่อกฎหมาย จึงไม่มีปัญหาเกิดขึ้นให้สงสัย แต่ในกรณีการห้ามโอนเพราะคู่กรณีแสดงเจตนาห้ามโอนไว้ มักจะมีปัญหาหรือข้อโต้แย้งมาก เพราะเกี่ยวข้องกับการแสดงเจตนาในสัญญาลักษณะของสัญญา ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าการแสดงเจตนาต่างๆ เป็นการแสดงเจตนาห้ามโอนหรือไม่ แต่การแสดงเจตนาทั่วไปไม่อาจใช้บังคับบุคคลภายนอกผู้สุจริตได้ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่น่าพิจารณาคือ กรณีที่รูปแบบของสัญญานั้นเป็นที่น่าสงสัยว่ามีคู่กรณีเดิมหรือไม่

3.3.2.4 ความหมายของการสละสิทธิเรียกร้อง

การสละสิทธิเรียกร้องหมายถึงการปลดหนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การสละสิทธิ หมายความว่า การแสดงเจตนาปลดหนี้ให้ เมื่อเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 340 เรื่อง ปลดหนี้ บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ท่านว่าหนี้นั้นก็อันระงับสิ้นไป”

ถ้าหนี้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การปลดหนี้ต้องทำเป็นหนังสือด้วยหรือต้องเวนคืน เอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้หรือขีดฆ่า เอกสารนั้นเสีย การสละสิทธิใน

กรณีผู้รับประกันภัยทั้งฝ่ายผู้ละเมิด และผู้รับประกันภัยฝ่ายผู้ถูกละเมิด ตกลงกันสละสิทธิเรียกร้อง ต้องทำเป็นหนังสือ เพราะการประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย ทำเป็นหนังสือ คือ เป็นสัญญา

การปลดหนี้ คือการที่เจ้าหนี้ปล่อยให้ผู้หนีหลุดพ้นจากภาระหน้าที่ๆ จะต้องชำระหนี้โดยไม่มีค่าตอบแทน เป็นการที่เจ้าหนี้สละสิทธิเรียกร้องหรือการยกหนี้ให้โดยเสนหา ถ้ามีการให้อะไรตอบแทน หรือแลกเปลี่ยนกันก็ไม่ใช่ปลดหนี้ อาจเป็นการแปลงหนี้ใหม่หักกลบลบหนี้ หรือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้เดิมก็ได้

การปลดหนี้โดยแท้นั้น เจ้าหนี้ประกาศว่าหนี้เป็นอันระงับไปหรือปลดหนี้ ให้โดยถือเสมือนหนึ่งว่ามีการชำระหนี้ มีผลให้ผู้หนีพ้นจากหนี้ เพราะไม่มีหนี้แล้ว

การปล่อยลูกหนี้ให้พ้นจากหนี้เป็นการส่วนตัว ทำให้ลูกหนี้พ้นจากภาระที่จะต้องชำระหนี้ต่อไป มีผลให้หนี้ระงับโดยอ้อมเพราะไม่อาจมีหนี้โดยไม่มีลูกหนี้ ในกรณีถ้ามีลูกหนี้ร่วม การปล่อยให้ผู้หนีหลุดพ้นจากหนี้ หากทำให้หนี้ระงับไม่ เพียงแต่ทำให้ลูกหนี้ผู้นั้นไม่ต้องชำระหนี้เท่านั้น ไม่ทำให้ลูกหนี้ร่วมผู้อื่นพ้นจากหนี้ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม หนี้ระงับไปตามส่วนที่ลูกหนี้ผู้ได้รับการปลดหนี้จะต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นก็ต้องรับผิดชอบชำระหนี้เฉพาะส่วนที่เหลือ

การปลดหนี้โดยปกติเป็นสิทธิของเจ้าหนี้โดยเฉพาะผู้ที่เจ้าหนี้เท่านั้น จึงจะปลดหนี้ได้ แต่ผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ หรือผู้มีอำนาจโดยกฎหมายที่จะทำการแทนเจ้าหนี้ได้ เช่น ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์เป็นต้น ก็ย่อมปลดหนี้ให้การปลดหนี้ต้องทำกับตัวลูกหนี้หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนลูกหนี้

มีผู้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แทนผู้ค้ำประกันร่วมคนหนึ่ง เต็มตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกร้อง จนเจ้าหนี้สละสิทธิต่อผู้ค้ำประกันร่วมคนนั้นแล้ว ย่อมทำให้ผู้ค้ำประกันร่วมอีกคนหนึ่งหลุดพ้นจากหนี้ที่ค้ำประกันร่วมไปด้วยตามมาตรา 340 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 293/2540)

ผู้บังคับการตรวจคนเข้าเมืองมีคำสั่งผ่อนผันไม่ปรับนายประกันตามสัญญาประกันคนต่างด้าว มีผลให้นายประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามสัญญาประกันตามมาตรา 340 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3549/2539)

2) วิธีการปลดหนี้

ตามกฎหมายโรมันวิธีการปลดหนี้²⁴ที่เกิดจากสัญญานั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของสัญญา ถ้าเป็นสัญญาชนิดที่เกิดจากข้อตกลง (CONSENSVAL) การปลดหนี้อาจทำโดยข้อตกลง แต่

²⁴ โสภณ รัตนกร. (2548). คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้. หน้า 505.

ถ้าเป็นหนี้ที่เกิดจากทรัพย์สินสัญญา (REAL CONTRACT) และสัญญาซึ่งมีพิธีการ (STIPULATION) การปลดหนี้จะทำเพียงข้อตกลงธรรมดาไม่พอดังมีพิธีการอย่างอื่นด้วย

สัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องระหว่างผู้รับประกันเป็นการตกลงสมัครใจไม่ใช่สิทธิไต่เบี่ย เอาค่าสินไหมทดแทนจากผู้เอาประกันที่ก่อความเสียหายจากการทำละเมิดโดยบริษัทผู้รับประกันทั้งสองฝ่ายต่างยอมรับของผู้เอาประกันฝ่ายตน โดยไม่คำนึงว่าฝ่ายใดผิดหรือถูก เป็นการสละไม่ใช่สิทธิเรียกร้องหรือปลดหนี้

3.3.3 สถานะของสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยเป็นสัญญา ประนีประนอมยอมความ

การที่บริษัทประกันภัยรวมตัวกัน 71 บริษัท เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2539 ทำเป็นสัญญาสถานะสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยขึ้น โดยเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างบริษัทประกันภัยกับบริษัทประกันภัยด้วยกัน ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงหลักเกณฑ์ของสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 ดังมีรายละเอียดดังนี้

สัญญาประนีประนอมยอมความ เป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 ดังมีรายละเอียดดังนี้

3.3.3.1 สัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย

3.3.3.2 สัญญาประนีประนอมยอมความทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาท²⁵ที่มีอยู่หรือจะมีขึ้นในอนาคต

3.3.3.3 สัญญาประนีประนอมยอมความคู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

3.3.3.4 สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาต่างตอบแทน

3.3.3.5 สัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

3.3.3.1 ต้องมีคู่สัญญา มีคำเสนอสนองตรงกัน หากมีคำเสนอไม่มีคำสนองก็ไม่เป็นสัญญา เช่น บันทึกรที่พนักงานสอบสวนจัดแจ้งข้อความตามคำแจ้งความของฝ่ายผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์ที่แจ้งกล่าวหาจำเลยที่ 1 ว่ากระทำการอันเป็นการละเมิดต่อโจทก์ที่แจ้งกล่าวหาจำเลยที่ 1 ว่ากระทำการอันเป็นละเมิดต่อโจทก์ ทำให้ทรัพย์สินของโจทก์เสียหายแม้ความปรากฏตามบันทึกดังกล่าว นั้นด้วยว่าจำเลยที่ 1 ยอมรับว่าเป็นฝ่ายผิดและยินดีชดเชยค่าเสียหายให้ โดยได้กำหนดเวลานำเงินมาชำระหนี้ไว้ด้วยก็ตามแต่ก็จะเป็นการยอมรับตามข้อสอบถามของพนักงานสอบสวนที่ได้สอบถามจำเลยที่ 1 เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าฝ่ายผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์ได้ตกลงยินยอมตามนั้น

²⁵ มานิตย์ จุมปา. (2551). คำอธิบายสัญญาประนีประนอมยอมความ. หน้า 31.

ด้วยทั้งจำนวนเงินอันเป็นค่าสินไหมทดแทนก็เป็นจำนวนที่ไม่แน่นอนเพียงแต่ระบุไว้โดยประมาณเท่านั้น และที่ว่าคู่กรณีตกลงกันได้ ตามบันทึกตอนท้ายนั้นก็เห็นได้ว่าเป็นเพียงความเข้าใจของพนักงานสอบสวนผู้บันทึกเองเท่านั้นบันทึกดังกล่าวจึงไม่มีลักษณะที่จะประนีประนอมยอมความ อันคู่กรณีประสงค์จะระงับข้อพิพาท ซึ่งมีอยู่แล้วนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันตามความหมายใน ป.พ.พ. มาตรา 850 ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 694/2525)

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเกิดจากการเสนอเองระหว่างระหว่างบริษัทประกันภัยของฝ่ายผู้เอาประกันภัยที่ทำละเมิดกับบริษัทประกันภัยของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง มาตกลงกันที่จะสละสิทธิเรียกร้องในค่าเสียหายที่บริษัทประกันภัยฝ่ายละเมิดได้ช่อมรดให้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง โดยตกลงกันให้บริษัทประกันภัยของผู้เอาประกันฝ่ายละเมิดและบริษัทประกันภัยของคู่กรณี อีกฝ่ายหนึ่งต่างช่อมรดของผู้เอาประกันภัยฝ่ายตน

สัญญาประนีประนอมยอมความ คือสัญญานอกจากมีคู่สัญญาสองฝ่ายแล้วต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ เช่น ทำสัญญายอมความให้ผู้เสียหายเพื่อมิให้ฟ้องร้องคดีอาญาแผ่นดินด้วย นับว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน สัญญานั้นเป็นโมฆะ คำพิพากษาฎีกาที่ 524/2584

สัญญาประนีประนอมยอมความมิเจือปนใจว่าจะจ่ายเงินที่เหลือต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าผู้ขับรถชนสามีโจทก์ไม่มีผลทางอาญานั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นโมฆะ ใช้ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1331/2505)

บุตรจำเลยขับรถจักรยานยนต์ชนบุตรโจทก์ ได้รับบาดเจ็บสาหัสโจทก์จำเลยจึงได้ทำสัญญาป้องกันโดยฝ่ายจำเลยยอมชดเชยค่าเสียหายทั้งสิ้น ฝ่ายโจทก์ไม่เอาความผิดในคดีอาญาดังนี้วัตถุประสงค์ของสัญญามีผลเท่ากับตกลงให้ระงับคดีอาญาแผ่นดิน เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนสัญญาจึงตกเป็นโมฆะคำพิพากษาฎีกาที่ 1730/2513)

2) คู่สัญญาต้องมีความสามารถในการทำสัญญา

คู่สัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถในการทำนิติกรรม เช่น เป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 1574 (12) บัญญัติว่าการประนีประนอมยอมความอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำได้จะต้องขออนุญาตจากศาลก่อนซึ่งต่างจากหลักทั่วไปที่ใช้อำนาจปกครองสามารถทำนิติกรรม สัญญาแทนผู้เยาว์ได้ อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้มีปัญหาว่าถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองทำการประนีประนอมยอมความอันเกี่ยวกับ

ทรัพย์สินของผู้เยาว์ โดยมีได้รับอนุญาตจากศาลก่อน สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นจะมีผลอย่างไร

3) การแสดงเจตนาของคู่สัญญาต้องไม่บกพร่อง

การแสดงเจตนาของคู่สัญญาประนีประนอมยอมความต้องไม่ตกเป็น โฆษะหรือ โฆษะเช่นต้องไม่สำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรมไม่สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเช่นที่ดินมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของ 3 โฉนดจำเลยตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความยกที่ดิน โฉนดที่มีเนื้อที่มากที่สุดให้แก่บิดา โจทก์ โดยลงชื่อโจทก์ทั้งสี่เป็นผู้รับทนายความ ผู้เขียนสัญญาแต่ภาพถ่ายหน้าโฉนด ไม่ได้ดูสารบัญจดทะเบียนเข้าใจว่าเป็นโฉนดที่ 2600 มีเนื้อที่มากที่สุดจึงได้เขียนสัญญาประนีประนอมยอมความไปตามนั้น

จำเลยโฉนดและเนื้อที่ทั้งสามแปลงไม่ได้เข้าใจว่าทนายความลงเลขโฉนดที่ดิน 2598 มีเนื้อที่มากที่สุด ดังนั้นการที่จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความยกที่ดินโฉนดที่ดินที่ 2600 ให้แก่โจทก์ทั้งสี่เป็นการสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวจึงเป็น โฆษะตาม ป.พ.พ.มาตรา 119(คำพิพากษาฎีกาที่ 2516/2519) ที่การทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันทั้งฝ่ายผู้เอาประกันและของคู่กรณีอีกฝ่ายเป็นการตกลงที่มีวัตถุประสงค์ชอบด้วยกฎหมาย และบริษัทประกันทั้งสองฝ่ายดังกล่าวข้างต้นเป็นนิติบุคคลมีความสามารถในการทำสัญญา

3.3.3.2 สัญญาประนีประนอมยอมความทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้น สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมีขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทนี้หมายถึงข้อได้เถียงหรือโต้แย้งระหว่างคู่กรณีซึ่งไม่สามารถตกลงกันได้

ข้อพิพาทนี้มีอยู่ 2 กรณี

1. ข้อพิพาทซึ่งมีอยู่

หมายความว่า คู่กรณีมีข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วประสงค์จะระงับข้อพิพาทนั้นจึงมาตกลงประนีประนอมยอมความกัน เช่น โจทก์ทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์ส่งขายของให้จำเลยหาอุปกรณ์ในการทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์อื่นใดไม่ดี จำเลยจะจัดหาหรือมอบเงินให้โจทก์จัดซื้อแต่ละครั้งที่โจทก์รับเงินหรืออุปกรณ์จากจำเลย จำเลยส่งเฟอร์นิเจอร์ให้โจทก์จำเลยจะจดลงไว้ในสมุดแล้วมอบให้โจทก์ยึดถือไว้ ต่อมาต่างได้เถียงกันว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหนี้ตนอยู่ จึงได้มีการคิดบัญชีกันต่อหน้าพนักงานสอบสวนจากสมุดดังกล่าวแล้วพนักงานสอบสวนบันทึกไว้ว่า โจทก์เป็นหนี้จำเลยอยู่ 11,626 บาท โดยมีการปิดเศษทั้งโจทก์ จำเลย ลงชื่อไว้ดังนี้ เป็นเรื่องที่โจทก์จำเลยประสงค์จะระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับหนี้สินที่ยังตกลงกันไม่ได้ให้เสร็จสิ้นไปโดยโจทก์ยอมรับว่าเป็นหนี้ และจำเลยยอมให้เป็นไปตามบัญชีที่บันทึกไว้ และนำมาคิดจำนวนเงินที่ติดค้างให้เป็นการแน่นอนกับยอมติด

เศษเงินที่โจทก์เป็นหนี้คือการผ่อนผันให้แก่กันจึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ (คำพิพากษาฎีกา 2460/2517 ประชุมใหญ่)

2. ข้อพิพาทจะมีขึ้น

ข้อพิพาทที่คู่กรณีได้มาตกลงกัน แต่มิได้ตกลงจนทำให้ข้อพิพาทนั้นเสร็จไปหรือไม่ได้ตกลงกัน เช่น นี้ก็ไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น

ข้อตกลงระหว่างโจทก์ จำเลย ในรายงานการประจำวันธุรการว่าจำเลยตกลงออกเงินค่าซ่อมรถยนต์บรรทุกคันที่ถูกชนและออกเงินค่ารักษาพยาบาลให้ ส.ผู้ขับขี่ยานยนต์นั้น ไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความให้เสร็จสิ้นไปทีเดียว เพราะไม่มีรายละเอียดหรือข้อตกลงที่แน่นอนอันปราศจากการโต้แย้งและไม่มีข้อความว่าโจทก์ไม่คิดใจเรียกร้องอะไรจากจำเลยอีก อันแสดงให้เห็นว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน จึงไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850 จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยในมูลละเมิดได้ ข้อตกลงระหว่างโจทก์ จำเลย ในรายงานประจำวันธุรการจำเลยว่า จำเลยตกลงออกเงินค่าซ่อมรถยนต์บรรทุกคันที่ถูกชนและออกเงินค่ารักษาพยาบาลให้ ส.ผู้ขับขี่ยานยนต์นั้น ไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความให้เสร็จสิ้นไปทีเดียวเพราะไม่มีรายละเอียดหรือข้อตกลงที่แน่นอนอันปราศจากการโต้แย้งและข้อความว่าโจทก์ไม่คิดใจเรียกร้องอะไรจากจำเลยอีก อันจะแสดงให้เห็นว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างผ่อนผันให้แก่กัน จึงไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850 โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยในมูลละเมิดได้

บันทึกตกลงค่าเสียหายระหว่างโจทก์ ซึ่งเป็นผู้เสียหายกับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนายจ้างของผู้กระทำละเมิดระบุว่าจำเลยที่ 1 ยินยอมตามที่โจทก์เรียกร้องโดยจะมอบหมายให้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยค่าจุนรถยนต์คันเกิดเหตุที่ชนรถยนต์ของโจทก์เป็นผู้นำรถยนต์ของโจทก์ไปซ่อมให้อยู่ในสภาพเดิม ข้อตกลงดังกล่าวไม่มีการตกลงเกี่ยวกับเงินค่าซ่อมไว้เป็นที่แน่นอนและจำเลยไม่ได้ร่วมตกลงด้วยจึงไม่แน่ว่าจำเลยที่ 2 จะยอมซ่อมรถยนต์โจทก์หรือไม่เพียงใด ย่อมถือไม่ได้ว่าเป็นข้อตกลงระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไปด้วยต่างยอมผ่อนผันแก่กันจึงไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ มูลหนี้ละเมิดจึงไม่ระงับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 7150/2539)

²⁶เจ้าของรถยนต์ตกลงกันในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีหลังเกิดเหตุรถยนต์ชนกันว่า “เจ้าของรถต่างไม่คิดใจค่าเสียหาย” จะนำไปซ่อมเองเพราะมีประกันภัยไว้ แสดงว่าเจ้าของรถยนต์ยังมีความประสงค์ที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน โดยให้ผู้รับประกันภัยเป็นผู้รับผิดชอบข้อตกลงดังกล่าวไม่ทำให้การชดเชยค่าสินไหมทดแทนสิ้นสุดลง จึงไม่เป็นข้อตกลงใน

²⁶ แหล่งเดิม. หน้า 42-43.

การระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไปด้วยต่างยอมผ่อนให้แก้กันตามลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความ เมื่อผู้รับประกันภัยรถยนต์คันที่เสียหายได้ซ่อมรถยนต์อันเป็นการใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เสียหายในอันที่จะเรียกร้องให้ฝ่ายผู้ทำละเมิดชดเชยค่าเสียหายได้จึงมีอำนาจฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4445/2528)

รายงานประจำวันของสถานีตำรวจที่จำเลยที่1 ยินดีชดเชยค่าเสียหายที่จับรถชนรถของโจทก์ที่2 ไม่เป็นสัญญาการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้เสร็จสิ้นไปทีเดียว ยังมีเงื่อนไขให้ไปตกลงค่าเสียหายกับจำเลยที่3 ผู้รับประกันภัยจึงมิใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ สิทธิฟ้องร้องในมูลละเมิดยังไม่ระงับไป

สำเนารายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีมีข้อความเพียงว่าจำเลยที่2 ยินยอมชดเชยค่าซ่อมรถตามที่โจทก์เรียกร้อง คู่กรณีไม่ใส่ใจดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยที่2 เพื่อให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับเท่านั้น ส่วนข้อความยินยอมรับผิดชอบชดเชยค่าซ่อมรถนั้น ไม่มีรายละเอียดหรือข้อตกลงที่แน่นอนเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ต้องชำระและวิธีการชำระอันจำทำให้ปราศจากการโต้แย้งกันอีก ข้อความในสำเนารายงานดังกล่าวมิใช่เป็นการระงับข้อพิพาทในมูลละเมิดจึงมิใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ อันทำให้จำเลยที่1 ซึ่งเป็นนายจ้างหลุดพ้นในความรับผิดชอบในมูลละเมิด

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยของฝ่ายผู้เอาประกันภัยที่ทำละเมิดและบริษัทประกันภัยของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ตกลงระงับข้อพิพาทที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่บริษัทประกันภัยของผู้เอาประกันภัยฝ่ายละเมิดไม่ต้องซ่อมรถให้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งและสละสิทธิเรียกร้องในค่าเสียหายโดยบริษัทประกันภัยแต่ละฝ่ายต่างซ่อมรถของผู้เอาประกันภัยฝ่ายตนเป็นการระงับข้อพิพาทในเรื่องในเรื่องการเรียกค่าเสียหายให้เสร็จสิ้น

3.3.3.3 คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผัน²⁷ให้แก้กัน

ลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก้กันนี้สืบเนื่องมาจากลักษณะประการที่2 ของสัญญาประนีประนอมยอมความที่จะต้องเป็นการระงับข้อพิพาท โดยการที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก้กันนี้ เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของสัญญาประนีประนอมยอมความ การยอมผ่อนผันให้แก้กันนี้หมายความว่าคู่สัญญาซึ่งมีข้อพิพาทกันอยู่ต่างสละสิทธิเรียกร้องของตนเองที่มีอยู่แล้วผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หากเป็นกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียวยอมผ่อนผันให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเช่นนี้ไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ ที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก้กัน

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 47-54.

โจทก์แจ้งยอดจำนวนหนี้ที่จำเลยเป็นคู่หนี้อยู่ และจะให้ทนายฟ้องเรียกจากจำเลย โดยทนายได้แสดงใบแต่งตั้งทนายของบริษัทโจทก์ให้ดูด้วย จำเลยจึงได้ขอร้องอย่าให้ฟ้อง ต่อมาจึงได้ทำหนังสือประนีประนอมยอมความว่า ลูกหนี้สละสิทธิที่จะฟ้องเรียกหนี้สินจากเจ้าหนี้ตามที่เคยให้ทนายทวงถามมา และรับว่าค้างชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ 30,574.56 บาท ในตอนท้ายลงชื่อลูกหนี้กับลงชื่อโจทก์ ดังนี้คือได้ว่าเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันตาม ป.พ.พ. มาตรา 850 (คำพิพากษาฎีกาที่ 308/2509)

โจทก์จ้างจำเลยร่วมชุดคิด ซึ่งถ้าผิดสัญญาโจทก์มีสิทธิเลิกสัญญาและรับมัดจำได้ จำเลยเป็นผู้ค้าประกันการชำระมัดจำของจำเลยร่วมต่อมาโจทก์บอกเลิกสัญญากับจำเลยร่วม แต่หลังจากนั้นโจทก์มีหนังสือขอให้จำเลยร่วมเกลี้ยดินที่กองไว้ให้ไ้ระดับที่กำหนดให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุด โดยจะพิจารณาจ่ายเงินที่ค้างให้จำเลยร่วมต่อไป และให้จำเลยร่วมจัดการต่ออายุสัญญาค้าประกันเดิมไปจนกว่าจะเกลี้ยดินเสร็จ ดังนี้แสดงว่าโจทก์กลับมีนิติสัมพันธ์กับจำเลยร่วมอีกโดยยอมพิจารณาจ่ายเงินที่ค้างแก่จำเลยร่วมและยอมผ่อนผันไม่รับมัดจำ บ้านที่ของจำเลยร่วมกับเจ้าหน้าทีของโจทก์ตามคำขอของโจทก์ที่ว่าจำเลยร่วมจะเกลี้ยดินให้แล้วเสร็จอย่างช้า 25 วัน ถ้าทำไม่เสร็จตามที่กำหนดโจทก์จะริบเงินมัดจำ จึงแสดงว่าโจทก์สละสิทธิมัดจำเลยสัญญาเดิมเป็นการผ่อนผันให้แก่กันตามลักษณะประนีประนอมยอมความ (คำพิพากษาฎีกา 1609-1610/2509)

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยของผู้เอาประกันภัยฝ่ายทำละเมิดและบริษัทประกันภัยของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันให้โดยบริษัทประกันภัยของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันใหม่โดยบริษัทประกันภัยของผู้เอาประกันภัย ฝ่ายละเมิดและบริษัทประกันภัยของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ก็ย่อมรลให้แก่คู่กรณีฝ่ายตนโดยไม่คำนึงว่าความผิดเกิดจากฝ่ายใด

3.3.3.4 สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาต่างตอบแทน²⁸

สัญญาประนีประนอมยอมความทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับสิ้นไปแล้วผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งแต่ละฝ่ายมีสิทธิดังที่มาตรา 852 บัญญัติว่าผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้อง ซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้น ระงับสิ้นไปและทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน เช่นนี้สัญญาประนีประนอมยอมความจึงเป็นสัญญาต่างตอบแทน

ชายมีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว ทำบันทึกไว้ที่สถานีตำรวจในรายงานประจำวันกับหญิงที่อยู่กินด้วยกัน โดยไม่จดทะเบียนสมรสเมื่อเลิกการอยู่กินร่วมกันชายยอม

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 55-59.

จ่ายเงินแก่หญิง 40,000 บาท ภายใน 15 วัน เป็นค่าเลี้ยงดู บันทึกรึ้นนี้ไม่ใช่ให้โดยเสน่หา แต่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาศาลฎีกา 125/2521)

3.3.3.5 สัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ²⁹

สัญญาประนีประนอมยอมความกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของสัญญาไว้ว่า จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน หากแต่กฎหมายกำหนดไว้แต่เพียงว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับกันได้

สัญญาประนีประนอมยอมความมีข้อความว่า ส. ยินยอมชดใช้ค่าเสียหายโดยซ่อมแซมรถให้ อ. ว. ไม่คิดใจดำเนินคดีแก่ ส. โดยมีจำเลย ซึ่งเป็นเจ้าของรถ และเป็นนายจ้าง ส. ตกกลงยินยอมซ่อมแซมรถแล้ว ดังนี้แม้จำเลยลงลายมือชื่อเป็นพยานในสัญญา ย่อมถือได้ว่าจำเลยยินยอมตกลงรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่ ว. ตามข้อความในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นด้วย

โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยผู้รับช่วงสิทธิไม่ได้นำสืบแจ้งชัดว่าจำเลยเป็นฝ่ายขับรถชน โดยประมาณเกินกว่า ๑๐. การที่พนักงานสอบสวนทำเป็นบันทึกรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีนี้แต่เพียงเพื่อเปรียบเทียบปรับทั้งจำเลย และ ว. แต่เมื่อเอกสารนั้นมีข้อตกลงกันให้ต่างคนต่างซ่อมรถยนต์ที่เสียหาย โดยที่ขณะนั้นเจ้าของรถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัยไม่ได้คัดค้าน แสดงว่าเหตุเกิดจากความประมาทของจำเลยและ ว. ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จึงได้มีการตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน โดยการสละสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่จะพึงมีต่อกัน จึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นผลให้มูลละเมิดซึ่งมีอยู่ระงับสิ้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850-852 เท่ากับเจ้าของรถยนต์แสดงออกหรือยอมให้ ว. แสดงออกว่า ว. เป็นตัวแทนในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลย ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริตตามมาตรา 821 ส่วนที่มีการทำรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีขึ้นอีกฉบับหนึ่งในภายหลัง เมื่อจำเลยและเจ้าของรถยนต์ไม่ได้เจตนา ที่จะผูกพันกันตามที่ทำบันทึกไว้จึงไม่มีผลบังคับและไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์ของสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำไว้ก่อน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบในมูลละเมิดที่ระงับสิ้นไปแล้ว ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1892/2538)

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเป็นสัญญาต่างตอบแทน โดย บริษัทประกันภัยของผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกละเมิด และบริษัทประกันภัยของคู่กรณีอีกฝ่าย ต่างไม่เรียกค่าเสียหายจากกันและกัน โดยต่างฝ่ายต่างซ่อมรถให้แก่ผู้เอาประกันภัยฝ่ายตน โดยไม่คำนึงว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก และไม่คำนึงว่าค่าเสียหายที่แต่ละฝ่ายได้รับจะมากหรือน้อยกว่ากัน

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 61-72.

จึงเป็นสัญญาต่างตอบแทน และการที่บริษัทรับประกันภัยรวมกันทั้งหมด 71 บริษัท มาตกลงร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร ถือว่ามีการทำหลักฐานเป็นหนังสือแล้วสัญญาประนีประนอมยอมความเกิดขึ้นแล้ว

3.3.4 ลักษณะของการรับช่วงสิทธิ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้คำอธิบายว่ารับช่วงสิทธิคืออะไรโดยตรง มาตรา 226 ซึ่งเป็นมาตราแรกของเรื่องนี้ก็บัญญัติไว้เพียงคำว่า “บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่ใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้ก็ได้ในนามของตนเอง” ซึ่งเป็นการกล่าวถึงผลของรับช่วงสิทธิ แต่จากการพิเคราะห์จากบทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 226, 227, 229, 230 พอจะกล่าวได้ว่าการรับช่วงสิทธิมีลักษณะทั่วไปดังนี้

1) รับช่วงสิทธิเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย มิใช่เจตนาของคู่กรณีผู้เกี่ยวข้อง

กฎหมายของประเทศไทยในเรื่องนี้ยอมให้มีได้เฉพาะรับช่วงโดยบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น ดังที่มาตรา 229 บัญญัติว่า “การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย” ส่วนกรณีของการโอนสิทธิเรียกร้อง หรือการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ นั้น แม้จะมีผลให้ผู้อื่นเข้าใช้สิทธิของเจ้าหนี้ทำนองเดียวกับรับช่วงสิทธิ ก็หาใช่เป็นการรับช่วงสิทธิไม่ เพราะเป็นเรื่องที่เกิดจากเจตนา ขึ้นอยู่กับความยินยอมพร้อมใจของคู่กรณี ประสงค์จะให้มีความตามนั้นหรือไม่ นอกจากนั้นผลทางกฎหมายของรับช่วงสิทธิก็แตกต่างจากการโอนสิทธิเรียกร้องหรือแปลงหนี้ใหม่ โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ด้วย กล่าวคือ บุคคลผู้จะชำระหนี้เพื่อรับช่วงสิทธิก็จะต้องเป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ มิใช่ว่าใครๆ ก็เข้ารับช่วงสิทธิได้ดังกรณีของโอนสิทธิเรียกร้องหรือเข้าทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่

ตามกฎหมายโรมันผู้ชำระหนี้จะได้รับช่วงสิทธิก็ต่อเมื่อได้แจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหนี้ในตอนชำระหนี้ เว้นในแต่กรณีเช่นกรณีตัวเงิน จึงจะมีการรับช่วงสิทธิโดยผลของกฎหมาย แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายทุกกรณี โดยผู้ชำระหนี้หาต้องแจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหนี้ไม่

2) การรับช่วงสิทธิมิได้เฉพาะกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้

กฎหมายได้บัญญัติถึงกรณีของรับช่วงสิทธิไว้เป็นการทั่วไปในมาตรา 227, 229 และ 230 และมีบัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องลูกหนี้ร่วมมาตรา 296 ผู้มีสิทธิไต่เบี่ยงในเรื่องละเมิดตามมาตรา 426, 431, 432 ผู้ค้ำประกันตามมาตรา 693-697 ผู้จ้างตามมาตรา 724, 725, 734 ประกันภัยตามมาตรา 880 ผู้รับรางวัลมาตรา 940 ผู้ทรงเช่าตามมาตรา 990 วรรคสอง ผู้ใช้เงินเพื่อแก้หนี้ตามมาตรา 958 เป็นต้น เฉพาะกรณีต่างๆ ที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้นที่จะมีการรับช่วง

สิทธิกันได้ กรณีอื่น ๆ แม้จะมีการชำระหนี้กันอย่างไร ก็ไม่สามารถรับช่วงสิทธิกันได้เช่นกรณีดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 389/2538 ในคดีเรื่องหนึ่ง จำเลยที่ 1 ขับรถโดยประมาทชนรถของโจทก์เสียหาย และลูกจ้างของโจทก์พร้อมกับคู่สมรสซึ่งนั่งมาในรถของโจทก์บาดเจ็บ โจทก์จ่ายค่าพยาบาลให้ลูกจ้างและคู่สมรสตามระเบียบกับสวัสดิการของโจทก์แล้ว ฟ้องโจทก์เรียกค่าเสียหายส่วนที่เป็นค่ารักษาพยาบาลนี้มาด้วย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ไม่มีกฎหมายให้โจทก์ในฐานะนายจ้างมีสิทธิหรือรับช่วงสิทธิจากลูกจ้างและคู่สมรสที่จะมาเรียกค่าพยาบาลที่จ่ายไปคืนจากผู้ละเมิดต่อลูกจ้างและคู่สมรสได้

การรับช่วงสิทธิ³⁰ หมายถึง การที่สองคนเป็นเจ้าของลูกหนี้อยู่ แล้วบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่ง เรียกว่าบุคคลภายนอกได้มาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และโดยผลของกฎหมายคนที่ใช้นี้ก็เข้าสวมตำแหน่งแทนเจ้าหนี้ต่อไป

การรับช่วงสิทธิ กำหนดไว้ใน มาตรา 226 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีใจความว่า บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลาย บรรดาเจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้ นั้น ได้ในนามตนเอง

การที่บุคคลผู้ที่มีส่วนได้เสีย อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดเข้ามาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และมีผลให้บุคคลดังกล่าวเข้าสวมสิทธิทั้งหลายของเจ้าหนี้ที่มีอยู่ในมูลหนี้ นั้นในอันที่จะสามารถเรียกร้องเอากับลูกหนี้แห่งสิทธิ นั้นได้ เป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้โดยผลของกฎหมาย (ต่างกับการโอนสิทธิเรียกร้อง และการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้)

อ้างถึง ก. เป็นเจ้าหนี้ของ ข. ค. เป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมาย เมื่อ ค. ชำระหนี้ให้ ก. ค. เข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ก. ที่จะสามารถเรียกร้องเอากับลูกหนี้ ข.

การรับช่วงสิทธิมีจำกัดอยู่เฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้ในกรณีนี้จะกล่าวถึงเฉพาะ มาตรา 227, 229, 230 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1) กรณีลูกหนี้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 227

เจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ นั้นแล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิ นั้นๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย

มาตรา 227 เป็น กรณีลูกหนี้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 227 มีมูลหนี้ อยู่ 2 หนี้ดังมีรายละเอียด ดังนี้

³⁰ จิต เศรษฐบุตร. (2532). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. หน้า 53.

อ้างถึงมูลหนี้ที่ 1 เป็นหนี้ที่ลูกหนี้เข้ามาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ส่วนมูลหนี้หนี้ที่ 2 เป็นส่วนที่จะมารับสิทธิจากเจ้าหนี้ (ลูกหนี้ในมูลหนี้ที่ 2 เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย) ทั้ง 2 มูลหนี้ มี ก. เป็นเจ้าหนี้คนเดียว (ลูกหนี้ต่างกัน) ลูกหนี้ในมูลหนี้ที่ 1 (ค) ชำระหนี้เพื่อความเสียหายซึ่งตนไม่ได้ก่อให้เกิดขึ้นโดยตรง โดยมีอีกคนหนึ่ง (ลูกหนี้ในมูลหนี้ที่ 2 คือ ข.) เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น แต่ลูกหนี้ ค. มีความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย โดยต้องมีการชำระหนี้ในมูลหนี้ที่ 1 แล้วจึงเข้ารับช่วงสิทธิถ้าเป็นกรณีประกันภัย ตัวอย่างมูลหนี้ที่ 1 สัญญาประกันภัย เจ้าหนี้คือ ก. มูลหนี้ที่ 2 มูลหนี้ละเมิด (ข) ขับรถชนรถของ ก. เสียหาย (ค) เป็นลูกหนี้ในมูลหนี้ที่ 1 มีความผูกพันต้องชำระหนี้ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายซึ่งเกิดจากมูลหนี้ที่ 2 ให้ ก. กรณีลูกหนี้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 227 ถ้าไม่มีมูลหนี้ที่ 1 เพียงแต่มีมูลหนี้ที่ 2 ย่อมจะรับช่วงสิทธิไม่ได้เช่น ก. ไม่ได้เอาประกันภัยกับบริษัท เมื่อ ข. ขับรถชนรถของ ก. เสียหาย- ง. ซึ่งเป็นบิดาของ ก. นารถของ ก. ไปซ่อมและชำระค่าซ่อมให้ ง. จะอ้างมาตรา 227 มารับช่วงสิทธิฟ้อง ข. ให้ชดใช้ค่าซ่อมรถยนต์ไม่ได้

อ้างถึง เช่น ขาวให้แดงยืมรถยนต์ปรากฏว่า ค่าขับรถยนต์มาชนรถยนต์ที่แดงยืมมาเสียหายข้อเท็จจริงปรากฏว่า เหตุเกิดก่อนที่ถึงกำหนดเวลาคืนรถยนต์ที่ยืมโดยแดง (ผู้ยืม) ได้ใช้รถยนต์ที่ยืมด้วยความระมัดระวังอย่างดีแล้ว และได้มีส่วนผิดในการชนครั้งนี้ แดงได้นำรถยนต์ไปซ่อมแซมและจ่ายค่าซ่อมแซมไป แดงไม่มีหน้าที่จะต้องซ่อมรถให้ขาว แดงอ้างเรื่องรับช่วงสิทธิไม่ได้

อ้างถึง ก. เช่าปั้มน้ำมันมาจาก ข. (ผู้ให้เช่า) เพื่อดำเนินกิจการโดยมีข้อตกลงว่า ก. ต้องออกค่าซ่อมแซมอาคารสถานที่ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้น ค. ทำให้หลังคาปั้มน้ำมันเสียหาย เกิดจากความผิคนเพราะขามีบุริมสิทธิ หรือสิทธิจำนำจำนอง (ของ ค) ก. ไม่ได้ผิดแต่ต้องรับผิดชอบเพราะตกลงกับ ข. ไว้ ก. ได้จัดการซ่อมแซมและจ่ายค่าซ่อมแซมให้แก่ ข. แล้ว ก. รับช่วงสิทธิของ ข. มาฟ้อง ค. ให้ชดใช้ค่าซ่อมแซมตามมาตรา 227 ได้

2) กรณีที่มีการชำระหนี้แทนลูกหนี้ตาม มาตรา 229 มี 3 อนุมาตรา ดังมีรายละเอียดดังนี้

การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมายและย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังกล่าวต่อไปนี้คือ

- (1) บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้อยู่เอง และมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งผู้มีสิทธิจะได้รับใช้หนี้ก่อน
- (2) บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด และเอาเงินราคาซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนองทรัพย์นั้นเสร็จไป

(3) บุคคลที่มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสียในการใช้สิทธิและเข้าใช้หนี้

1. มาตรา 229 (1) บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้อยู่เอง และมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้อีกคนหนึ่ง ผู้มีสิทธิจะได้รับใช้หนี้ก่อน

เป็นกรณีที่ลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายคนในมูลหนี้ต่างกัน เจ้าหนี้บางรายมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน เจ้าหนี้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ต้องเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ หรือเจ้าหนี้ที่มีสิทธิจำนองหรือสิทธิจำนำ เจ้าหนี้ที่มีสิทธิลำดับหลังได้เข้าชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิสำคัญก่อนมีผลให้ได้รับช่วงสิทธิในหนี้และหลักประกันที่ลูกหนี้ให้ไว้

หมายเหตุ ถ้าเป็นเจ้าหนี้สามัญด้วยกันที่มีสิทธิเท่ากัน ย่อมไม่อาจรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229³¹ (1) ได้

อ้างถึง ข. กู้เงินนายหนึ่ง ขณะเดียวกัน ข. กู้เงินนายสอง 400,000 บาท โดยเอาที่ดินจำนองไว้เป็นประกันเงินกู้

ถ้านายหนึ่งเข้าชำระหนี้ทั้งหมดในมูลหนี้ B ให้นายสอง นายหนึ่งย่อมเข้ารับช่วงสิทธิในหนี้จำนองที่นายสองมีต่อ นาย ข. ได้

2. มาตรา 229 (2) บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด และเอาเงินราคาซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนองทรัพย์สินนั้นเสร็จไป

บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด และเอาเงินราคาค่าซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนองทรัพย์สินนั้นเสร็จไป การรับช่วงสิทธิ

กรณีมาตรา 229 (2) มีมูลหนี้อยู่ 2 มูลหนี้ มูลหนี้ที่ 1 เป็นมูลหนี้ที่มีการจำนองเหนืออสังหาริมทรัพย์ที่ซื้อขายนั้นมูลหนี้ที่ 2 เป็นหนี้จากการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสัญญาซื้อขาย เป็นทรัพย์สินเดียวกันกับทรัพย์สินที่จำนอง เป็นการซื้อขายแบบติดจำนอง ผู้ซื้อเอาเงินราคาซื้ออสังหาริมทรัพย์ใช้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองทรัพย์สินนั้นหลุดจากการจำนองรายนั้น ผู้ซื้อรับช่วงสิทธิจำนองเหนือทรัพย์สินนั้นมา

อ้างถึง ข. ผู้จำนองเอาที่ดินไปจดทะเบียนจำนองไว้กับ ก. ผู้รับจำนอง บุคคลภายนอก ค. ซื้อทรัพย์สินจำนอง ที่ดินที่จำนองหลุดจากการจำนอง ค. ผู้ซื้อรับช่วงสิทธิจำนองเหนือทรัพย์สินนั้นมา

3. มาตรา 229 (3) กรณีบุคคลที่มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นหรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสียด้วยการใช้หนี้และใช้หนี้

³¹ โสภณ รัตนกร. (2548). เล่มเดิม. หน้า 256-262.

บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นหรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้มีส่วนได้เสีย ด้วยการให้หนี้และเข้าใช้หนี้

เป็นกรณีที่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการชำระหนี้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเหล่านั้นได้แก่บุคคลผู้มีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้ร่วมกับผู้อื่นบุคคลผู้มีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้เพื่อผู้อื่น

อ้างถึง กรณีลูกหนี้ร่วม ข. กับ ก. เป็นลูกหนี้ร่วมกันเป็นหนี้ ก. อยู่ 20,000 บาท ก. เข้าชำระหนี้ให้ ก. ทั้งหมด 20,000 บาท รับช่วงสิทธิไปเรียกจาก ข. ได้เท่าที่ ข. ต้องรับผิดชอบโดยหลักมาตรา 296 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กล่าวว่าในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันนั้นต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆ กันเว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

อ้างถึง กรณีผู้ค้ำประกัน ข. เป็นลูกหนี้ ก. เป็นเจ้าหนี้มีเป็นผู้ค้ำประกันให้ ข. ในหนี้ระหว่าง ข. กับ ก. ผู้ค้ำประกันต้องชำระหนี้เมื่อ ข. เข้าชำระหนี้ให้ ก. แล้วรับช่วงสิทธิของ ก. ที่จะเรียกร้องเอาจาก ข. มาตรา 230 ถ้าในกรณีที่เจ้าหนี้บังคับยึดทรัพย์อันหนึ่งอันใดของลูกหนี้นั้น บุคคลผู้ใดจะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์นั้นเพราะการบังคับยึดทรัพย์ไซ้รู้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นมีสิทธิจะเข้าใช้หนี้เสียแทนได้ อนึ่งผู้ครองทรัพย์อันหนึ่งอันใด ถ้าจะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิครองทรัพย์นั้นไป เพราะการบังคับยึดทรัพย์ก็ย่อมมีสิทธิจะทำได้เช่นเดียวกับที่วามานั้น

3) ผลของการรับช่วงสิทธิ

ผลของการรับช่วงสิทธิ แบ่งเป็น กรณีรับช่วงสิทธิเต็มจำนวนกับกรณีรับช่วงสิทธิบางส่วนดังมีรายละเอียดดังนี้

(1) กรณีรับช่วงสิทธิเต็มจำนวน มาตรา 226 วรรค 1 บุคคลผู้รับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งนั้นได้ในนามของตนเอง

ผู้รับช่วงสิทธิเข้าสวมสิทธิในมูลหนี้หลายในบรรดาที่เจ้าหนี้เดิมอยู่ ผู้รับช่วงสิทธิยอมรับช่วงสิทธิในประกันแห่งหนี้มาด้วย (เช่น ค้ำประกัน จำนำ จำนอง เป็นต้น) กล่าวคือยังได้ประโยชน์จากการนั้นอยู่ด้วย

กล่าวคือ ผู้รับช่วงสิทธิเป็นผู้ทรงสิทธิแทนเจ้าหนี้เดิมมีสิทธิในหนี้ประธานและหนี้อุปกรณ์เหมือนเจ้าหนี้เดิม

(2) กรณีรับช่วงสิทธิบางส่วน ได้รับช่วงสิทธิมาเพียงเท่าที่ได้ชำระหนี้ (ชำระหนี้เท่าใดก็รับช่วงสิทธิไปเท่านั้น) ผู้รับช่วงสิทธิจะบังคับตามสิทธิเรียกร้องให้เป็นที่เสื่อมเสียเจ้าหนี้ไม่ได้ นั่นคือ เจ้าหนี้ที่ยังได้รับชำระหนี้ไม่หมด ยังมีฐานะเป็นเจ้าหนี้อยู่ตามส่วนของตน และในการบังคับชำระหนี้ก็ต้องให้เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ส่วนผู้ที่มารับช่วงสิทธิจะมีสิทธิอยู่ในลำดับหลังจากเจ้าหนี้ที่ตนรับช่วงสิทธิบางส่วน

4) สิทธิของผู้เอาประกันและผู้รับประโยชน์ การรับช่วงสิทธิได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การประกันภัย เพราะผู้รับประกันภัยเมื่อได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายหรือ คือผู้เอาประกันภัยแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิได้เบียดเอาแก่ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

สิทธิของผู้รับประกันภัยในการรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับ ประโยชน์เพื่อเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอก ผู้เป็นลูกหนี้ของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 880 ว่า “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลกร ภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้า รับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย และของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น

ถ้าผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแต่เพียงบางส่วนไซ้ ท่านห้ามมิ ให้ผู้รับประกันภัยนั้นใช้สิทธิของตนให้เสื่อมเสียสิทธิของผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ ใน การที่เขา จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน จากบุคคลภายนอกเพื่อเศษแห่งวินาศภัยนั้น”

กรณีที่วินาศภัยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก เช่นบุคคลภายนอก ขับ รถยนต์โดยประมาทชนรถยนต์ของผู้เอาประกัน ได้รับความเสียหาย กรณีนี้ผู้เอาประกันภัยย่อมมี สิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด หรือจะเลือกให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน ตามข้อสัญญาประกันภัยก็ได้ ในการนี้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ต้องเลือกเอาว่าจะ เรียกร้องเอากับใคร ถ้าเลือกที่จะเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกและผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับ ประโยชน์ได้รับค่าสินไหมทดแทนจนครบถ้วนตามที่เสียหายจริงแล้ว ก็ย่อมไม่มีความเสียหาย อย่างใดๆ ที่จะเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัยได้อีก เว้นแต่บุคคลภายนอกได้ใช้หนี้ให้แก่ผู้เอา ประกันภัยได้แต่เพียงบางส่วน จึงจะสามารถเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัยได้เฉพาะในส่วนที่ยัง ขาด

แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์เลือกที่จะเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัย และผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้จนครบถ้วนตามที่เสียหายจริงแล้ว ผู้เอา ประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ย่อมไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกได้อีก เพราะสิทธิ นั้นได้ตกไปอยู่แก่ผู้รับประโยชน์เสียแล้วโดยผลของกฎหมาย คือประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 880 ที่เรียกว่า รับช่วงสิทธิ เว้นแต่ผู้รับประกันภัยจะได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ยังไม่ครบถ้วนตามที่เสียหายจริง เพราะเกินกว่าจำนวนความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ผู้เอา ประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์จึงจะสามารถเรียกเอาจากบุคคลภายนอกได้อีกในส่วนที่ยังขาด

3.3.5 ความแตกต่างระหว่างการรับช่วงสิทธิตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา

226 และมาตรา 880

ข้อแตกต่างระหว่างการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 226 และมาตรา 880 ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. มาตรา 226

1) การที่บุคคลภายนอกได้ใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ไปนั้นเป็นการจ่ายจากทรัพย์สินของเขาทำให้กองทรัพย์สินของเขาลดลง

2) การที่บุคคลภายนอกได้เข้ามาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ไปนั้น เป็นการใช้นี้แทนลูกหนี้โดยที่เขาไม่ได้เป็นลูกหนี้ของเจ้าหนี้ แต่เพื่อที่จะไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ก่อหนี้ขึ้นต้องหลุดพ้นจากหนี้ไปลอยๆ กฎหมายจึงต้องอนุญาตให้เขาได้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ไปเรียกร้องเอา กับลูกหนี้ได้

2. มาตรา 880

1) ผู้รับประกันภัยที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้กับผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์นั้น มิใช่เงินของผู้รับประกันภัยเองแต่เป็นเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยแต่ละรายจ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัยและผู้รับประกันภัยเก็บไว้เป็นเงินสำรองประกันภัยเพื่อเตรียมไว้จ่ายเมื่อมีการเรียกร้องมาวันแต่จะมีการสำรองจ่ายออกไปมากกว่าเงินสำรองประกันภัยจึงจะกระทบมาถึงเงินกองทุนของผู้รับประกันภัย

2) การที่ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปนั้น มิใช่เป็นการใช้นี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามนัยแห่งมาตรา 226 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นการใช้ให้ตามเงื่อนไขแห่งสัญญาประกันภัย

เหตุที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้รับประกันภัยสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไปเรียกเอาจากบุคคลภายนอกได้เพราะการที่บุคคลภายนอกก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ บุคคลภายนอกย่อมต้องรับผิดชอบกับผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ แม้ผู้รับประกันจะได้อำนาจสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ไปแล้วก็ตามแต่ก็จะไม่ทำให้บุคคลภายนอกหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ไปได้ บุคคลภายนอกมีความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์อย่างไร ก็ยังคงมีความรับผิดชอบอยู่อย่างนั้น บุคคลภายนอกไม่อาจจะอ้างได้ว่าผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ได้รับชดเชยจากผู้รับประกันแล้ว เพราะจะขัดกับหลักเกณฑ์ที่ว่าบุคคลภายนอกนั้นย่อมไม่ได้รับประโยชน์แห่งสัญญา แต่การที่กฎหมายได้อนุญาตให้ผู้รับประกันสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ได้นั้น ก็เพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้รับค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าที่เสียหายจริง

การรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ก. ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ต้องมี สิทธิเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกเสียก่อน
- ข. ผู้รับประกันจะสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือของผู้รับประโยชน์ได้เท่ากับจำนวนที่ได้ใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ไปแล้วเท่านั้น

ค. สิทธิในการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยเกิดขึ้นต่อเมื่อได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ไปแล้ว

ง. ผู้รับประกันภัยจะคิดดอกเบี้ยเอากับบุคคลภายนอกได้นับแต่วันที่ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ ไม่ใช่วันที่ทำละเมิด

จ. ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์มีสิทธิฟ้องร้องบุคคลภายนอกในอายุความเท่าใด ผู้รับประกันซึ่งเป็นผู้รับช่วงสิทธิที่ย่อมต้องฟ้องบุคคลภายนอกในอายุความเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 744/2538 จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้รับประกันภัยจำเลยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบโจทก์ฟ้องจำเลยที่ 2 ให้รับผิดชอบเสียหายอันเนื่องมาจากรถยนต์คันเกิดเหตุที่จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ของโจทก์โดยละเมิด แต่โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่า จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ดังกล่าวในฐานะอะไรหรือมีนิติสัมพันธ์อย่างใดกับผู้เอาประกันภัย อันจะเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของจำเลยที่ 1 เท่ากับฟ้องโจทก์มิได้บรรยายข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่จะให้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบ ด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 172 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1118/2498, 1431/2498, 1462/2515, 10155/2539 เจ้าของทรัพย์ได้เอาประกันภัยทรัพย์ของตนไว้ เมื่อมีใครมาทำให้ทรัพย์นั้นเสียหาย เจ้าของทรัพย์ย่อมอยู่ในฐานะเป็นเจ้าหนี้ที่จะฟ้องร้องผู้ละเมิดต่อทรัพย์ของตน และเรียกร้องให้ผู้รับประกันซึ่งอยู่ในฐานะ “ลูกหนี้” ตามสัญญาประกันภัย ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ตนได้ เมื่อผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เจ้าของทรัพย์แล้วก็ย่อมรับช่วงสิทธิของเจ้าทรัพย์มาฟ้องร้องผู้ทำละเมิดต่อไปได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 943/2510 ผู้รับประกันภัยเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย เรียกค่าสินไหมทดแทนที่ได้ใช้ไปคืนจากผู้ทำให้เกิดความเสียหายได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1227/2523 เมื่อรถชนกันแล้ว เจ้าของรถบรรทุกซึ่งโจทก์รับประกันภัยไว้ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลย แต่เมื่อจำเลยยังมีได้ปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว ความผูกพันตามสัญญาประกันภัยซึ่งโจทก์จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าของรถบรรทุกย่อมจะยังไม่ระงับไป เมื่อโจทก์จ่ายค่าซ่อมรถไปแล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยได้ตามจำนวนเงินที่โจทก์ได้จ่ายไปจริงและไม่เกิดจำนวนที่เจ้าของรถบรรทุกมีสิทธิเรียกร้องเอาแก่จำเลยตามสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2949/2524 เมื่อบริษัทประกันภัยได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นจำนวนเพียงใดแล้ว บริษัทย่อมรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยอันมีต่อผู้กระทำละเมิดเพียงนั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 880 แม้บริษัทจะยังไม่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องที่ได้รับช่วงมา ผู้เอาประกันภัยก็ขาดสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจากผู้กระทำละเมิดในส่วนที่ได้รับชดเชยจากบริษัทมาแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 660/2529 บริษัทประกันภัยโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสามให้รับผิดชอบในฐานะที่โจทก์เป็นผู้รับช่วงสิทธิตาม ป.พ.พ. มาตรา 880 สิทธิของโจทก์ย่อมเกิดขึ้นนับตั้งแต่วันที่โจทก์ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนเป็นต้น โจทก์จะคิดดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันที่ชำระค่าสินไหมทดแทนแต่ละจำนวนไปในวันใด ก็คิดดอกเบี้ยในจำนวนดังกล่าว นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1732/2529 ผู้รับประกันภัยซึ่งได้ชำระค่าซ่อมรถยนต์คันที่ได้รับประกันภัยไว้แก่ผู้รับซ่อมไป เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาประกันภัยเพื่อประโยชน์ของเจ้าของรถยนต์ผู้เอาประกันภัย จึงได้รับช่วงสิทธิมาฟ้องร้องค่าซ่อมรถจากผู้ทำละเมิดได้

3.4 สัญญาละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยของประเทศไทย

สัญญาละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยรถยนต์ของประเทศไทย เป็นสัญญาระหว่างบริษัทประกันภัยรถยนต์และบริษัทประกันภัยรถยนต์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงขอกล่าวถึง การประกันภัยรถยนต์ ประเภทของการประกันภัยรถยนต์ กฎหมายที่ใช้บังคับ การรับช่วงสิทธิ การละสิทธิการรับช่วงสิทธิ ดังมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การประกันภัยของประเทศไทย

การประกันภัยของประเทศไทย เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยคุ้มครองความเสี่ยงของธุรกิจต่างๆ และให้บริการอย่างกว้างขวางแก่บุคคลทั่วไป ธุรกิจการประกันภัยในสหราชอาณาจักร มีความสำคัญยิ่งโดยมีขนาดของตลาดโดยรวมใหญ่ที่สุดในยุโรปและใหญ่เป็นอันดับสามของโลก โดยคิดเป็น 9.1% ของรายได้ จากเบี้ยประกันภัยโดยรวมทั่วโลก

ตลาดประกันภัยรถยนต์ในประเทศไทย เป็นตลาดใหญ่ที่สุดในบรรดาประกันภัยทั่วไปประเภทต่างๆ มีขนาดของตลาดประกันภัยที่ไม่ใช่ประกันชีวิตใหญ่เป็นอันดับสองของยุโรป เป็นอันดับสี่ของโลก การประกันภัยของประเทศไทยมีหลายประเภทดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.4.1.1 ประเภทของการประกันภัย³²

³² JOHN F. DOBBYN. (1996). INSURANCE LAW IN AUSTRALIA. p 6-51.

การประกันภัยในประเทศอังกฤษแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือการประกันชีวิต การประกันอัคคีภัยและประกันวินาศภัย การประกันภัยทางทะเล การประกันสุขภาพ สัญญาประกันภัยคำจูน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงการประกันวินาศภัยดังมีรายละเอียดดังนี้

1) การประกันวินาศภัย (FIRE AND CASUALTY INSURANCE)

ในการประกันวินาศภัย หมายความว่า การประกันความรับผิดชอบตามกฎหมายประกันการโจรกรรม ประกันการขโมย ประกันทางด้านอุบัติเหตุ ประกันสุขภาพและความเสียหายทางทรัพย์สิน ประกันความเสียหายจากรถชนกัน ประกันการชดเชยความเสียหายของแรงงาน ประกันความซื่อสัตย์ การประกันหนี้สิน การประกันอัคคีภัยและการประกันวินาศภัย เป็นการประกันที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวางแท้จริง และเป็นการประกันทรัพย์สินส่วนบุคคลเช่นรถยนต์ ฯลฯ จึงขอกล่าวถึงการประกันรถยนต์

(1) การประกันภัยรถยนต์

การประกันภัยรถยนต์ของประเทศไทยเป็นการประกันภัยที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ประกันภัยไว้ โดยมีกรมธรรม์คุ้มครองผู้ขับขี่รถยนต์ที่อาจต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นและยังให้ความคุ้มครองยานพาหนะที่เป็นของผู้ขับขี่โดยอาจเลือกความคุ้มครองประเภทต่างๆ การประกันภัยรถยนต์ของประเทศไทยแบ่งออกเป็นสองภาค คือ

ก. การประกันภัยภาคสมัครใจ (Voluntary Insurance)

มุ่งคุ้มครองประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยเป็นส่วนใหญ่ให้ปลอดภัยจากการใช้ค่าสินไหมทดแทนถือว่าเป็นสัญญาในทางการค้า (Commercial Contract) ซึ่งรัฐไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับรัฐขอให้เอกชนประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความสมัครใจ

ข. การประกันภัยภาคบังคับ (Compulsory Insurance)

มุ่งคุ้มครองสาธารณชนที่ได้รับความเสียหายได้แก่ผู้ประสบภัยหรือบุคคลที่สามและคุ้มครองผู้เอาประกันภัยให้ปลอดภัยจากการต้องรับผิดชอบตามกฎหมายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการทำละเมิด

(2) การประกันภัยรถยนต์ส่วนใหญ่รับประกัน 3 ประเภทคือ

ก. กรมธรรม์ประกันภัยบุคคลที่สามหรือที่เรียกว่า (THIRD PARTY ONLY) และความรับผิดชอบต่อผู้โดยสารในรถยนต์ของผู้เอาประกันภัยผู้รับประกันภัยเข้ามาชดใช้ในกรณีผู้ขับขี่ทำให้บุคคลที่ 3 ได้รับความบาดเจ็บหรือทำให้ทรัพย์สินบุคคลที่สามเสียหายทั้งนี้ครอบคลุมความรับผิดในกรณีที่บุคคลอื่นรวมทั้งผู้โดยสารได้รับความบาดเจ็บ ความรับผิดในกรณีที่ทรัพย์สินของบุคคลอื่นได้รับความเสียหายความรับผิดของผู้โดยสารที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุขึ้น ความรับผิดอันเนื่องมาจากส่วนที่ถูกลากจูงหรือพ่วงท้ายติดกับรถยนต์

ข. กรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์สมบูรณ์แบบ (COMPREHENSIVE MOTOR INSURANCE POLICY) ซึ่งเป็นกรมธรรม์ ที่ให้ความคุ้มครองเพิ่มเติมจากประกันภัยบุคคลที่ 3 กรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์สมบูรณ์แบบมักจะคุ้มครองความผิดในกรณีที่บุคคลอื่นรวมทั้งผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บความรับผิดชอบต่อความเสียหายในกรณีที่ทรัพย์สินของบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย ความรับผิดของผู้โดยสารที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ความรับผิดเนื่องมาจากการใช้ส่วนที่ลากจูงหรือพ่วงท้ายติดกับรถยนต์ ความเสียหายจากอัคคีภัย และหรือถูกโจรกรรม ความเสียหายต่อรถยนต์ของผู้เอาประกันภัยอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ ประโยชน์อุบัติเหตุส่วนบุคคลซึ่งเป็นจำนวนเงินหนึ่งที่จ่ายไว้ในกรณีที่ผู้ถือกรมธรรม์เสียชีวิต หรือทุพพลภาพควรค่ารักษาพยาบาลตามที่จำเป็น ทั้งนี้ไม่เกินวงเงินที่ตกลงไว้ความสูญเสียหรือเสียหายที่เกิดกับของใช้ส่วนตัวในรถยนต์ ทั้งนี้ไม่เกินกว่าวงเงินที่ตกลงไว้

ค. กรมธรรม์ประกันบุคคลที่สามอัคคีภัยและโจรกรรมบุคคลที่สาม หรือที่เรียกว่า (THIRDPARTY FIRE AND THEFT POLICIES-TPFT) โดยทั่วไปเหมือนกับกรมธรรม์ประกันภัยบุคคลที่สาม แต่เพิ่มความคุ้มครองขึ้นอีก ผู้รับประกันภัยมักตกลงค่าใช้จ่ายประโยชน์ตามประเภท ประกันภัยบุคคลที่สามโดยเพิ่มความคุ้มครองในกรณีเกิดไฟไหม้ ฟ้าผ่า ระเบิด โจรกรรม พยายามโจรกรรม และการเอารถยนต์ไปโดยไม่ได้รับความยินยอม

2) ประกันภัยภาคบังคับ³³

ในปี พ.ศ. 2473 สหราชอาณาจักรได้ออกกฎหมายที่กำหนดให้บุคคลที่ใช้ยานพาหนะบนถนนจะต้องทำประกันภัยการบาดเจ็บส่วนบุคคลของบุคคลที่สาม เป็นอย่างน้อยที่สุดในปัจจุบันนี้อยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายการจราจรทางถนนหรือที่เรียกกันว่า (The Road Traffic Act) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2531 และปี พ.ศ. 2534 กฎหมายนี้บัญญัติให้ผู้ขับขี่ทั้งหลาย ต้องทำประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น (รวมทั้งผู้โดยสาร) ที่ได้รับบาดเจ็บหรือต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่เสียหายอันเนื่องมาจากการใช้ยานพาหนะบนถนนสาธารณะ หรือสถานที่สาธารณะอื่นๆ การประกันภัยนี้เรียกว่าประกันภัยบุคคลที่สาม หากขับรถ ของตนเองหรือให้คนอื่นขับรถของตนโดยไม่ได้ทำประกันภัยบุคคลที่สามไว้ เป็นความผิดตามกฎหมาย การประกันภัยรถยนต์มุ่งประสงค์ให้ผู้ขับขี่พาหนะทั้งปวงมีส่วนต่อการประกันภัยตามสัดส่วนความเสี่ยงภัยต่ออุบัติเหตุ กฎหมายได้วางกรอบไว้เพื่อให้ฝ่ายที่บริสุทธิ์และต้องเดือดร้อนเนื่องจากอุบัติเหตุจราจรทางถนนได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

เมื่อทำประกันภัยรถยนต์ ผู้รับประกันภัยจะออกเอกสารให้ 2 ชนิด คือ หนังสือรับรองการประกันภัย (Certificate of Insurance) เป็นหลักฐานการทำประกันภัยตามที่

³³ ชไมพร ฉัตรนิติ. (2550). การประวิงการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันวินาศภัยศึกษากรณีประกันภัยรถยนต์. หน้า 54.

กำหนดไว้ในกฎหมายการจราจรทางถนน และกรมธรรม์ (Policy Document) โดยระบุข้อสัญญาและเงื่อนไขต่างๆ ของการประกันภัยที่ทำไว้ ทั้งนี้อาจได้รับบันทึกความคุ้มครอง (Cover Note) ซึ่งเป็นเหมือนกรมธรรม์ชั่วคราวและเป็นหนังสือรับรองการประกันภัยชั่วคราวตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายการจราจรทางถนน

ผู้เอาประกันภัยต้องแสดงหนังสือรับรองประกันภัย ซึ่งเป็นบันทึกความคุ้มครองที่บริษัทประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยเป็นหลักฐานแสดงว่า พาหนะที่ระบุในเอกสารดังกล่าวได้ทำประกันภัยไว้ กฎหมายบัญญัติว่าผู้มิอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจตรวจผู้ขับขี่รถเพื่อแสดงหนังสือรับรองประกันภัยหากว่าผู้ขับขี่ไม่สามารถแสดงเอกสารดังกล่าวในทันทีที่เรียกตรวจ ปกติแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะออกเอกสาร HORT1 โดยกำหนดว่าให้นำหนังสือรับรองประกันภัยมาแสดง ณ สถานีตำรวจที่ผู้ขับขี่ รถเลือก ภายในกำหนด 7 วัน เมื่อไม่มีหนังสือรับรองประกันภัยมาแสดงตามที่กำหนดเป็นความผิดตามกฎหมาย (โดยปกติยังกำหนดให้นำเอกสารขับขี่รถมาแสดงด้วย)

3) การประกันภัยค่าจูน³⁴

การประกันภัยค่าจูน หมายถึง การประกันภัยความรับผิดที่ผู้เอาประกันภัยอาจมีต่อบุคคลภายนอก ทั้งที่เป็นความรับผิดตามสัญญาหรือจากการละเมิดเป็นรูปแบบการประกันภัยที่แพร่หลาย การประกันภัยชนิดนี้ต้องมีกฎหมายรับรองการบังคับใช้ เช่น การประกันภัยรถยนต์ การประกันภัยความรับผิดของลูกจ้าง ในบทนี้จะเน้นเรื่องลักษณะสำคัญๆ ที่พบกันเสมอของการประกันภัยความรับผิดตั้งแต่ความรับผิดในระดับครอบครัว ความรับผิดต่อสาธารณะและการชดเชยต่อการสูญเสียด้านอาชีพ โดยเป็นการประกันภัยความรับผิดของบุคคลที่สาม ไม่เหมือนการประกันภัยบุคคลบุคคลหนึ่ง เช่น (การประกันชีวิตหรือการประกันทรัพย์สิน) โดยในที่นี้จะกล่าวถึงการสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเป็นข้อยกเว้นหลักการรับช่วงสิทธิ³⁵ เมื่อมีการทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ของผู้เอาประกันและคู่กรณี เมื่อรถเกิดอุบัติเหตุจะต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกที่ได้รับความเสียหาย ผู้รับประกันภัยของคู่กรณีที่ทำละเมิดเมื่อได้ซ่อมรถยนต์และได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว มีสิทธิรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รถยนต์ แต่การสละสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเป็นการยกเว้นการรับช่วงสิทธิโดยผู้รับประกันภัยไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดโดยผู้รับประกันภัยฝ่ายทำละเมิด

³⁴ JOHN.F.DOBBYN. op.cit. pp.6-51

³⁵ John Birds. (1993). **Modern Insurance Law.** pp.273-299.

และผู้รับประกันภัยฝ่ายผู้ถูกละเมิดต่างซ่อมรถของฝ่ายตนอันเป็นการแก้ไขปัญหากับการชดใช้ค่าเสียหาย (Restitutory Remedy)

3.4.2 การละสิทธิรับช่วง (เรียกกร้อยแทน) ของประเทศอังกฤษ

ผู้รับประกันภัยอาจสมัครใจไม่ใช้สิทธิเรียกกร้อยแทนในบางกรณี ซึ่งอาจทำในบริษัทประกันภัยของความตกลงระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย ตัวอย่าง เช่น ทำเป็นเงื่อนไขในกรมธรรม์ หรือข้อตกลงในการปฏิบัติข้อพิพาทเป็นต้นหรืออีกแบบหนึ่งคือ ผู้รับประกันภัยอาจจะตกลงไม่ใช้สิทธิเรียกกร้อยเสียเอง ตัวอย่างที่ดีที่สุดคือ กรณีของบริษัทประกันภัยซึ่งเป็นสมาชิกสมาคมประกันภัยอังกฤษ กับบริษัทลอร์ด ซึ่งในฐานะที่เป็นบริษัทที่รับทำประกันภัยความรับผิดชอบของนายจ้าง บริษัทเหล่านั้นจะไม่ดำเนินการติดตามเรียกกร้อย ค่าเสียหายในนามของนายจ้างจากลูกจ้างที่ละเลยหน้าที่ เมื่อเป็นการไต่เบี่ยเอาเงินค่าเสียหายที่ชดเชยไปให้นายจ้างไปคืนมาจาก การเรียกกร้อยค่าเสียหายจากบุคคลที่สามที่กระทำโดยฝ่ายลูกจ้างบนพื้นฐานของความละเลยหน้าที่ของลูกจ้าง

บริษัทผู้รับประกันภัยอาจทำความตกลงระหว่างกันเอง เพื่อให้สิทธิการเรียกกร้อยค่าเสียหายแทนตัวอย่างที่ดีคือ ข้อตกลงที่เรียกว่า “Knock for Knock Agreement” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.4.2.1 เป็นข้อตกลงระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันว่า ถ้าลูกค้าของแต่ละฝ่ายประสบอุบัติเหตุ แล้วมีการแลกเปลี่ยนใบเคลมระหว่างผู้เอาประกันภัยด้วยกัน

3.4.2.2 รถของลูกค้าทั้งคู่มีประกันภัยชั้น 1 คู่คุ้มครอง

3.4.2.3 บริษัทประกันภัยแต่ละบริษัทจะชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้เอาประกันภัยฝ่ายของตน โดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์ด้านกฎหมายที่เคร่งครัด เช่นการรับผิดชอบการละเมิด

3.4.3 ลักษณะและสาระสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกกร้อยระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ

การประกันภัยรถยนต์ในประเทศอังกฤษ ได้นำสัญญาสละสิทธิเรียกกร้อยค่าเสียหายซึ่งกันและกันมาใช้เป็นเวลานานแล้ว โดยกล่าวไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายเรื่องรับช่วงสิทธิ (Subrogation) ในหัวข้อ (Waiver of subrogation)³⁶

ในระยะแรกของการนำมาใช้มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่นเรื่องของการเถียงภาระในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนระหว่างบริษัทประกันวินาศภัยที่เป็นคู่กรณีมีความแตกต่างกันอยู่มาก ปัญหาในเรื่องการกำหนดสัดส่วนของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากบริษัทประกันภัยคู่กรณีจะรับประกันภัยรถยนต์ที่อยู่ในราคาแตกต่างกัน ราคารถยนต์แต่ละ

³⁶ Ibid. pp 294-295.

ยี่ห้อที่มีราคาที่แตกต่างกันมีทั้งราคาถูกและราคาแพง รถที่มีราคาแพงก็มักจะมีค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมที่มีมูลค่าสูงกว่ารถที่มีราคาถูกกว่า ทำให้ขาดดุลยภาพระหว่างบริษัทประกันภัยในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ให้กับผู้เอาประกันภัยที่ทำประกันภัยไว้กับบริษัทประกันวินาศภัยนั้นๆ สำหรับในเรื่องอื่นๆ เช่น ผู้เอาประกันภัยไม่ทราบเงื่อนไขและวิธีการ กอปรกับในช่วงแรกๆ ที่มีการนำมาใช้นั้นเงื่อนไขสัญญายังไม่ชัดเจน และครอบคลุมสาระสำคัญอย่างเพียงพอ ต่อมาการประกันภัยในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันตามกรรมธรรม์ประกันภัย ให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นกล่าวคือ มีการคำนวณอัตราความเป็นไปได้ขึ้นต่ำในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน มีการคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัยที่จะเรียกเก็บจากผู้เอาประกันภัยรถยนต์ใหม่ และมีการกำหนดสาระสำคัญของเงื่อนไขตามสัญญาที่ชัดเจนและครอบคลุม รวมตลอดถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปไปรับทราบในที่นี้จะขอลำถึงสาระสำคัญของสัญญาสละสิทธิเรียกร้องดังมีรายละเอียดดังนี้

3.4.3.1 เป็นข้อตกลงระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันว่า ถ้าลูกค้าของแต่ละฝ่ายประสบอุบัติเหตุ บริษัทผู้รับประกันภัยจะสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยด้วยกัน โดยต่างฝ่ายต่างซ่อมรถของผู้เอาประกันภัยของตน โดยมีการตกลงทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องกำหนดรายละเอียดกันไว้ และรายละเอียดที่ตกลงกันต้องเข้าตามหลักเกณฑ์สัญญาสละสิทธิเรียกร้อง และมีการแลกเปลี่ยนใบเคลมซึ่งกันและกัน

3.4.3.2 การทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องตามกรรมธรรม์ประกันภัยระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน ต้องเป็นการประกันภัยภาคสมัครใจ โดยผู้เอาประกันภัยสมัครใจที่จะทำสัญญาประกันภัยคุ้มครองความเสียหายของรถโดยไม่รวมถึงการประกันภัยภาคบังคับ

3.4.3.3 เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถชนกันขึ้น บริษัทรับประกันภัยของฝ่ายผู้ถูกทำละเมิดจะต้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิด เมื่อฝ่ายผู้ทำละเมิดมีการประกันภัยไว้ บริษัทผู้รับประกันภัยของฝ่ายผู้ทำละเมิดก็ต้องชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ถูกทำละเมิด เมื่อชดเชยไปแล้วก็ใช้สิทธิได้เบี้ยเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิด แต่ในเรื่องการสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน บริษัทผู้รับประกันภัยไม่ได้ฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้ทำละเมิด แต่เป็นการยกเว้นการรับช่วงสิทธิเป็นการสละสิทธิเรียกร้อง เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น บริษัทผู้รับประกันภัยรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวรถคันที่ตนรับประกันภัยไว้ ภายใต้อำนาจเงินที่เอาประกันภัย สำหรับความเสียหายที่เกินกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่าผู้ทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ที่ถูกทำละเมิดจนครบตามจำนวนความเสียหาย

3.4.3.4 เมื่อบริษัทรับประกันภัยต่างจัดการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยของตนเรียบร้อยแล้วจะไม่เรียกร้องค่าเสียหาย ระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันเองไม่ว่าอุบัติเหตุ

นั่นจะเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยฝ่ายใด โดยมีเจตนารมณ์ เพื่อระงับข้อพิพาทนอกศาลเพื่อไม่ให้เสียเวลาและให้ข้อพิพาทจบสิ้นไป

3.4.3.5 บริษัทผู้รับประกันภัยที่ละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน ไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียสิทธิที่จะได้รับเงินส่วนเกินจากวงเงินประกันภัย ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิที่จะเรียกร้องเงินค่าเสียหายส่วนที่เกินวงเงินประกันภัยได้ตามหลักกฎหมายละเมิด

3.4.3.6 การที่บริษัทผู้รับประกันภัยเรียกร้องระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยด้วยกันเป็นการยกเว้นหลักการรับช่วงสิทธิ จึงสามารถทำการตกลงยกเว้นล่วงหน้าได้ แม้ยังไม่ได้ชัดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยบริษัทผู้รับประกันภัยต่างชัดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยฝ่ายตน จึงเป็นการยกเว้นการรับช่วงสิทธิ คือ สละสิทธิที่จะไปเรียกร้องเอาจากผู้กระทำผิด จึงสามารถตกลงเรื่องการสละสิทธิเรียกร้องไว้ล่วงหน้าได้โดยยังไม่ต้องรับช่วงสิทธิ

3.4.3.7 การสละสิทธิเรียกร้องตามกรรมธรรมระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยด้วยกัน สามารถใช้ได้กับสัญญาประกันภัยทั้งหมดที่มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะสัญญาประกันภัยรถยนต์ประเภทหนึ่ง

3.4.3.8 การสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยด้วยกัน ในกรณีมีข้อพิพาทที่ไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้อनुญาโตตุลาการของประเทศไทยในการระงับข้อพิพาทระหว่างกัน

จากการศึกษาสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของประเทศไทยพบว่าสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของประเทศไทยมีกฎหมายบัญญัติไว้เรื่องการรับช่วงสิทธิ (Subrogation) ในหัวข้อเรื่องคือ (Waiver of Subrogation right) โดยได้มีการระบุถึงหลักเกณฑ์ของการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันโดยได้กำหนดไว้เป็นแนวทางอย่างกว้างๆทั่วไปในเรื่องสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกัน และจากกฎหมายนี้นำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการเพื่อลดการนำคดีขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาการจราจรและประหยัดค่าใช้จ่ายทางด้านบุคลากร

จากการศึกษา สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยของประเทศไทยพบว่ามีลักษณะและสาระสำคัญที่แตกต่างจากสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของประเทศไทยในเรื่องดังต่อไปนี้

1) สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของประเทศไทยจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่ง

กันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของไทย โดยของประเทศไทยมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการรับช่วงสิทธิ

2) สัญญาละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันของประเทศไทย มีมาตรฐานมีการคำนวณอัตราความเป็นไปได้ขึ้นต่ำในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

3) มีการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่จะเรียกเก็บจากผู้เอาประกันภัยรถยนต์ใหม่

4) มีการกำหนดสาระสำคัญของเงื่อนไขตามสัญญาละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

5) มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ

กรณีจะทำให้สัญญาละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทรับประกันภัยด้วยกันของไทย สามารถดำเนินการได้ตามความมุ่งหมาย จากการศึกษาในบทนี้พบว่าควรมีลักษณะดังนี้

(1) มีกฎหมายรองรับในการนำสัญญาละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้อย่างชัดเจน

(2) มีการกำหนดสาระสำคัญของเงื่อนไขตามสัญญาละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ไว้อย่างชัดเจน

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทรับประกันภัยด้วยกัน

การที่บริษัทผู้รับประกันภัยรถยนต์ได้ทำการตกลงกันเพื่อทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันหรือที่เรียกว่า (KNOCK FOR KNOCK AGREEMENT) เพื่อประโยชน์ของบริษัทประกันภัยด้วยกัน และเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัดในกรณีที่รถยนต์สองคันชนกัน ทำให้รถที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายทั้งสองคัน ผลจากการทำสัญญาดังกล่าวทำให้รถที่ชนกันสามารถแยกออกจากกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความคล่องตัวในการใช้รถใช้ถนน และยังช่วยให้บริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยไม่ต้องส่งเจ้าหน้าที่สินไหมของบริษัทและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ออกไปตรวจดูที่เกิดเหตุ และยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการนำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยการรับช่วงสิทธิ ในการนี้ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีเพียงแต่กรอกรายละเอียดลงใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยกรอกข้อความว่าฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด แล้วลงลายมือชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” หลังจากนั้นแลกเปลี่ยนเอกสารกัน ต่างฝ่ายต่างนำเอาใบยืนยันการเกิดเหตุมอบให้บริษัทผู้รับประกันภัยรถยนต์ของตนเพื่อดำเนินการซ่อมแซมต่อไป

อย่างไรก็ตามการที่ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีต่างก็นำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ยังมีปัญหาบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจทำให้ผู้เอาประกันภัยที่เป็นฝ่ายถูกได้รับความเสียหายจากการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทรับประกันภัยด้วยกัน ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะได้มีการปรับปรุง แก้ไขโดยเพิ่มเติมข้อความในใบยืนยันการเกิดให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำมาบังคับใช้ให้มากขึ้น อีกทั้งต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยประกันวินาศภัยเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยและประชาชนที่ได้รับความเสียหายต่อตัวรถยนต์ที่เอาประกันภัยด้วย ดังจะได้หยิบยกขึ้นพิจารณาดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายต่างก็ลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ว่าเป็นฝ่ายถูก หรือเป็นฝ่ายผิด จะถือว่าผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายตกลงประนีประนอมยอมความกันด้วยหรือไม่

เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้เอาประกันภัยที่ทำประกันภัยรถยนต์ไว้กับบริษัทหนึ่ง และคู่กรณีทำประกันภัยรถยนต์ไว้กับอีกบริษัทหนึ่ง เมื่อผู้ขับขี่รถทั้งสองฝ่าย นำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้โดยตกลงกันว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด และลงลายมือชื่อแล้วแลกเปลี่ยนเอกสาร แยกรถออกจากกัน ในกรณีเช่นนี้ อาจทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายว่าการที่ผู้เอาประกันภัยทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อในเอกสารดังกล่าวถือว่าเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850 หรือไม่ และจะมีผล ต่อผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกในการที่จะใช้สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหาย ส่วนที่เกินความรับผิดชอบตามวงเงินประกันภัย จากคู่กรณีที่เป็ฝ่ายละเมิด ได้หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า การที่ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณี ได้นำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ โดยระบุว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด และลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่าย แล้วแลกเปลี่ยนเอกสาร และแยกรถออกจากกัน เป็นเพียงการดำเนินการตามสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทรับประกันภัยด้วยกันเท่านั้น ไม่ถือเป็นการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างผู้เอาประกันภัยและคู่กรณี เพราะ บุคคลทั้งสองเพียงแต่ลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” และระบุหมายเลขทะเบียนรถยนต์คู่กรณีที่เฉี่ยวหรือชนกัน โดยไม่มีข้อความระบุถึงการชดเชยค่าเสียหาย หรือระงับข้อพิพาท จากการชนกันดังกล่าว โดยไม่มีข้อความแสดงการพ้องผันซึ่งกันและกัน ที่จะทำให้อรรถพิพาทระงับไป ดังนั้น การลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” จึงไม่เป็นการประนีประนอมยอมความและเมื่อไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

ผู้เอาประกันภัยเป็นฝ่ายละเมิด ทำให้รถเสียหาย จึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันที่ถูกทำละเมิด เมื่อบริษัทประกันใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันที่ถูกทำละเมิดครบตามวงเงินประกันแล้ว ความเสียหายส่วนที่เกินวงเงินประกัน ผู้เอาประกันที่ได้รับความเสียหายย่อมสามารถฟ้องเรียกจากผู้เอาประกันที่ทำละเมิดได้ ตามลักษณะละเมิดกรณีดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420

หนังสือสัญญาสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทรับประกันภัยด้วยกัน ฉบับลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ในสัญญาข้อ 3. มีข้อความระบุไว้ว่า “ผู้ร่วมสัญญาตกลงว่าสิทธิของผู้เอาประกันภัยในการเรียกร้องค่าเสียหายส่วนเกิน จำนวนเงินเอาประกันภัยกับผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420”

4.2 ปัญหาการพิสูจน์ความรับผิดในกรณีที่ค่าเสียหายมีจำนวนมากกว่าจำนวนค่าเสียหายที่บริษัทประกันต้องรับผิดตามสัญญาประกันภัย

ปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ความรับผิดเมื่อผู้เอาประกันภัยกับคู่กรณี (ผู้จับจีทั้งสองฝ่าย) ให้นำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ แล้วแยกรออกจากที่เกิดเหตุ โดยถือเป็นการดำเนินการตามสัญญาสละสิทธิเรียกร้อง และถือว่าบริษัทรับประกันภัยแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวรถยนต์ ภายใต้จำนวนเงินที่เอาประกันภัยอันเป็นจำนวนเงินสูงสุดที่บริษัทต้องรับผิดชอบชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ ซึ่งถ้าหากความเสียหายที่เกิดขึ้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่บริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกต้องเรียกร้องค่าเสียหายส่วนที่เกินจากคู่กรณีที่ตนเป็นฝ่ายผิดเอง และหากไม่สามารถตกลงกันได้ก็นำข้อพิพาทดังกล่าวขึ้นสู่ศาล ในกรณีเช่นนี้ย่อมเป็นการยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดของคู่กรณี เพราะขณะเกิดเหตุไม่ได้แจ้งความหรือเรียกบริษัทประกันภัยมาตรวจสอบความผิดถูก ณ จุดเกิดเหตุ ซึ่งในทางนำสืบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84 ได้วางหลักทั่วไปไว้ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีหน้าที่ต้องนำสืบ”

ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อมีการนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีที่ตนเป็นฝ่ายละเมิดเพียงแต่กรอกข้อความลงใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่บริษัทประกันภัยให้ไว้ ลงลายมือชื่อยอมรับความถูก ความผิดแลกเปลี่ยนเอกสาร แล้วแยกรออกจากที่เกิดเหตุ นำเอกสารฝ่ายคู่กรณีมาติดต่อบริษัทรับประกันภัย เพื่อแจ้งอุบัติเหตุเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้บริษัทดำเนินการซ่อมแซมรถยนต์ที่ได้รับความเสียหาย โดยไม่มีการแจ้งบริษัทประกันภัยในขณะเกิดเหตุ ไม่มีรายละเอียดเหตุการณ์ในวันเกิดอุบัติเหตุ โดยไม่มีการถ่ายภาพ และไม่มีการแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจ มีแต่เพียง “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่กรอกข้อความว่าใครถูก ใครผิด แล้วลงลายมือชื่อไว้ และผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีฝ่ายละเมิดต่างแลกเปลี่ยนเอกสารไว้เท่านั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายเอารถที่ถูกชนไปซ่อมที่อู่ จึงปรากฏความจริงขึ้นว่า ความเสียหายที่ได้รับมีจำนวนมากกว่าวงเงินประกัน บริษัทรับประกันภัยไม่ยอมซ่อมรถในค่าเสียหายส่วนที่เกินวงเงินประกัน ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้คู่กรณีผู้ทำละเมิดชดใช้ให้ หากคู่กรณีที่ตนเป็นฝ่ายละเมิดไม่ยอมรับผิดในค่าเสียหายส่วนที่เกินความรับผิดตามวงเงินประกัน ในกรณีดังกล่าวต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกเป็นโจทก์ฟ้องคู่กรณีผู้ทำละเมิดเป็นจำเลย ผู้เอาประกันภัยถูกอาจไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นได้ว่า คู่กรณีเป็นฝ่ายละเมิด เพราะไม่มีการทำพยานหลักฐานไว้ในขณะเกิดเหตุ

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับกรณีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้รับความคุ้มครองเนื่องจากเข้าข้อยกเว้นใน กรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ที่คุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์

เนื่องจากกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ได้กำหนดข้อยกเว้นไม่คุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

- 1) อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการขับขี่โดยบุคคลซึ่งในขณะที่ขับขี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ใน
เส้นเลือด ไม่น้อยกว่า 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์
- 2) อุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้รถยนต์ในทางที่ผิดกฎหมาย เช่น ใช้รถยนต์ไปปล้นทรัพย์
ชิงทรัพย์ หรือใช้ขนยาเสพติด
- 3) อุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้รถยนต์ในการแข่งขันความเร็ว
- 4) การใช้รถยนต์นอกอาณาเขตคุ้มครอง
- 5) การขับขี่โดยบุคคลที่ไม่เคยได้รับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ใดๆ หรือเคยได้รับ แต่ถูก
ตัดสิทธิตามกฎหมาย หรือใช้ใบขับขี่รถจักรยานยนต์ไปขับขี่รถยนต์

ขอยกตัวอย่าง เช่น ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกขับรด์โดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ เข้า
ข้อยกเว้นการคุ้มครองในกรมธรรม์ บริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายถูกข่มไม่ต้องการรับผิดชอบผู้เอา
ประกันภัย กรณีเช่นนี้ย่อมจะไม่สามารถนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้

การที่จะนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีความ
คุ้มครองตามกรมธรรม์ และการมีกรมธรรม์แต่ไม่ได้รับความคุ้มครอง ย่อมไม่ต่างกับการไม่มี
ประกันภัยนั่นเอง

ดังนั้นจึงควรระบุข้อยกเว้นลงใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ด้วยและจะต้องมีข้อความ
แจ้งเตือน มิให้มีการนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ถ้าเป็นกรณีเข้าข้อยกเว้น 5 ข้อในกรมธรรม์
ประกันภัยดังกล่าวข้างต้น

เนื่องจากข้อยกเว้นข้างต้นปรากฏอยู่แต่เฉพาะในกรมธรรม์เท่านั้น จึงเกิดปัญหาใน
กรณีผู้เอาประกันภัยที่นำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ และผู้เอาประกันภัยมักไม่ได้อ่านเงื่อนไขใน
กรมธรรม์ประกันภัย ดังนั้นในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุที่เข้าข้อยกเว้นทั้ง 5 ข้อข้างต้น ผู้เอาประกันภัย
ถูกไม่สามารถนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้โดยเปรียบเสมือนไม่มีการประกันภัย เพราะ
กรมธรรม์ไม่ให้ความคุ้มครอง ซึ่งกรณีนี้ย่อมทำให้เกิดความเสียหายผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูก

ผู้เขียนมีความเห็นในเรื่องนี้ว่าควรมีการระบุข้อยกเว้นทั้ง 5 ข้อไว้ใน “ใบยืนยันการเกิด
เหตุ” อย่างชัดเจน เพื่อผู้ขับขี่ทั้งสองฝ่ายจะได้รับรู้ถึงข้อยกเว้นทั้ง 5 ข้อดังกล่าวและจะได้ทราบว่า
กรณีใดบ้างที่ไม่อาจนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วว่าผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกอาจเกิดความเสียหายในกรณีที่
ไม่สามารถนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้ เพราะถ้าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นแก่รถยนต์ที่เอา

ประกันภัย เป็นเหตุตามข้อยกเว้นความคุ้มครองทั้ง 5 ข้อดังกล่าว บริษัทประกันภัยจะไม่รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยเปรียบเทียบไม่มีการประกันภัยเกิดขึ้น ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกต้องเรียกร้องเอาจากผู้เอาประกันฝ่ายผิดเองเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฝ่ายถูกเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะมีการแยกรออกจากกันโดยทันที โดยไม่มีการเรียกเจ้าหน้าที่สินไหมมาตรวจสอบที่เกิดเหตุ เช่นผู้เอาประกันฝ่ายถูกขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับรถรถยนต์ บริษัทที่รับประกันภัยรถยนต์ฝ่ายถูกย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยตามข้อยกเว้นในกรมธรรม์ ผู้เอาประกันภัยเองเท่านั้นที่มีสิทธิไปเรียกให้ฝ่ายผิดรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น เหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้ระบุข้อยกเว้นตามกรมธรรม์ประกันภัยลงไว้ใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ด้วย และยังจะต้องมีข้อความแจ้งเตือนบอกอย่างชัดเจนว่า “ห้ามมิให้มีการนำเอาใบยืนยันการเกิดเหตุมาใช้ถ้าเป็นกรณีตามข้อยกเว้น 5 ข้อดังที่ปรากฏอยู่ในกรมธรรม์ประกันภัย” ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่ใช้ในขณะนี้ เป็นกรณีที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีที่ทั้งสองฝ่ายถือปฏิบัติทำนองกับเงื่อนไขในกรมธรรม์ แต่ไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน ควรจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ได้รับความเห็นชอบ

ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้เอาประกันภัย และคู่กรณีนำเอาสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน ระหว่างบริษัทประกันภัย และ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 29 ระบุแต่กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย เอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น ที่ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบ แต่ไม่ได้ระบุไว้ว่าสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน ระหว่างบริษัทประกันภัยและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่ส่งมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัย จะต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบด้วย ดังนั้น

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 29 วรรคแรก มีข้อบกพร่องควรแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมถึงสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน ระหว่างบริษัทประกันภัย และ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่บริษัทมอบให้กับผู้เอาประกันภัยนำไปใช้ในกรณีรถยนต์เกิดอุบัติเหตุต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบโดยเมื่อแก้ไขแล้วมีใจความว่า

ปัญหาเกี่ยวกับ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่ใช้ในขณะนี้ เป็นกรณีที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีที่ทั้งสองฝ่ายถือปฏิบัติทำนองเดียวกับ เงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย แต่ยังไม่

มีกฎหมายบังคับว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนเหมือนเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย ควรจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 29วรรค 1 หมวด 2 การควบคุมบริษัท มีใจความว่า

มาตรา 29 กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรา 29 ระบุแต่กรมธรรม์ประกันภัยที่ออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย เอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย เท่านั้นที่จะต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบ แต่ไม่ได้ระบุไว้ว่า สัญญาสวัสดิสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่ส่งมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัย จะต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 29 โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงสัญญาสวัสดิสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่บริษัทมอบให้กับผู้เอาประกันภัยนำไปใช้ในกรณีที่รถยนต์เกิดอุบัติเหตุต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบโดยเมื่อแก้ไขแล้วมีใจความว่า

มาตรา 29 กรมธรรม์ประกันภัย ที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนเห็นชอบ ทั้งนี้รวมทั้งสัญญาสวัสดิสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันรวมทั้ง “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่บริษัทส่งมอบให้กับผู้เอาประกันภัยนำไปใช้ในกรณีที่รถยนต์เกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งเอกสารประกอบและแนบท้ายกรมธรรม์ ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้รับความเห็นชอบ

เพื่อให้การนำสัญญาสวัสดิสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างบริษัทประกันภัยด้วยกันและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากที่ได้ศึกษาสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกัน ที่บริษัทประกันภัยที่รับประกันภัยรถยนต์นำมาใช้ระหว่างกัน เพื่อประโยชน์ของบริษัทประกันภัยด้วยกันนั้นทำให้ทราบได้ว่าการทำสัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันดังกล่าวเป็นประโยชน์แก่บริษัทประกันภัยด้วยกัน กล่าวคือทำให้สามารถลดค่าใช้จ่าย และลดจำนวนคดีที่จะต้องนำขึ้นสู่ศาล สามารถแก้ปัญหาการจราจรติดขัด และลดจำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบอุบัติเหตุอย่างได้ผลดี

จากการศึกษาหลักเสรีภาพในการทำสัญญาหรือหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาเห็นว่า สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันดังกล่าวเป็นสัญญาที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ส่วนรวมทำให้สามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจลงได้เป็นอันมาก

อย่างไรก็ดี จากการศึกษากรณีของบริษัทประกันภัยได้กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยของบริษัทนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้เมื่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยเกิดอุบัติเหตุชนกับรถคู่กรณี นั้น พบว่า “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ยังมีข้อบกพร่องหลายประการ กล่าวคือ

5.1.1 การลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยให้ผู้เอาประกันภัยแต่ละฝ่ายตกลงกันเองว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกและฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด ข้อกำหนดดังกล่าวอาจทำให้ผู้เอาประกันภัยสำคัญผิดว่าการลงชื่อดังกล่าวเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น การที่ผู้เอาประกันและคู่กรณีนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้เพื่อแยกออกจากกัน โดยผู้เอาประกันภัยและคู่กรณีลงชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” การลงชื่อดังกล่าวอาจถือว่าเป็นการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 โดยเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ โดยต่างฝ่ายยินยอมกัน อันเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันฝ่ายถูกไม่สามารถดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้เอาประกันฝ่ายผิด ในกรณีที่ปรากฏภายหลังว่าค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับมาใช้จากบริษัทที่ผู้เอาประกันภัยไว้ ทำให้ผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกได้รับความเสียหาย เพราะค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากบริษัทประกันภัยไม่คุ้มกับความเสียหายที่ได้รับจริง

5.1.2 กรณีค่าเสียหายของผู้เอาประกันภัยฝ่ายถูกมีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้

ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้น มีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ ซึ่งบริษัท ประกันภัยมีความรับผิดชอบใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยสูงสุดไม่เกินกว่าจำนวนเงินเอา ประกันภัย ผู้เอาประกันฝ่ายถูกสามารถเรียกร้องค่าเสียหายส่วนที่เกินวงเงินประกันจากคู่กรณีตาม กฎหมายลักษณะละเมิดได้ หากฝ่ายผิดไม่ยอมชดใช้ให้จำต้องนำข้อพิพาทดังกล่าวขึ้นสู่ศาล ผู้เอา ประกันภัยฝ่ายถูกอาจไม่สามารถพิสูจน์ความรับผิดชอบของคู่กรณีได้ เพราะได้แยกออกจากกันโดย ไม่มีการบันทึกการเกิดเหตุ ไว้เป็นหลักฐานในเบื้องต้น

5.1.3 กรณีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย เพราะเข้า ข้อยกเว้นที่กรมธรรม์ประกันภัยไม่คุ้มครอง

กรณีที่เป็นอุบัติเหตุที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ ย่อมจะไม่สามารถนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้เพราะมีผลเช่นเดียวกับไม่มีการประกันภัย จึงควรที่จะได้ระบุ ข้อยกเว้นการคุ้มครองลงไว้ใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ด้วยและระบุไว้ด้วยว่าหากเข้าข้อยกเว้น การคุ้มครองจะไม่สามารถนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ได้

5.1.4 กรณี “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ที่ใช้ในขณะนี้ เป็นกรณีที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยและ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายถือปฏิบัติทำนองเดียวกับเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย แต่ยังไม่มีความหมาย บังคับว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนเหมือนเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย ทำให้ผู้ เอาประกันภัยเกิดความสับสนในการนำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้บังคับ

5.2 ข้อเสนอแนะ

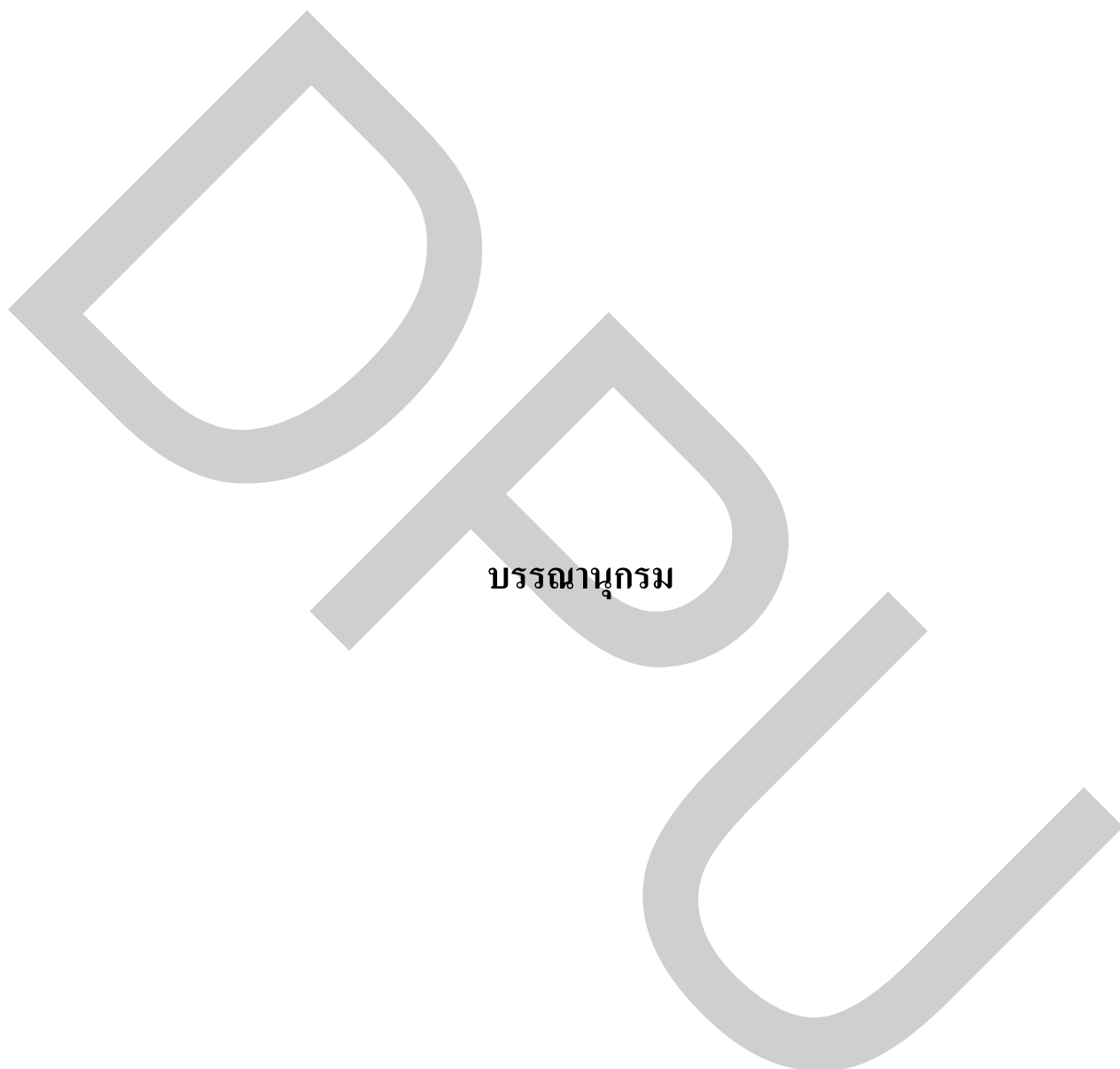
5.2.1 แก้ไขเพิ่มเติม “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยระบุข้อความลงไว้ในการใบยืนยันการเกิด เหตุให้ชัดเจนว่า การที่ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณียอมรับ ความถูกต้อง ความผิด แล้วลงลายมือชื่อใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ไม่ถือว่าเป็นการประนีประนอมยอมความ

5.2.2 แก้ไขเพิ่มเติม “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ควรระบุให้ชัดแจ้งลงใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ว่าแม้ผู้เอาประกันภัยลงลายมือชื่อยอมรับความถูกต้อง หรือความผิดลงใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ผู้เอา ประกันภัยยังสามารถเรียกค่าเสียหายส่วนที่เกินวงเงินประกันได้ เพราะการที่ผู้เอาประกันภัยลงลายมือ ชื่อไม่ถือเป็นการประนีประนอมยอมความ เพราะถ้าไม่ระบุไว้ ผู้เอาประกันภัยจะไม่สามารถทราบ ได้ แม้ในสัญญาสละสิทธิเรียกร้องจะระบุไว้ ในข้อ 3 หากมีความเสียหายที่เกินกว่าจำนวนเงินที่ เอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยสามารถเรียกร้องจากฝ่ายที่ผิดได้ ก็ตามแต่สัญญาดังกล่าวเป็นสัญญา ระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยเท่านั้น

5.2.3 แก้ไขเพิ่มเติม “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” โดยให้ระบุคำเตือนลงใน “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ว่าในกรณีมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นกับรถคันที่ได้เอาประกันภัยไว้กับบริษัทรับประกันภัยก่อนที่ผู้เอา ประกันภัยและคู่กรณีจะมีการนำเอา “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้ให้ผู้เอาประกันภัยและคู่กรณี

สังเกตด้วยสายตาว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้น มีความเสียหายมากกว่าวงเงินประกันที่ประกันภัยไว้กับบริษัทประกันภัยหรือไม่ ถ้าสังเกตด้วยสายตาแล้วเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีมากกว่าวงเงินประกันที่ได้ทำประกันภัยไว้ ให้หลีกเลี่ยงไม่นำ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” มาใช้แล้วเรียกเจ้าหน้าที่สินไหมของบริษัทประกันภัยและแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรวจที่เกิดเหตุ เพื่อบันทึกรายละเอียดการชน จุณชน ถ่ายภาพและบันทึกความเสียหายว่ามีตรงไหน เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของคู่กรณีที่เป็นฝ่ายผิด

5.2.4 แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 โดยบัญญัติให้สัญญาและ “ใบยืนยันการเกิดเหตุ” ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จิตติ ดิงค์ภักย์. (2523). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2517). คำบรรยายลักษณะวิชากฎหมายแพ่งลักษณะทั่วไปแห่งหนี้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2532). หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2523). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2537). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มานิต จุมปา. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยสัญญาประนีประนอมยอมความ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์. (2550). คำอธิบายนิติกรรมสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศักดิ์ สอนองชาติ. (ม.ป.ป.). คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- สุธรรม พงศ์สำราญ, วิรัช ฌ สงขลา, พิงใจ พิงพานิช. (2519). หลักการประกันวินาศภัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. หน้า 14-15.
- เสนีย์ ปราโมช. (2520). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม และหนี้ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: แสงสุทธิ.

- โสภณ รัตนกร. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หี บทเบ็ดเสร็จ
ทั่วไป. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- อานวย สุภเวชย์. (2542). รู้ทันประกันภัยรถยนต์. กรุงเทพฯ: สุสานการพิมพ์.
- _____. (2544). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

บทความ

- พันธ์เทพ ชัยปริญญา. (2541, กรกฎาคม – กันยายน). “สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมซึ่งกัน
และกัน.” วารสารประกันภัย, 23, 91. หน้า 48.

วิทยานิพนธ์

- ไกลวัล ชุ่มวัฒนธรรม. (2527). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชไมพร ฉัตรนิติ. (2550). ประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันวินาศภัย (กรณี
ประกันภัยรถยนต์). วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- ธานี วรภัทร์. (2541). การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ โดยอนุญาโตตุลาการ.
วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.
- วัลภา นนทธนากรณ. (2547). ปัญหาการให้ความคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อภิศักดิ์ คำดี. การฟ้องประกันวินาศภัย ศึกษากรณีการฟ้องประกันภัยรถยนต์โดยผู้เอา
ประกันภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เอกสารอื่นๆ

คณะกรรมการค้ำประกันและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย. (2529-2530). **คู่มือวิชาการประกันภัย**. กรุงเทพฯ: บริษัทวิคตอรีเพาเวอร์พอยท์การพิมพ์.

คณะกรรมการค้ำประกันและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย. (2542-2544). **คู่มือตีความกรมธรรม์ประกันภัย**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย

บริษัท ประกันภัยจำนวน 58 บริษัท. (2539, มิถุนายน). **สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์**. กรุงเทพฯ: กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์.

บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด. (2551). **เงื่อนไขและความคุ้มครองกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์**. กรุงเทพฯ: วิริยะประกันภัย. หน้า 1 และ 8.

บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด. **ใบยืนยันการเกิดเหตุ (Claim Form)**. กรุงเทพฯ: วิริยะประกันภัย สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2540). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัยไทย** (เอกสารประกอบคำบรรยายของสถาบันประกันภัยไทย). หน้า 64-66.

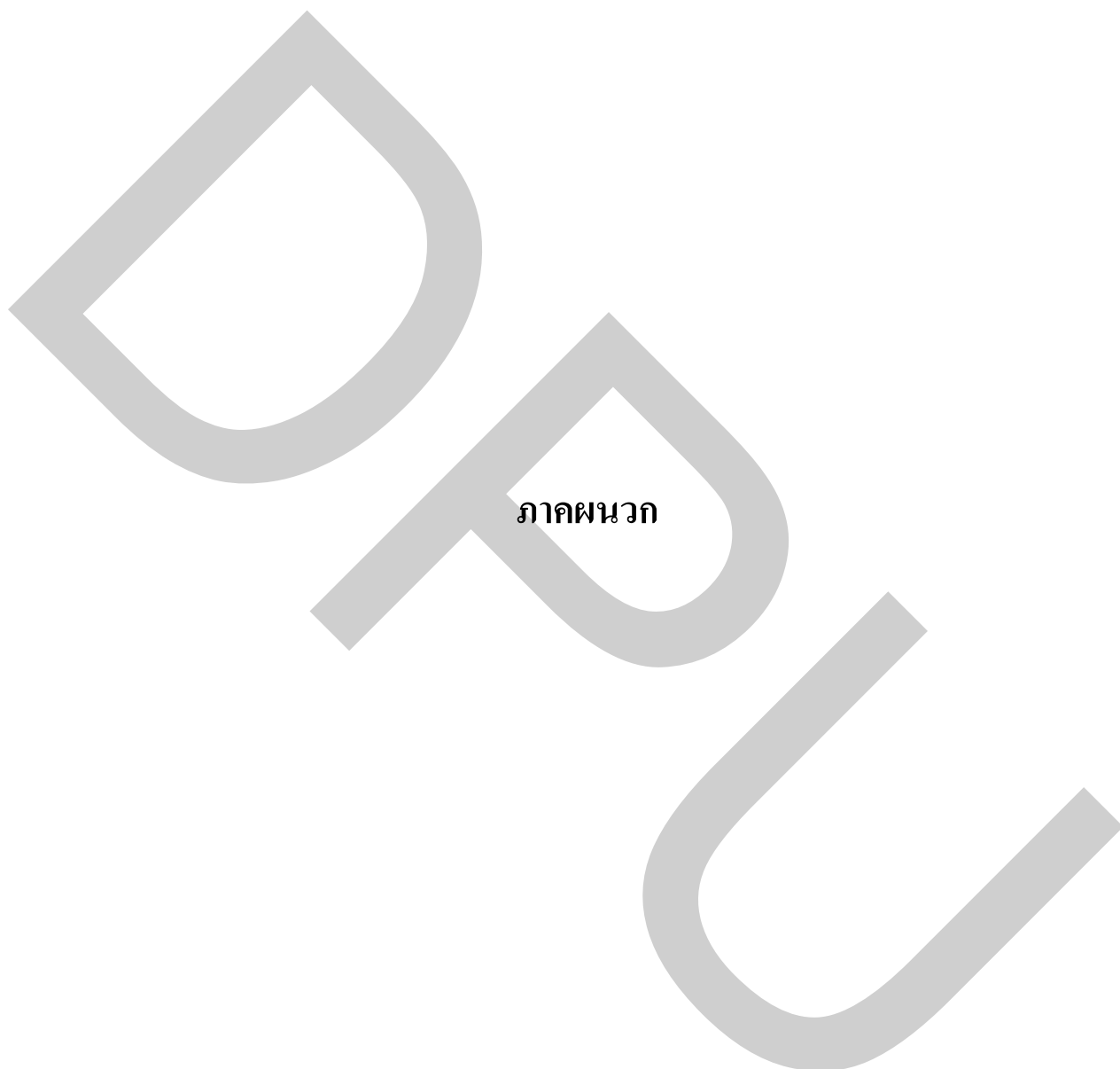
ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

BIRDS JOHN. (1993). LLM Reader in Law, University of Sheffield. **Modern Insurance Law** (3rd ed.). London: Sweet & Maxwell.

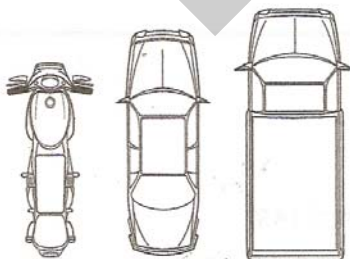
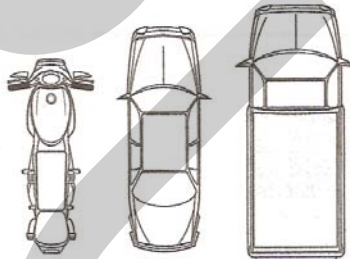
COLINVAUX RAOUL. (1984). **THE LAW OF INSURANCE** (5th ed.). London: Sweet & Maxwell.

DOBBYN, JOHN F. (1996). **INSURANCE LAW A NUTSHELL** (3rd ed.). St.Paul,Minn: West Press.

ภาคผนวก

ใบยืนยันการเกิดเหตุ (ด้านหน้า)

 วิริยะประกันภัย THE VIRIYAH INSURANCE	
ราชา นครปฐม	265/5 หมู่ 9 ต.เพชรเกษม ตำบลลำพญา อำเภอเมือง นครปฐม 73000
ใบยืนยันการเกิดเหตุ (Claim Form)	
วันที่ 18/02/2552 หมายเลขรับแจ้งอุบัติเหตุ..... (โปรดเก็บไว้ในรถเพื่อใช้แลกเปลี่ยนเมื่อเกิดอุบัติเหตุ)	
(ส่วนที่ 1) กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่ 03179-52401/กข/004346-10 ชื่อผู้เอาประกันภัย นางเพราอาภา ขาวสีมาภรณ์ ยี่ห้อรถ ISUZU SPACECAB ทะเบียน พ-6288 น. เลขตัวถัง TFR54HPYA-9115711 ประกันภัยประเภท 1 เอกสารนี้ใช้ได้ถึงวันที่ 08/02/2553	
(ส่วนที่ 2) ข้าพเจ้า..... ผู้ขับขี่รถประกันภัย โทรศัพท์..... ไปขับขี่/บุตรประชาชนเลขที่..... ออกที่จังหวัด..... ขับรถชนกับรถคู่กรณีหมายเลขทะเบียน..... วันที่เกิดเหตุ...../...../..... เวลา..... น. สถานที่เกิดเหตุ..... ข้าพเจ้าเป็นฝ่าย ☐ ถูก ☐ ผิด ☐ ประมาทร่วม ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ ลงชื่อ..... ผู้ขับขี่รถประกันภัย ลงชื่อ..... ผู้ขับขี่รถคู่กรณี () ()	
(ส่วนที่ 3) รถผู้เอาประกันภัย ทำเครื่องหมาย (X) ที่จุดเกิดความเสียหาย 	(ส่วนที่ 3) รถคู่กรณี ทำเครื่องหมาย (X) ที่จุดเกิดความเสียหาย
(ส่วนที่ 4) รถผู้เอาประกันภัย รายการความเสียหาย (เบื้องต้น) 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. รวมรายการความเสียหายทั้งสิ้น.....รายการ	(ส่วนที่ 4) รถคู่กรณี รายการความเสียหาย (เบื้องต้น) 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. รวมรายการความเสียหายทั้งสิ้น.....รายการ
51/100,000/1/P0207-02 P. (โปรดอ่านคำแนะนำด้านหลัง)	

ใบยืนยันการเกิดเหตุ (ด้านหลัง)

วิธีการใช้ใบยืนยันการเกิดเหตุ (Claim Form)

1. แสดงเอกสารใบยืนยันการเกิดเหตุ (Claim Form) และสอบถามอีกฝ่ายหนึ่งว่ามีเอกสารลักษณะเดียวกันกับท่านหรือไม่ หากมีให้ดำเนินการในข้อต่อไป หากไม่มีให้ติดต่อบริษัทประกันภัยของท่าน
2. ตรวจสอบหมายเลขทะเบียนรถในเอกสารใบยืนยันการเกิดเหตุของอีกฝ่ายว่าตรงกับทะเบียนรถของเจ้าหรือไม่ หากไม่ตรงให้ติดต่อบริษัทประกันภัยของท่าน หากตรงให้ดำเนินการในข้อต่อไป
3. กรอกรายละเอียดลงในเอกสารของคนในส่วนที่ 2 ของเอกสาร และบันทึกการความเสียหายของท่านและรถคู่กรณีให้ตรงกันทั้งสองฝ่าย ในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4
4. ให้ผู้ขับขี่ลงลายมือชื่อในเอกสารของคนและของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าท่านเป็นฝ่ายถูกให้ทำเครื่องหมายหน้าคำว่า “ฝ่ายถูก” ถ้าท่านเป็นฝ่ายผิดให้ทำเครื่องหมายหน้าคำว่า “ฝ่ายผิด” หรือหากประมาทร่วมให้ทำเครื่องหมายหน้าคำว่า “ประมาทร่วม” หากไม่ทราบว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิดให้อธิบายความเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร
5. แลกเอกสารใบยืนยันการเกิดเหตุกับอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วจึงนำเอกสารที่ได้รับไปติดต่อบริษัทประกันภัยของท่านภายใน 7 วัน เพื่อแจ้งอุบัติเหตุเป็นลายลักษณ์อักษรและเพื่อคุ้มครองสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก่อนนำรถเข้ารับการซ่อมต่อไป
6. กรณีรถของท่านเป็นประกันภัยประเภท 2 หรือประเภท 3 และท่านเป็นฝ่ายถูกให้นำเอกสารของอีกฝ่ายติดต่อบริษัทประกันภัยฝ่ายผิด เพื่อดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายภายใน 7 วันต่อไป
7. ขอรับเอกสารใบใหม่จากบริษัทประกันภัยของท่านเพื่อใช้ในคราวต่อไป

โปรดอ่านคำแนะนำ

1. ผู้เอาประกันภัย

- 1.1 เมื่อเกิดอุบัติเหตุต้องแจ้งบริษัทฯ ทันที โดยติดต่อที่ **หมายเลข 1557** เพื่อขอรับหมายเลขรับแจ้งอุบัติเหตุ
- 1.2 กรอกเอกสารให้ชัดเจนและลงลายมือชื่อเป็นหลักฐานทั้งสองฝ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนกับคู่กรณี
- 1.3 นำเอกสารของคู่กรณีไปติดต่อบริษัทฯ ทันที ยกเว้นเมื่อท่านมีประกันภัยประเภท 2 หรือ 3 และท่านเป็นฝ่ายถูก ให้ติดต่อบริษัทของคู่กรณี

2. คู่กรณี (ในกรณีรถของท่านเป็นประกันภัยประเภท 2 หรือประเภท 3 และท่านเป็นฝ่ายถูก)

- 2.1 นำใบยืนยันการเกิดเหตุพร้อมกับรถคันที่เกิดอุบัติเหตุ ไปติดต่อ บริษัท วัริยะประกันภัย จำกัด หรือศูนย์ตรวจสอบอุบัติเหตุใกล้บ้านท่านทันที โดยติดต่อที่ **หมายเลข 1557**

บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด
เงื่อนไขและความคุ้มครองกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์

หมวดเงื่อนไขทั่วไป

ภายใต้การคุ้มครอง เงื่อนไข และข้อยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยและเอกสารแนบท้ายของกรมธรรม์ประกันภัยนี้ บริษัทให้สัญญาต่อผู้เอาประกันภัยดังต่อไปนี้

1. กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลใช้บังคับทันทีเมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว

การชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่ตัวแทนประกันภัย พนักงานและนายหน้าประกันผู้ได้รับมอบอำนาจให้รับชำระเบี้ยประกันภัย ตลอดจนบุคคลหรือนิติบุคคลดังกล่าวเสมือนตัวแทนของบริษัทให้ถือว่าเป็นการชำระเบี้ยประกันภัยแก่บริษัท โดยถูกต้อง

2. คำนิยามศัพท์ เมื่อใช้ในกรมธรรม์ประกันภัย หรือเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยนี้

บริษัท	หมายถึง บริษัทที่ออกกรมธรรม์ประกันภัยนี้
ผู้เอาประกันภัย	หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตาราง
รถยนต์	หมายถึง รถยนต์ที่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งมีรายการที่ระบุไว้ในตาราง
ตาราง	หมายถึง ตารางแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้
อุบัติเหตุแต่ละครั้ง	หมายถึง เหตุการณ์หนึ่ง หรือหลายเหตุการณ์สืบเนื่องกัน ซึ่งเกิดจากสาเหตุเดียวกัน
ความเสียหายส่วนแรก	หมายถึง ส่วนแรกของความรับผิดชอบ หรือความเสียหายอันมีการคุ้มครองตามข้อสัญญา หรือเอกสารแนบท้ายแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้ที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบเอง

3. การยกเว้นทั่วไป

กรมธรรม์ประกันภัยนี้ไม่คุ้มครองความเสียหายหรือความรับผิดชอบอันเกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจาก

3.1 สงคราม การรุกราน การกระทำของชาติศัตรู การสู้รบ หรือการปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นการทำสงคราม (จะได้ประกาศสงครามหรือไม่ก็ตาม)

3.2 สงครามกลางเมือง การแข็งข้อของทหาร การกบฏ การปฏิวัติ การต่อต้านรัฐบาล การยึดอำนาจการปกครองโดยกำลังทหาร หรือโดยประการอื่น ประชาชนก่อความวุ่นวายถึงขนาดหรือเท่ากับการลุกฮือต่อต้านรัฐบาล

3.3 วัตถุอาวุธปรมาณู

3.4 การแตกตัวของประจุ การแผ่รังสี การกระทบกับกัมมันตภาพรังสีจากเชื้อเพลิงปรมาณู หรือจากกากปรมาณูอันเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงปรมาณูและสำหรับจุดประสงค์ของข้อสัญญานี้การเผาไหม้รวมถึงกรรมวิธีใดๆ แห่งการแตกแยกตัวปรมาณู ซึ่งดำเนินติดต่อกันไปด้วยตัวของมันเอง

การยกเว้นทั่วไป การประกันภัยตามหมวดนี้ ไม่คุ้มครองความรับผิดชอบอันเกิดจาก

1. การใช้รถยนต์นอกอาณาเขตคุ้มครอง
2. การใช้รถยนต์ในทางผิดกฎหมาย เช่น ใช้รถยนต์ไปปล้นชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์หรือใช้ขนยาเสพติด เป็นต้น
3. การใช้ในการแข่งขันความเร็ว
4. การใช้ลากจูงหรือผลักดัน เว้นแต่รถที่ถูกลากจูงหรือถูกผลักดันได้ประกันภัยไว้กับบริษัทด้วย หรือเป็นรถลากจูงโดยสภาพ หรือรถที่มีระบบห้ามล้อเชื่อมโยงถึงกัน
5. ความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากสัญญาที่ผู้ขับขี่ทำขึ้น ซึ่งถ้าไม่มีสัญญานั้นแล้วความรับผิดชอบของผู้ขับขี่จะไม่เกิดขึ้น
6. การขับขี่โดยบุคคลซึ่งในขณะที่ขับขี่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือดไม่น้อยกว่า 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันตามกรรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์

ทำที่ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์

วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2539

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นระหว่างบริษัทรับประกันวินาศภัย ซึ่งปรากฏนามท้ายสัญญานี้ เพื่อตกลงสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันให้ถือว่าสัญญานี้มีผลผูกพัน บริษัทผู้เข้าร่วมลงนามนับแต่วันที่ยกบริษัท ดังกล่าวเข้าร่วมลงนามในสัญญานี้ ซึ่งผลผูกพันตามสัญญาดังกล่าวให้มีผลผูกพันต่อบริษัทที่เข้าร่วมลงนามอยู่ก่อนแล้ว และที่จะเข้าร่วมลงนามในภายหลัง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ในสัญญาฉบับนี้

รถยนต์ หมายความว่า รถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้กับผู้ร่วมสัญญาแต่ละฝ่ายเฉพาะประเภทรถยนต์ ชนิด 4 ล้อ ทุกประเภทบรรทุกมีน้ำหนักรวมไม่เกินกว่า 3 ตัน ไม่รวมรถโดยสารที่จดทะเบียนที่นั่งเกินกว่า 15 คน หรือน้ำหนักเกินกว่า 3 ตัน รถทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของสัญญานี้

ค่าเสียหาย หมายความว่า ความเสียหายเฉพาะต่อรถยนต์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันภัยประเภทคุ้มครองความเสียหายรวม (ประเภท 1) ของผู้ร่วมสัญญาเท่านั้น

2. ผู้ร่วมสัญญาตกลงสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันต่อรถยนต์ ซึ่งเกิดจากการชนหรือความพยายามหลีกเลี่ยงการชน หรือเกิดจากการใช้รถซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อรถยนต์ที่เอาประกันภัยไว้กับผู้ร่วมสัญญา โดยผู้ร่วมสัญญาแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบในความเสียหายของรถยนต์ที่ตนรับประกันภัยไว้ ภายใต้จำนวนเงินเอาประกันกำหนดไว้ในกรรมธรรม์ประกันภัย โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นความประมาทของฝ่ายใด

การสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันตามความในวรรคแรกให้หมายความรวมถึงการสละสิทธิเรียกร้องต่อผู้เอาประกันภัยของผู้ร่วมสัญญา และบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบต่อเหตุละเมิดดังกล่าว

3. ผู้ร่วมสัญญาตกลงว่าสิทธิเรียกร้องของผู้เอาประกันภัยในการเรียกร้องค่าเสียหายส่วนเกินจำนวนเงินเอาประกันภัยกับผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. ค่าเสียหายส่วนแรกที่กำหนดไว้ในกรรมธรรม์ประกันภัยของผู้เอาประกันภัยนั้นแต่ฝ่ายผู้ร่วมสัญญาตกลงว่าไม่ต้องนำมาชดใช้ให้ผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

5. สัญญานับนี้จะไม่ผลบังคับ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่อยู่ในเงื่อนไขและความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยของผู้ร่วมสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ การเรียกร้องค่าเสียหายให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

6. ผู้ร่วมสัญญาตกลงแสดงหลักฐานการรับประกันภัยเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับการร้องขอจากผู้ร่วมสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

7. เมื่อเกิดกรณีพิพาทจากสัญญานับนี้ ผู้ร่วมสัญญาตกลงกันเพื่อให้เสนอข้อพิพาทต่อสำนักงานอนุญาโตตุลาการของสมาคมประกันวินาศภัย

8. ผู้ร่วมสัญญาอาจบอกเลิกสัญญานี้ก็ได้ โดยมีหนังสือบอกกล่าวการบอกเลิกสัญญาแจ้งให้นายกสมาคมประกันวินาศภัยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อย 60 วัน ก่อนวันที่การบอกเลิกสัญญามีผลบังคับ และผลของการบอกเลิกสัญญานี้ไม่กระทบถึงเรื่องเกิดขึ้นก่อนการบอกเลิกสัญญาจะมีผล

9. ผู้ร่วมสัญญาตกลงให้สัญญาสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งกันและกันนี้ เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เป็นต้นไป

ผู้ร่วมสัญญาทุกฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความทั้งหมดแล้ว เห็นว่าตรงตามเจตนาของทุกฝ่ายจึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ปราบฎตามสัญญานี้

สัญญาสละสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทประกันด้วยกัน มีองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้องกับกฎหมายอยู่หลายประการ จึงขออธิบายองค์ประกอบตามกฎหมายเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจสัญญาสละสิทธิเรียกร้องดังนี้

ลงชื่อ
(กมลศักดิ์ กงสกลกุล)

บริษัท กมลสุโกศลประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(พงษ์ทอน พงษ์ทอน)

บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

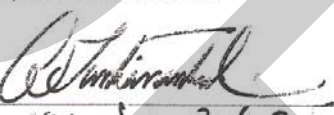
วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(เกียรติ พงษ์ทอน)

บริษัท กรุงเทพประกันภัยประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

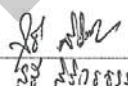
วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(กมลศักดิ์ กงสกลกุล)

บริษัท การเคหะประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(กมลศักดิ์ กงสกลกุล)

บริษัท คอมเมอร์เชียลยูเนียนประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

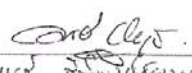
วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(_____)

บริษัท คูนเกล้าประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(กมลศักดิ์ กงสกลกุล)

บริษัท จริฎประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

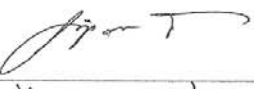
วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(กมลศักดิ์ กงสกลกุล)

บริษัท ชันประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ
(กมลศักดิ์ กงสกลกุล)

บริษัท ชันออลอายแอนซ์ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2533

ลงชื่อ _____
(วิมล วัฒนศิริ)

บริษัท ทิพย์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

10

ลงชื่อ _____
(พ.พร วัฒนศิริ)

บริษัท เทเวศประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

11

ลงชื่อ _____
(พ.พร วัฒนศิริ)

บริษัท ไทยประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

12

ลงชื่อ _____
(พ.พร วัฒนศิริ)

บริษัท ไทยประสิทธิประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

13

ลงชื่อ _____
(นายเลอชัย คงสุภาพ)

บริษัท ไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

14

ลงชื่อ _____
(วิมล วัฒนศิริ)

บริษัท ไทยพาณิชย์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

15

ลงชื่อ _____
(วิมล วัฒนศิริ)

บริษัท ไทยศรีนครประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

16

ลงชื่อ _____
(พ.พร วัฒนศิริ)

บริษัท ไทยเศรษฐิกประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

17

ลงชื่อ _____
(วิมล วัฒนศิริ)

บริษัท ไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

18

ลงชื่อ [Signature]
(นวดี บัวมาลี)

บริษัท นวกิจประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(นพรัตน์ นาคพจน์)

บริษัท นารายณ์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(วิมล นาคพจน์)

บริษัท นาคประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(ชาญ พานิช)

บริษัท นิวซีแลนด์ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(S. RAYINDRAN)

บริษัท นิวอินเดียแอสซิวรันส์ จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(วิมล นาคพจน์)

บริษัท นิวแอมสเตอร์ดัมชัวร์ตี้ จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(วิมล นาคพจน์)

บริษัท บางกอกสหประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(วิมล นาคพจน์)

บริษัท ประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ [Signature]
(ภาณุวัฒน์ ภิรมย์)

บริษัท ประกันภัยไทยวัฒน์ จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ สุวิมล
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

37

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท รัตนโกสินทร์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

38

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท ลิขสิทธิ์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ เมธาสิทธิ์ สุภรณ์
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

39

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท วัชรชนสินประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

40

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท วิธสินประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

41

ลงชื่อ วิชัย
()

บริษัท วิธสินประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

42

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท วิธสินประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

43

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท ศรีอยุธยาประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

44

ลงชื่อ วิชัย
(นาย วิชัย ศรีนิมิต)

บริษัท สยามชีวิต อินชัวร์นส์ จำกัด

ลงชื่อ _____
()

วันที่ 2 พ.ค. 2539

45

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท สหนิรภัยประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท สหนิรภัยประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ _____
(_____)

บริษัท สหวิวัฒนาประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท สหสิน-ทวิบี ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท ส่งเสริมประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท สานักคิดประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท สันติทวีประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท สันนิคมประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (ดร. ชลนทีกรกิจ)
(ดร. ชลนทีกรกิจ)

บริษัท อากเนย์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)

วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (Signature) ลงชื่อ _____
 (วิมล เอกพร) (_____)
 บริษัท อินทระกันภัย จำกัด (มหาชน) วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (Signature) ลงชื่อ _____
 (วิมล เอกพร) (_____)
 บริษัท เอกประกันภัย จำกัด วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (Signature) ลงชื่อ _____
 (อรรถ ฝรั่ง) (_____)
 บริษัท เอเชียสากลประกันภัย จำกัด วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (Signature) ลงชื่อ _____
 (อรรถ ฝรั่ง) (_____)
 บริษัท เอเชียสากลประกันภัย จำกัด วันที่ 2 พ.ค. 2539

ลงชื่อ (Signature) พยาน ลงชื่อ (Signature) พยาน
 (นายสุวิทย์ ชาญสวัสดิ์) (นายภาณุ กิตติสวาท)
 วันที่ 2 พ.ค. 2539 / วันที่ 2 พ.ค. 2539 /

ลงชื่อ (Signature) พยาน ลงชื่อ (Signature) พยาน
 (นายสุวิทย์ ชาญสวัสดิ์) (นายประจักษ์ นิลมาด)
 วันที่ 2 พ.ค. 2539 / วันที่ 2 พ.ค. 2539 /

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ประกันภัยจำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ 16/6/42

ลงชื่อ 95.12
(_____)
บริษัท เจ้าพระยาประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ _____

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
บริษัท ไทยเจริญประกันภัย จำกัด (มหาชน)
THAI CHAKROEN INSURANCE PUBLIC CO., LTD.
บริษัท ไทยเจริญประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ 1 มิ.ย. 43.

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท ไทย-พาณิชย์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ 25/11/98

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท ธนวัฒน์ประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ 15/3/42

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท ธนชาติประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(29.01.2542)
วันที่ _____

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท พุทธธรรมประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ 12 มิ.ย. 2541

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท เจเนอราลี่ ประกันภัย (ไทยแลนด์) จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ _____

ลงชื่อ สมพร นิตราเดช
(สมพร นิตราเดช)
บริษัท โอสดสภาประกันภัย จำกัด

ลงชื่อ _____
(_____)
วันที่ 15/01/2542

ลงชื่อ อภิชาติ ไชยวงศ์ 2/10/๑๒. ลงชื่อ ได้รับมอบอำนาจจากบริษัท ทางด่วนปทุมธานี จำกัด

() ()
บริษัท แอ็คควาเนท อินชัวรันส์ จำกัด วันที่

ลงชื่อ () ลงชื่อ ()
บริษัท เอ็กซ์เพรสประกันภัย จำกัด วันที่

ลงชื่อ สมชาย ใจดี ลงชื่อ ()
(พิมพ์ชื่อจริง) ()

บริษัท เอเชียประกันภัย จำกัด วันที่ ๘ เม.ย ๒๕๕๖
ดูเพิ่มที่ (บริษัท ไทย) จำกัด

ลงชื่อ () ลงชื่อ ()
() ()

บริษัท เอ็ม พี ประกันภัย จำกัด วันที่

ลงชื่อ พยาน ลงชื่อ พยาน
() ()

วันที่ / / วันที่ / /

ลงชื่อ พยาน ลงชื่อ พยาน
() ()

วันที่ / / วันที่ / /

MODERN INSURANCE LAW

THIRD EDITION

By

JOHN BIRDS, LL.M.

Reader in Law, University of Sheffield

LONDON

SWEET & MAXWELL

1993

CHAPTER 15

SUBROGATION

Waiver of subrogation rights

Insurers may voluntarily agree not to exercise rights of subrogation in certain circumstances. This may arise in the context of an agreement between insured and insurer, for example, it could be a term of the policy or of an agreement of settlement. Alternatively, insurers may simply undertake in general not to exercise their rights. The classic illustration of this is the undertaking by members of the British Insurance Association and Lloyd's that, as employer's liability insurers, they would not pursue claims in an employer's name against a negligent employee to recoup money paid out to indemnify the employer against a third party claim by a fellow employee based on the negligence of the employee. This followed the decision in *Lister v. Romford Ice* which was discussed earlier.

Insurers may also agree amongst themselves to waive their subrogation rights. The prime example is the “**knock for knock**” agreements between motor insurers, under which following an accident in which both damager cars are insured against first party damage, that is under the usual comprehensive motor policy, each insurer indemnifies its own insured regardless of the strict legal position as to liability in tort. The existence of such an agreement does not prevent the innocent insured from pursuing his tort claim, at least unless and until his insurer takes it over and

abandons it, a question which was discussed earlier. In *Hobbs v. Marlowe*, the innocent car owner did indeed pursue this course because he wished to recover his uninsured loss, namely his uninsured excess and damages for having to hire a substitute car while his was being repaired. In this, he was supported by the Automobile Association. The House of Lords had no difficulty in rejecting the argument for the negligent driver, in reality the latter's insurer, that the existence of the **"knock for knock"** agreement between the two insurers concerned removed the victim's right of action. In practice the damages recovered by the plaintiff would largely have to be repaid to this insurer, which was then under the agreement bound to pay them to the defendant's insurer. It was held, however, that the plaintiff (or really the A.A) was entitled to only those costs appropriate to an action to recover his uninsured loss and as these were below the limits of the County Court Arbitration Scheme, he was not entitled to his own solicitor's costs. The plaintiff has sued for his whole loss, and the result is somewhat harsh in the light of the fact that, had he not done so, he could have been penalized by his insurer. On the actual facts of *Hobbs v. Marlowe*, it appears that this was no real danger because of the attitude of the plaintiff's insurer, but in a future case, an insurer might not be so unconcerned. If an insurer did indeed insist upon the insured's suing for full damages, it is to be hoped that the court would exercise the discretion permitted to award full costs.

The **"knock for knock"** agreement clearly has the substantial advantage of eliminating costly enquiries as to fault and wasteful subrogation actions. However, there appear to be some disadvantages so far as the innocent car driver is concerned. In particular, his no claims bonus may be affected as a result of something of which he was an innocent victim and he may be deterred from pursuing in law claims to which he is entitled such as the recovery of uninsured loss from the tortfeasor. It is suggested that the system is in need of improvement in respect of such points. (Page 294-296)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางแพรวอาภา ขวาลีมาภรณ์

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2521 สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิต จาก
มหาวิทยาลัยรามคำแหงปี พ.ศ. 2526 สำเร็จการศึกษา
เนติบัณฑิต จากเนติบัณฑิตยสภา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2526-ปัจจุบันเป็น ทนายความที่สำนักงาน
แพรวอาภาทนายความและธุรกิจ

